

BITKA ZA SVAKOG ČOVJEKA

GORDAN NUHANOVIĆ

SADRŽAJ

Iz sve svoje snage	1
Čovjek iz Bezdana	12
Bosonogo iskušenje	19
Bitka za svakog čovjeka	29
Generacija nadarenih stručnjaka	35
Kako sam prehodao trihinelozu	52
Bogojavljanje	56
Tihi obrt	69
Intertoto	82
O autoru	95
Impresum	96

IZ SVE SVOJE SNAGE

Uoči glavnog uspona Bingula je oprezno, da ne izaziva gume, skrenuo na autobusno ugibalište. Ostavio je motor u leru pa zatim, kao da se ispričava, taknuo Ivkicu po šavu njezinih hlača: tek tada izašao je iz auta. Lancima za snijeg rutinski je zaodjenuo, prednje, pogonske kotače, a prije nego što će se vratiti u toplu kabinu pogledao je prema uzvišenju: kroz prosjeku od snijegom otežanih jela svjetlucali su goli vrhunci.

Svejedno, prvi susjedi Sabljici nisu mu izlazili iz glave.

Sve ga je više žderalo to što im nije rekao da ga ta tri dana neće biti kući.

U jednoj vrlo bljuzgavoj okuci prođoše ga trnci pri pomisli da već sada obilaze oko njegove kuće i kuckaju po spuštenim roletama pitajući se gdje je, pobogu, mogao nestati?

Malo zatim, na ravnom, opet je posegnuo za Ivkičinim bedrom. Cijelim putem izmijenili su tako malo riječi da je zbog toga osjećao grižnju savjesti.

Pošto su stigli u planinarski dom, Ivkica je natuknula nešto o šetnji i čistome zraku. Bingula je neodređeno klimnuo, baš kao što mu se neodređenom učinila njena želja. Smjestili su se u potkrovlju. Kroz kosi krovni prozor Ivkica se divila klisuri propetoj iznad depadanse. Da je kao na razglednici – to je izjavila dok je navlačila vunene čarape preko hulahopki.

Bingula se složio, ali rasijano; i dalje je bio pod dojmom Sabljica, prvih susjeda. Možda bi najbolje bilo da ih odmah nazove, da im kaže gdje je i da se ne brinu. Uostalom, ne mora im ni reći da je s Ivkicom! A ako se na telefon javi Sabljic, prvo što će ga pitati bit će: – Jel gospojica s tobom? Binguli slabo ide to muljanje; znaju oni da nema te sile koja bi ga natjerala da upali auto i ode dalje od dragstora „0-24“ na gradskoj obilaznici. A opet, prizna li Sabljicu za Ivkicu, ovaj će ga poslije mjesecima podjebavati – u to je Bingula mogao biti siguran.

Sada je zamišljao Sabljicevu njušku kako se razvlači u podmukao osmijeh.

U kupaonici mu je sinulo da je napravio glupost. Susjedi bi mogli svašta pomisliti, posebno Sabljicka za koju Bingula nije baš bio siguran da neće zvati policiju.

Oklijevao je u zbitom predsoblju apartmana. Što mu je trebalo da ode ko pizda?

- Da ih izuvam ili da ih ne izuvam? - upitao je pokazujući na gvožzerice.

- Zar nećemo u šetnju? - procvrkutala je Ivkica, začuđeno trepćući što je Bingulu često znalo iznervirati. Prenemaganje je inače smatrao nepotrebnim - barem što se njega tiče o svemu su se mogli lako sporazumjeti.

Prišao joj je, uhvatio je za ruku, no Ivkica se otela prema vratima.

- Daj da bar prvo nešto pojedemo - dobacio je za njom, ali uzalud.

Ključ su ostavili recepcionaru koji je baš telefonirao.

- Gospodin Svizac? - upitao je recepcionar i dlanom pokrio slušalicu.

- Svirac - ispravi ga Bingula.

- Pardon, gospodine Svirac, u redu je.

Binguli upade u oči atmosfera tromog popodneva između masivne, tamno bojane lamperije. Foaje s golim ženskim torzom u sredini zjapio je prazan. Kroz prorez između ostakljenih ulaznih vrata uvirao je trak hladnog zraka. Činilo se da planinarskom domu dosta loše ide.

Pri pogledu na telefon Bingula pomisli da bi možda sada trebao nazvati Sabljićeve! Otkad mu je umrla žena, nije bilo nedjelje, praznika ili važnijeg sveca a da mu Sabljićka ne bi donijela tanjurić kolača. To bi ga uvijek ganulo.

Baremu da je na ceduljici našvrljao kako ga neće biti tri dana... Osjetio je nemir. U tom trenutku recepcionar se povukao u mrak unutarnje kancelarije.

Čuo je kako Ivkica uporno vuče ulazna vrata, iako je na njima pisalo: „rini“. Ona je bila jedna od onih koji uvijek čine suprotno od onoga što piše iznad kvake na vratima. Bingula je prišao i gurnuo ih prema naprijed. To je ispalo dosta napadno. Udijelila mu je uvrijeđen pogled, kao da joj je na vrh jezika bilo da mu kaže što ga već ide, ali ledeni zrak presječe joj dah i oči napuni suzama. Zatrčala se niz stube. Bingula ju je htio upozoriti na led, ali je odustao. Ako je nešto mrzio, onda je to bilo žensko durenje.

U trenu mu je postalo hladno. Glavu je uvukao u ovratnik veste i malo podigao rajfešlus. Prsti u gvožzericama već su mu se lagano smrzavali. Dok se tako drvenio na stepenicama, Ivkica je od snijega s Lade Nive napravila grudu i bacila je u Bingulinom smjeru. Vjetar joj je vratio snježnu prašinu u lice.

Išla je prva. Biral je uske staze, mada je bilo i onih širokih, ugaženih. Bingula je odoka ocijenio da sve vode do skijališta. Ubrzo se, međutim, pred njim ukazao stražnji paviljon motela obasjan kosim zrakama. Shvatili su da kruže. Ivkica se okrenula Binguli, a on se silio istisnuti osmijeh. Slegla je ramenima te potom nasumce odabrala puteljak između dvije grbave smreke. Put je vodio prema udolju. Binguli bi mrsko to spuštanje jer je znao da će se u povratku morati penjati. Ipak ju je slijedio. Sada se već ugrijao, ali je uporno izbjegavao zadržati pogled na nekom proplanku duže od sekunde, kao da ne bi podnio da ga preuzme ljepota pejzaža. Jednostavno se nije želio diviti.

Javit će se Sabljčićima čim se vrate u motel, zarekao se u sebi. Reći će im s kime je i zašto je – jednom to, uostalom, mora prelomiti pa i po cijenu da se zahлади sa Sabljčićima. A to što oni misle da Ivkica nije za njega – to je već njihov problem, zaključio je Bingula i odmah mu je postalo lakše. Isprsi se, ali ruke nije vadio iz džepova: bio je jedan od onih koji se gnušaju rukavica. One su, što se njega tiče, bile za štrebere, bolje reći – pederčice. Kao i one kape s kuglicama na vrhu. Ili, ne daj bože, buce – njih se posebno grozio na muškarcima. Volio se hvaliti kako u ovih pedeset i dvije godine ne pamti da je obukao duge gaće. A ni neće – uvijek bi dometnuo – ako ga zdravlje posluži.

U dolu do kojega je vodio puteljak, gusti su borovi zastrli nebo. Digao se neugodan, bočni vjetar. Oboje su se sagnuli, glave uvukli u ramena, a kad su se ponovno pogledali kosa im je bila bijela. Iza njih vjetar je raznosio tragove. Prišao je bliže Ivkici i pokušao je zagrliti, no ona mu je izmigoljila.

Iznenada je postalo nekako sjenovito. Ivkici je procurio nos i Binguli bi krivo što nema sa sobom papirnatu maramicu. Hučalo je iznad njihovih glava.

– Idemo nazad? – upitao je. Nipošto nije htio zvučati previše napadno. Umjesto odgovora Ivkica pokaza na brdašce gdje su se upravo odmarala dva skijaša. Navukla je štrikanu kapu i zakolutala očima prije nego što će se otisnuti dalje.

Da je Ivkica dobra partija – Bingula se po tko zna koji put uvjerio odmjeravajući je iz svoga kuta. Povrh svega, njezini guzovi, utegnuti kao u šiparice, posebno su budili želju. Bingula je sebe smatrao realnim čovjekom, što nipošto nije značilo da je bez strasti. Doze realnosti koje je osjećao pohranjene duboko u sebi kao da su ga dodatno ohrabrivale da je na pravome putu. Planirao ju je zaprositi.

I to, čim malo otopli – pomislio je gledajući je kako bodro grabi uzbrdo. Dok je tražio

cigarete u unutrašnjosti jakne, iznenada mu je sinulo: da je Ivkica doista živjela amoralno, kao što pričaju Sabljici, sada sigurno ne bi bila porotnica u općinskom sudu! Ta ga je misao ohrabrila. Tri će dana uživati jedno u drugome – guštao je Bingula gledajući je kako joj guzni mišići osciliraju pod zimskim tajicama – tri dana sami, bez Sabljica za vratom. I da se Bingulu pita – ne bi ni izlazili iz sobe; goli, pod dekama, i s dostavom u sobu. Ubrzao je za Ivkicom čudeći se koliko puno dima suče iz njega.

Kad su izbili gore, skijaša nije bilo. Možda su im se bili samo pričinili, pomisli Bingula, jer nije bilo tragova skija u snijegu.

Tu, na brdašcu, počeo je osjećati neugodno strujanje po zatiljku. Jedna mu je noga propala u duboki snijeg. Potražio je obrise doma.

– Idemo nazad? – ponovio je.

U taj čas jedna krupna ptica zalepeta iz nekog žbunja. Jedva je čekao da se vrate u planinarski dom. Kada je spustio pogled shvatio je da se Ivkica valja u snijegu pokraj puta. Pružio joj je ruku. Pokušala ga je potegnuti k sebi, ali Binguli se nije dalo navlačiti. Uspio ju je podići i taman kad ju je htio poljubiti, opet se javio vjetar. Drevne četinjače bučno su se njihale visoko iznad njih. Zrak se ispuno sivim točkicama. Poput rastera. Najprije se zacrnilo golo raslinje, no kad su počeli drugi uspon, tamo na vrhu, u krošnjama, dočekaše ih nakupine mraka. Ivkica je ušutjela. Bingula ju je slušao kako diše kratko, na usta.

Srećom, pomislio je Bingula, srećom da ih sada očekuje spust sve do doma.

Htio ju je pitati zebu li joj noge, no nekako je računao da će ostati bez odgovora.

U glavi je imao gotov plan: čim se dokopaju sobe, nazvat će Sabljice. Ispričat će im se što se nije javljao. Spomenut će žurbu, nešto kao na-vrat-na-nos, bilo što, samo da ispadne uvjerljivo.

A ako ga budu pitali za Ivkicu? – Opet se zabrinuo i teško izdahnuo u sve gušću planinsku noć. Pred Sabljicima se Bingula u zadnje vrijeme osjećao kriv. Zbog Ivkice, naravno.

I to samo zato što je atraktivna – ljuto je zaključio Bingula i ubrzao za Ivkicom.

U kotlini se, međutim, nije naziralo ništa slično domu. Kad ju je napokon sustigao, Binguline crta lica kao da su se urezale. Digao je ruku.

- Miruj jedan čas - reče, a ona mu, Ivkica, uze dlan u svoje vlažne rukavice od tanke vune, vunice. Tijelom mu je prostrujala ugodna jeza. Bingula je napravio korak-dva među borove, no od tog ga smjera odvratila grana otežala od snijega. Još uvijek se preustrojavao. A onda je - iza divljeg gloga - iznenada opazio stazu s otiscima stopala. Nježno je trgnuo Ivkicu za ruku.

Staza je sada krivudala nizbrdo. Zatim se penjala. Izbili su na ravno. Bingula se naprezao. Ova planina sve ga je više umarala. Sada se sam sebi činio glup što nije pamtio kamo idu. Mogli su, naravno, nastaviti istim smjerom, ali su mogli i skrenuti. Ili poći puteljkom uzbrdo? Ili nizbrdo? Potom se ukazala i druga, šira staza. Svod se već osuo prvim zvijezdama, no mjesec se nije pojavio. A možda ni neće, pomisli Bingula i krenu, tobože odlučno dalje, praveći se kako prati neki smjer.

Jele su sada već bile u mraku, a staza kojom je krenuo naglo posta neprohodna. Malo naprijed čuo se isprekidan jecaj. Bingula tad protrnu, po prvi puta.

- Možda nije na tu stranu - istisnula je Ivkica.

Tu li smo, dakle, reče Bingula sam sebi: gospođici se otme koja riječ tek kad je u opasnosti! To otkriće učinilo mu se značajnim iako u taj mah nije točno znao zašto.

Istina je da ga je mučio škrti Ivkičin rječnik i da bi se kadikad ražalostio što ne pokazuje želju za običnim brbljanjem. I tada - u mraku i pod razdražljivim udarima vjetra - Binguli je naglo sinulo da su žene s burnom prošlosti obično lajave! I zbog toga je osjetio val zadovoljstva: odjednom kao da je dobio dodatne motore.

U to se oglasila sova. Ili nešto jako slično sovi. Taman su bili u blagom usponu, po tko zna koji put u zadnjih pola sata, i snijeg pod njima počeo je čudno škripati.

Pred njima se otvorila čistina nasuprot zvjezdanom nebu. Stao je Bingula, stala je Ivkica. Vjetar se na tren umirio, a proplanak ispunio sočnom bjelinom. Ivkica tad blago dodirnu Bingulu za hladni, malne stvrdnuti obraz. Gledala ga je kao nikad do tada.

- Pjevaj - šapnu mu. Njezin topao dah ispunio ga je željom.

- Molim? - protisnu Bingula. I dalje ga je dodirivala, skoro golicala. - Kako to misliš: pjevaj?

- Pjevaj, molim te - plačljivo ponovi Ivkica.

- Da pjevam?

- Molim te, Bingo. - Ivkica je već gutala knedle. - Pjevaj.

Pogledao je u svoje gvojzerice te, potom, učinio desnim stopalom kretnju kao da se upisuje u snijeg. „Vila Velebita“ prva mu je bila na pameti.

- - -
Oj ti vilo, vilo Velebita
- - -

I tek što je potražio pravi tonalitet - ne uspjevši se ni upustiti u drugih stih - Ivkica ga snažno potegnu za ruku.

- Zavijaš kao vuk - prekora ga je.

Kratko se nakašljao. Srećom, imao je već drugu pjesmu na jeziku: „Stade se cvijeće rosom kititi“. Opet je otegnuo i glas mu se napokon počeo formirati. Pokušao je zvučati što je mogao vrckastije, pa su odlučnije krenuli preko proplanka. Bingula je ustalio svoj bas i u istom, treperavom tempu, sevdalinku dotjerao do njezina kraja. Svjetla doma još uvijek nisu bila na vidiku. Tada je zapjevao „Pjesmu o jednom petlu“, pa odmah zatim dalje, bez pauze:

- - -
*Još se nisam ni brijao
A život mi je već prijao*
- - -

Krenuo je dobro, no zadnja mu strofa neočekivano isparila. Pomisli kako odavno nije pjevao tu pjesmu, zapravo, odavno uopće nije pjevao, premda je Bingula imao glas... Još je kao ministrant u crkvenom zboru dobivao sve same pohvale. Govorili su da u cijeloj župi nema takvog alta.

A danas, pomislio je Bingula, danas je toliko malo prilike za pjesmu! Upravo se šaltao na „Bunjevačku malu granu“. Razumije se da ju je znao cijelu jer je Bingula bio Šokac-Bunjevac, po majčinoj liniji. A onda, odjednom, nadošla mu je „Hej, hej, dječake“. Kao da mu je sletjela na rame s jedne od injem okovanih četinjača. Ta mu je jedina ostala od cijelog Breninog opusa:

- - -
*Usne su mi namazane,
al' ovaj ruž nije za te-be*

- - -

Dalje ipak nije išlo. Žacnu ga tad igla hladnoće u prsima. Nakašljao se, izbacio poneku sitnicu iz pluća. Ovdje ga bar nitko osim Ivkice nije mogao čuti. To je pomislio i odapeo iz sveg glasa:

- - -

*Ne trebaš mi ništa reći
Svoju prošlost
Svoje ime*

- - -

Osjetio je kako sitno Ivkičino tijelo podrhtava i kako mu gnječi prste u svojoj maloj šaci.

- - -

*Ako će biti lakše
Zagrli me
Zagrli me*

- - -

U tom gluhom času, s prozeblim nožnim prstima, najbitnije mu je bilo umiriti Ivkicu.

Duboko je udahnuo ledeni zrak i zapjevao „Milovao sam garave i plave“. Tu je mogao ponoviti bezbroj puta, ali tako da uvijek zvuči drugačije, što je zacijelo bilo dobro jer se želio koncentrirati na put pred sobom.

- - -

*Al' ko tebe to ni jednu tako
Curo mala iz sokaka mog*

- - -

U daljini kao da je nešto zaiskrilo. Lete li zimi krijesnice, pitao se u sebi Bingula? Nije se to činilo realnim. Ivkica mu je obuhvatila struk s obje svoje ruke, gotovo se navalila na njega cijelom težinom. Bingula je nastavio držeci se dobro utabane staze.

Onda mu je ponestalo teksta. Ta iskra u mraku – to ga je smutilo. Ivkica ga, međutim, stegnu jače u struku.

- Pjevaj – reče ona. – Lea Martina!

Bingula je rastreseno počeo „Odiseja“. Zapravo, tu je pjesmu odavno izgustirao pošto ju je zbog svoga basa uvijek on pjevao na proslavama. Ponekad i uz gitaru jer ta tri akorda uspio bi improvizirati koliko god da je bio pijan. Sada ju je jedva dopjevao, a zatim je pustio glas za „Velu Luku“.

- Ta je tužna - šapnu Ivkica. - Smrznut ćemo se ovdje...

Bingula ponovo pluća napuni kisikom - u taj čas nešto iskoči ispred njih. Nešto krupno. Oboje su se ukopali. Bingula je još uvijek držao dah u sebi.

- Zec - lanu napokon Ivkica.

- Je, bogati, zeko - ispuše se Bingula.

- Zekan. Gleda nas - šaputala je ushićeno. Bingula je prebacio ruku preko Ivkice. Kako se tjera zeca, pitao se Bingula. Nije: šic, nije: marš, nije: kuš, nije: iš, nije: sikter! Nije bilo ništa od toga.

Bijeli je zec stao nasred staze, deset ili još manje koraka naprijed: zatim se uspravio i njušku uronio u šape. Gledao ih je prilično besramno. Bingula odavno nije vidio divljeg zeca. Pa još tako krupnog.

OK, pomislio je Bingula, zec je sada tu, ali će ubrzo šmugnuti u šumu. A on je, kao i uvijek, morao misliti unaprijed. Ovoga puta morao je još i brzo misliti. Nije imao vremena pa se glasno nakašljao, ali zec - ni makac. Samo je jedno uho opustio postrance.

U tom trenu, Bingula je bio spreman okrenuti broj tih Sabljicevih i reći im šta ih već ide; kao prvo, neka gledaju svoja posla, a kao drugo neka mu više ne serviraju tu priču o Ivkici!

Jebeš njihove ručkove, gundao je Bingula u sebi promatrajući zeca. I ručkove i kolače i sve to skupa! Tri je godine žalio za ženom, a tim Sabljicima to, izgleda, kao da nije bilo dovoljno! Sada je htio početi novi život. S Ivkicom. Osjećao je da ima pravo na to.

Sagnuo se i zgrabio snijega za veliku grudu.

- Nemoj - prosikta Ivkica.

- Ma šta nemoj! - Bingula je zamahnuo, a zec frknuo u mrak.

- Jesi ga mislio gađat time? - Ivkica pokaže na grudu u Bingulinoj ruci.

- Pa ne bih ga valjda gađao... - pravdao se Bingula. Ivkici kao da je laknulo; opet mu je ovila ruke oko struka. Lagano su pošli dalje kroz noć, a Bingula je bio zadovoljan što je izbjegao njezino durenje.

- Što si stao, pjevaj! - reče ona poslije par koraka.

Ispalio je „Kod izvora dva putića“, ali puno sočnije nego sve prethodne, kao da mu je ona odluka u vezi Sabljicevih dodatno potakla glas. Nastavio je zatim s „Tri sulara su“ pa blok završio s „Moj prijatelj“. I onda - bez nekog razloga - zapjevao „Kad sam bio mlađan lovac ja“. Pjevao je iz sve svoje snage, punim plućima, otežući samoglasnike koliko ga je bilo volja u tim trenucima. Osjećao je kako cijela planina odjekuje njegovom pjesmom.

- - -

Kad sam bio mlađan lovac jaaaaaaaaa

Jedna me je moma voljelaaaaaaaaa

- - -

Pjevao je srčano, kao da pjeva protiv noći, protiv planine.

- - -

Zec, kuna, jarebicaaaaaaaaaa

- - -

Ipak, svakim udisajem Bingula bi osjetio peckavu prhut po glasnicama, a odmah potom, niže, i serije kratkih rezova, kao da mu harmoniku plućnih krila zateže žičani povež.

- - -

Divlja patka i lisicaaaaa

- - -

Glasove je ipak tiskao zapanjujuće jasno, malne bez oscilacija izuzmu li se povremenim vjetrom rastepeni vokali. Volio je Bingula zbornu pjevanje, osobito potmule basove što poput sidra drže melodiju u realnim okvirima. Bas je za njega bio muževnost, hrabrost, vodstvo i mogućnost držanja situacije pod kontrolom. A sada, mislio je, sada je bilo važno ne izgubiti na dubini glasa. Činilo mu se kao stupa s mačetom, u najmanju ruku.

Škripa snijega pod njihovim je nogama utihnula, a vjetar u mračnim krošnjama kao da je gubio snagu. Sove su, najzad, postale prošlost i krv je ravnomjerno napajala sve dijelove njihovih tjelesa. Bingula je pjevao dalje - pa čak i kada su mimoišli prve okrugle svjetiljke i

kada se snježni puteljak pretvorio u popločani put kojim je nedavno prošla ralica – Bingula nije posustajao s pjesmom, premda je ona odavno izgubila smisao, bar što se rastjerivanja straha tiče. Na ostakljenom ulazu u planinarski dom trgnuo je k sebi kvaku iznad koje je pisalo „vuci“, a recepcionar, usamljenom i sa slušalicom u ruci, otvorenih je usta pratio par kako mu se približava ostavljajući za sobom krpe čistog snijega na lažnome mramoru. Ivkica se stropoštala u foaje – bio je to ujedno znak da Bingula pjesmu privede kraju.

Tako živi jedan lovac mlad – otpjevao je, prkosno gledajući recepcionara u oči. Zatražio je broj 37. Toliko ga je pamćenje još služilo.

- Gdje je sala za večeru? – upitao je Bingula dok mu je rezuckalo u prsima.

- Žalim, ali kuhinja se zatvara u 20 nula nula – rekao je recepcionar bez trunke suosjećanja za par pred sobom.

- I tako svakog dana, osim utorka kada nudimo suhi dnevni obrok.

Dok je to izgovarao, recepcionarove su se usne iskrivile. Bingulu je podsjetio na one suhonjave tipove kojima nije suđeno da dožive sreću u penziji. Uspinjući se stepenicama, zakratko ga je posjetila malodušnost pri pomisli na surovu stvarnost planinskih recepcionara, ali umorna bedra nisu mu ostavljala priliku za uživljavanje.

Ivkica je djelovala kao da je u boljem stanju.

Pa i mlađa je, pomislio je Bingula propuštajući je ispred sebe: u njezinim godinama i on je bolje podnosio napore. Nipošto nije htio pokazati da skapava.

Gvojzerice je skinuo teturajući po predsoblju. Otvorio je pretinac torbe i iščeprkao svoj ručni sat.

- Sada je točno pet minuta do deset – značajno je rekao dok je Ivkica s ručnikom kretala prema kupaonici. Čuo je kako odvrće tuš i potom zvuk tabana po mokrom emajlu. Legao je odjeven, podvrnutoga jastuka ispod glave. Zagledan u kosi strop, pokušavao se sjetiti pjesama koje je otpjevao. Sam se sebi učinio hrabar. A onda, između dviju misli, naglo ga je svladao san.

Probudilo ga je turiranje Lade Nive pod prozorom. Kroz poluspuštene roletne jutro mu se učinilo blistavim. Ivkica je sklupčana spavala pored njega.

Prvo na što je pomislio bili su Sabljici, prvi susjedi.

Telefon je bio na noćnom ormariću, tik do uzglavlja. Premjestio ga je sebi na prsa i okrenuo broj Sabljicevih. Čim se javio dugi signal za zvonjavu, Binguli sinu kako nije provjerio koliko je sati.

- Da nije malo prerano... - zapitao se u sebi.

Prenu ga glas gospođe Sabljic: - Stan Sabljic, izvolte?

Bingula je u prvi mah ostao zatečen. Onda je uzeo puno zraka kao da se sprema zaroniti, no uzalud se napinjavao. Ništa nije uspio istisnuti u slušalicu. Iskreno se začudio samome sebi.

- Alo, alo... - čuo je glas gospođe Sabljic, glas u kojem je prepoznavao nedjeljno jutro s juhom koja se pjeni na vreloj ringli. Uzimajući nove zalihe ustajalog zraka, unio se u slušalicu, ali od onog sinoćnjeg basa preostao mu je tek jadni, piskutavi C. Zapravo, ništa osim cvileža nije izlazilo iz Bingule.

Iznenada je shvatio da se nogama opire o rub kreveta. Odmah zatim vrućina mu je udarila u glavu.

- Tko je tamo? Alo - odzvanjalo je Binguli u uhu. - Koga vi trebate...

Bingula je osjetio Ivkičin dah na svojim razdrljenim prsima. Suočen s njezina dva duboka oka u umjetnoj sobnoj tami, brzo je prekinuo vezu i poklopio slušalicu. Unatoč užarenom čelu, htio joj je zaželjeti dobro jutro - to mu je prvo palo na pamet - no na vrijeme se sjetio da je ostao bez glasa. I bilo ga je sram.

ČOVJEK IZ BEZDANA

– Kako mi se mačka ušuljala u kuću? – Vlatko bi povremeno glasno zavapio i pogledom prodžarao ukućane, kao da traži neki znak priznanja na njihovim licima. Žena je slijegala ramenima: bilo je to teško pitanje, jer puno je godina prošlo otkada su Škembu primili na skrb. Naselje je bilo u izgadnji i mačke su lutale u čoporima, među njima sva sila bezrepih i ćoravih na jedno oko, s njuškama koje su tijekom prohujalih veljača rezbarile veoma gadne kandže. Noću, mačke oči bljeskale bi s okolnih građevinskih terena koje su dugo, dugo arčili bageri, posve besmisleno kako se kasnije pokazalo. Neke su se jednostavno infiltrirale u kućanstva, neka ofucana legla – prva generacija što se tek navikavala na umiljavanje i redovite obroke. Obitelji su ih najprije hranile samo ostacima od ručka, zatim ribljim konzervama i paštetom – direktno iz ambalaže – a s vremenom se prelazilo na Whiskase i svježe džigerice. Jasno se vidjelo da su to mačke koje fino mogu i bez mlijeka.

I onda se pojavila Škemba, prva mačka u obitelji Vlatka i Žane Šilović. Kako i pod kojim okolnostima – Vlatko se nije mogao sjetiti, ali Kićo i Hrvojka, tada još posve mali, cičali su od sreće. Govorilo se: došla maca na vratanca.

Jednoga jutra zateklo ih je brojno leglo u podrumu; osam ili možda čak deset prozirnih mačića u klupku. Cviljeli su, slijepi i bespomoćni.

Djeca su se raspametila. U tek useljenu kuću uvuklo se nešto o čemu Vlatko ni sanjati nije mogao dok ju je mukotrpno, godinama dizao, ciglu po ciglu, tako sve do monte i krova, ukupno jedanaest godina štednje i odricanja. Baš pred useljenje dijagnosticiran mu je šećer. Svakoga tjedna morao je u ambulantu po injekcije i inzulin koje mu je plaćalo socijalno. Nije se smio živcirati, a po jedan čokoladni keks Žana je držala na svim vidnim mjestima u kući.

Navečer, kada bi Kićo i Hrvojka zaspali, Vlatko i Žana hvatali su se ukoštac s problemom. Sve do tada goruće su stvari rješavali lako i u hodu: bavarska žbuka, auto na leasing, Kiću sa šest godina u školu, bašću umjesto travnjaka, Limexov bicikl i sve tako dogovorno, argumentom na argument. Vlatko bi obnoć izložio problem, osvijetlio ga s nekoliko strana, a Žana je bila ta koja postavlja potpitanja. Ponekad su si ostavljali par dana fore da stvar sazrije u glavama, zatim bi sjeli za stol, prepolovili jedno pivo i došli do razumnog rješenja. Jasno su osjećali zajedništvo, kako u odgoji djece tako i u većim materijalnim izdacima.

Na Škembinom leglu prvi su put shvatili da im se putovi razilaze.

Žana se odmah pozvala na dobre običaje u takvim prilikama: mačiće razdjeliti po susjedstvu! Mutno se sjećala da je tako postupala njezina baka. Vlatku se, međutim, istoga časa upalila lampica.

- Ne budi luda - upozorio ju je - ta svi već imaju velika legla!

Poslije stanovitog vremena Žana je morala priznati ishitrenost svoga prijedloga.

- Pokušajmo ih hraniti, ionako će jedno po jedno otpadati - dosjetila se jednog od idućih dana. Osvrnula se i na visok mortalitet mačića. - A na taj ćemo način pred djecom ostati čisti - dodala je.

Nije mu, međutim, bio drag ni taj ženin prijedlog.

- Dušo draga, dovoljno si pametna da znaš što su mačići - rekao je i zatim razvezao o beskonačnim mogućnostima mačjih života. Doduše, neke stvari su mu se vrtjele po glavi. Otpuhivao je, coktao jezikom, hvatao se za ušnu resicu. Tih se dana držao distancirano, a Žana je to pripisala reakciji na inzulin.

- Idemo ih onda sve zadržati pa šta bude - zdušno je jedne večeri predložila Žana.

Bilo je to nakon što su se mačići, pod budnom Škembinom paskom, počeli pojavljivati na dvorištu. Djeca su zahtijevala puno mlijeka za Škembu. I Whiskas plus, kao dohranu.

Taj puta Vlatko je pred Žanom izveo prostu računicu. Jednostavno je pomnožio broj dana u mjesecu s izdacima za Škembu. Krajnji iznos bio je golem, otprilike kao da su u obitelji dva okorjela pušača. Onda je tu golemu cifru pomnožio s brojem odraslih mačaka. Žana je ostala frapirana.

- A to će ti doći brzo, jer mačići rastu kao iz vode - plašio ju je dalje. Još je napomenuo da bi bilo realno uvećati troškove za štetu koju će mačići praviti u narednom periodu, sve dok ne dosegnu jednu stabilnu zrelost.

- Čupaju zavjese, grizu tepih, grebu fotelje, deru tapete i kakaju gdje god stignu... - nabrajao je tako Žani koja je tonula sve dublje i dublje u ponor malodušja.

- Moram li ti uopće reći koliko samo uživaju u zapisavanju podrumskih prozora? - izvalio je Vlatko vidno okuražen. - To je amonijak, to sve nagriza, ljubavi...

Žana se smračila: - Pa šta ti onda predlažeš - graknula je. Bilo je to prvi put otkako su

započeli razgovor o mačićima da poviše ton.

Vlatko ju je prodorno pogledao: – Jesu li pozaspali? – upitao je glavom pokazujući gore, prema dječjim sobama.

– Gledaj, zlato – počeo je dodirnuvši joj zapešće kao da priziva ono doba pune zaljubljenosti.
– Mogu ih jednostavno strpati u gepek i odvesti blizu nekog sela... – nije ni dovršio, a Žana je hitro, kao opečena, povukla svoju ruku iz njegove.

– Ma čekaj, neću ih odmah sve odvesti, u prvoj turi neka to bude pet, dobro, četiri ili samo tri... Što za početak ne bi odvezao, recimo, tri mačića? Čisto za probu. Djeca ne bi ni primijetila da ih nema... – govorio je kao da se cjenka s njezinim prezirnim pogledom preko puta stola.

– Ne mora to biti neki veliki brojčani rez – upinjao se Vlatko, no Žana se povukla u sebe. Po krutom držanju dalo se zaključiti kako je zgađena, duboko.

Škembino je leglo odlično napredovalo. Do ljeta mačići su već stasali. U to, prvo, vrijeme sve su ih zvali Škembici. Kićo i Hrvojka nisu im željeli davati imena sve dok im se spol jasno ne ocrta kako ne bi ponovili grešku sa Škembom kojoj su, vjerujući da je mačor, dali u osnovi jedno punokrvno muško ime.

Prvo mačje govno Vlatko je našao na divanu u trpezariji. Nije ni čudo, pomislio je što narod kaže: smrdiš kao mačje govno. Pozvao je Žanu, tek da vidi što je očekuje u bliskoj budućnosti.

– Pomnoži to s brojem mačića i dobit ćeš kuću punu govana – upozorio ju je, no žena se šutke latila metle i lopatice. Vlatko je shvatio da se stvari usložnjavaju.

Dolazilo je vrijeme kada su ukućani morali paziti gdje i kako staju pošto su mačići sada kuljali iz svih otvora, ovijali su se oko nožnih članaka, nametljivo mazni i svakoga trena spremni da se nekome uvale u krilo. Vlatko nije pojma imao da mačke mogu biti toliko bučne! A Škembu, bivšu trudnicu, trebalo se dodatno hraniti kako bi imala dovoljno mlijeka. Djeca su budno pazila da se obroci ne preskaču. Jednom dnevno kći Hrvojka provjerila bi brojno stanje i u ruci odmjerila težinu svakog ponaosob.

Razgovor o sudbini mačića nekako je jenjao.

Vlatko je očajno pratio kako brzo rastu. Katkada bi se iskalio na nekom mačiću. Praveći se

da ga mazi, glasno bi mu tepao: – Mici-maci cuci – odnoseći ga u neki skriveni kutak, daleko od ukućana, gdje bi ga neometano mogao odalapati. Želio ih je na taj način odbiti od kuće, ali što je značio pokoji njegov udarac naspram sve te ljubavi i pažnje ostalih ukućana? Ništa. Prošlo je i ljeto, a mačja je obitelj i dalje bila na okupu. Djeca su otkrila da mačke obožavaju iznutrice, hrenovke i kranjske kobasice. Sve je moralo biti svježije.

Ajo Ljaljić iz Bezdana na Dunavu pojavio se kod Šilovićevih nepozvan. Išao je redom, na crnom biciklu, od kuće do kuće, nudeći se za ranojesensko prekopavanje bašće. Bio je u svatovskom odijelu iz pedesetih, u mišjoj nijansi s kariranim uzorkom i malo podvrnutih nogavica, valjda zbog kopanja. Preklopni ašov klatio mu se oboku. Šešir kratka oboda spuštao je dosta prema licu.

Satnica mu je bila toliko jeftina da ga Vlatko nije mogao odbiti.

Ajo Ljaljić kopao je tehnički savršeno, ne skidajući čak ni sako. Do navečer samo je dva puta zatražio vode, a kad je završio, Vlatko mu je odnio pivo. Sjeli su na svježju zemlju, okrenuli se prema kući kroz čije su prozore i vrata neprestance migoljile mačke: tema im se nametnula sama od sebe.

Vlatko se požalio, otvorio srce. Uostalom, tip u odijelu mogao mu je biti otac, u najmanju ruku puno stariji brat. Onda se vratio u kuću po još piva. Godilo mu je biti uz nekoga tko je spreman saslušati njegovu muku. Mrak se već bio spustio kada ga je šutljivi čiča iz Bezdana pitao želi li da mu pokaže jedan trik?

Vlatko je isprva bio sumnjičav, ali je ipak pristao da ga odvede u podrum, među mačice. Ajo je iz džepa izvukao običnu najlonsku vrećicu, zatim je propuhao, rastresao i najzad raširio.

Rekao je: – Ajde, ubaci jednu! – Vlatko je oklijevao.

– Ajde, ajde – poticao ga je držeći rastvorenu vrećicu. – Samo jednu!

Vlatko je nasumce uzeo najbliže mače. Pošto ga je ubacio, Ajo ga tad ošinu svojim škrtim, staračkim pogledom.

– Najprije dobro nategneš vrećicu, ali baš ono, dobro je nategneš za obje ručke, kao da ćeš je razderati...

Vlatko se bio zainteresirao. Pozorno je pratio trik sa zakoprcanim mačićem u vrećici.

- Onda omotaš ručke, jednu oko druge!

- Aha... - treptao je Vlatko u podrumskom polumraku, zaustavljajući dah. Čičine ruke boje ilovače činile su vrlo zorne, lako shvatljive pokrete. Pri finalnom potezu Ajo iz Bezdana na Dunavu za trenutak je zastao kako bi Vlatko pohvatao konce.

- Napraviš mašnu, pa još jednu - govorio je kubikaš. - I onda trzneš, naglo s obje mašne!

Učinio je to vješto, zrak se ispuhao, a cvilež iz vrećice trenutačno je prestao.

- Ona je brzo gotova - objasnio je taj tip kojega Vlatko poslije više nije vidio u naselju. Ali je usvojio metodu. Žani i djeci je rekao da je mačića vjerojatno pregazio auto.

- Znete i sami kako danas divljaju kolima - uvjeravao ih je želeći ih pripremiti na sljedeće gubitke. Do kraja mjeseca riješio se gotovo svih mačića. Najveći je problem imao sa samom Škembom koja se nikako nije dala u vrećicu, a kako je morao djelovati noću - dok ukućani spavaju, k tomu još u tišini - Vlatko se dosta mučio. Kada ju je napokon paštetom namamio u vrećicu i svezao mašnu onako kako ga je Ajo poučio, njezina je oštra šapa probila napolje i ogrebla mu ruku.

Na životu je ostavio samo jednog mačića za kojega je pretpostavio da je mačor. Nekoliko mjeseci kasnije pokazalo se da je napravio grubi previd. Jedini preživjeli Škembić pojavio se s trbuhom, poput njezine majke, a dan ili dva kasnije omacio je osam ili čak deset čilih mačića. Vlatko je, naravno, znao što mu je činiti.

Po vozaču autobusa naručio je najlon iz njemačkih molova kroz koje ni najoštija šapa nije mogla probiti napolje. Lomio se oko ritma davljenja: isprva je htio čim prije svršiti s leglom. Malo ga je ponijelo pa je već prvih dana riješio gotovo polovicu.

Djeca su postala užasno razdražljiva, a Žana je po prvi puta iskazala sumnju. Jedne večeri, nakon što su prepolovili pivo, izrekla je ono čega se Vlatko probojavao.

- Našom ulicom dnevno jedva da prođu tri ili četiri automobila, a za ova tri dana nestalo je ukupno šest mačića. Je li moguće da baš svaki auto zgazi po jednog mačića - upitala je što je mogla staloženije.

Vlatko se pravio lud. I on je, rekao je, zatečen. Doduše, jedva je izdržao taj ispitivački pogled koji se prosto lijepio za ogrebotine na njegovim rukama. Shvatio je da mora usporiti.

Hrvojka i Kićo postavili su straže na cesti. U smjenama. Vlatko je ipak zadovoljno trljao ruke, znajući da uskoro počinje škola i da pažnja djece svakako mora popustiti. Tako i bi. Već prvog tjedna škole uspio se riješiti još jednog mačića. Imao je jak alibi u nekom bageru što je tih dana arčio zemljište u blizini.

- A tijela, gdje su tijela? - vrištala su djeca u suzama. Vlatko ih je uvjeravao kako ih zapravo želi poštediti prizora užasa.

A onda se desilo nešto o čemu nije razmišljao. Škembo iz treće generacije opet se pojavio bremenit. Vlatku je skočio šećer pa je morao pojačati doze inzulina.

Odvukao se u birtiju, poslije tko zna koliko godina. Alkohol ga je brzo preuzeo pa je nekom susjedu povjerio trik s vrećicama. Čovjek ga je zamolio da mu dođe pomoći. Imao je dva mačja legla i nije znao što i kako dalje? Još te noći Vlatko ga je riješio brige sa samo jednom jedinom vrećicom.

Ubrzo su se pojavili drugi, moleći ga za uslugu. Neki su čak nudili novce, no Vlatku se činilo glupim zarađivati na tim stvarima. Shvatio je to kao dobrosusjedsku gestu. Obično bi sišao u nečiji podrum s vrećicom u džepu i ondje, okružen cviležom, sve brže i brže obavljao ono zbog čega je došao. Po obavljenom poslu ljudi bi ga počastili pićem. Zadržavao se kratko, možda i zato što su ga domaćinova djeca gledala dosta poprijeko: popio bi kavu bez šećera, ponekad dijetnu koka kolu, izmjenjujući dvije-tri riječi sa susjedom. Mačke nikada ne bi spominjao. Pred odlazak kući raspitao bi se za kupaonicu i ondje napudrao ruke zbog ogrebotina. Odnekud bi tad začuo dječji plač. Pa čak i uzvik: - Davitelju - poput gnjevnog, ali prigušenog hropca. Vjerovao je da će takvima roditelji priuštiti primjerene kazne.

Bilo je potkraj četvrte ili pete generacije Škembića, u svakom slučaju potkraj jednog iznimno crnomanjastog legla koje je obećavalo stasite mačke. No uvijek, pri koncu novog ciklusa davljenja, Vlatko se suočavao s jednom te istom dilemom kojoj je, eto, pokušavao doskočiti još od prvog Škembinog legla: - Koje mače je mačor? Koga poštediti?

U polumračnom podrumu uzaludno je čeprkao po stidnim dijelovima mačića: spol nikako nije uspijevaio utvrditi.

A onda je došla i ta noć za koju je znao da kad-tad mora doći; noć kada se nije mogao svladati i kad je u prašnom podrumu, u mraku i tišini prekidanoj cviljenjem i šuškanjem, vidno poljuljan visokim šećerom, otišao do kraja. Vrećica se punila i praznila više puta, ali nije pucala, što mu je u tom trenutku bilo najvažnije. Vlatko je bio zadihan i krvav po

zapešćima, a cvilež mu je ječao u ušima. Osim toga, u vratu ga je kočilo od zagledanja u mačja međunožja. Ali je izgurao do posljednjeg mačića iz legla.

U zoru, pod pritiskom prošle noći, pokupio je svoje štapove iz garaže. Injekcije i inzulin ionako je uvijek držao spremne u neseseru. Dok je vozio u neodređenom smjeru pokretala ga je čežnja za pravom prirodom. Sunce je već visoko bilo odskočilo kada se zaustavio kod Bezdana. Ondje mu se Dunav učini moćan i velik. Spustio se niz padinu na obalu i iz prve zabacio baš gdje je htio, van struje. Stavio je praporce na vrh štapova, umirio ih rukom, štapove uglavio u rašlje i sjeo na karton. Na napeti najlon aterirao je vilin konjic. Duboko je udahnuo, glava mu je olakšala. Ugodni povjetarac uljuljkao ga je u polusan.

Iz drijemeža cimnuo ga je cilić praporca. Vlatko je već bio pored štapa, ali štap se nije savijao, a vilin konjic je i dalje odmarao na najlonu. Na tren sunce se prigušilo, a žabe su, jedna za drugom, poskakale u vodu. Zavladao je muk. Pažnju mu je privukla tamna prilika na rijeci. Kada je bolje pogledao – tamo od šaša i zelene vode – postupno se pomaljao lik bicikliste. Sunce je tuklo i s neba i iz vode. Zaklonio je rukom oči. Čovjek na biciklu pedalirao je nizvodno po površini, a iza kotača svjetlucau je tanki vodeni mlaz koji se brzo razilazio i zatim nestajao u virovima. Otprilike u Vlatkovoj ravnini, biciklist je skinuo svoj šešir kratka oboda. S muljevite obale Vlatko je tada prepoznao Aju, čiča Aju Ljaljića iz Bezdana na Dunavu. Dok je jednom rukom držao upravljač crnog bicikla s vodoravnom štangom, drugom mu je mahao šeširom u širokim krugovima. Vlatko je sada razaznao i to sivo karirano odijelo, blago strukirano, u svakom slučaju prostrano u ramenima i oko vrata. Jednu nogavicu hlača držala je štipaljka. Ali mahanje nije prestajalo: u jednom trenutku, Vlatko je podigao ruku – kao da će otpozdraviti čika Aji – no brzo se predomislio. Ajo je otvarao usta, a Vlatko gledao te bezube ralje kako zjape i šešir koji uporno kruži. Bicikl je klizio dalje po površini rijeke u istom revijalnom tempu.

Na mjestu gdje Dunav čini posljednju veliku okuku prije nego što će se ugodno razliti po ravnicama izlazećeg sunca, na krivini te vododerine Ajo je postao tek crna kontura na sredini rijeke. Prije negoli je sasvim iščeznuo, mačje oko na stražnjem blatobranu uspjelo je odraziti tračak sunca, poput fakinskog miga, a onda je opet sve postalo jedna velika, velika voda.

BOSONOGO ISKUŠENJE

Sve se, zapravo, dogodilo u snu. Vjeko je opisao svoje iskustvo kao energetski snop koji mu se upumpao u tijelo, poput tihe i sanjive infuzije.

Tog jutra imao je potrebu odjenuti nešto posebno, nešto čisto, bijelo i podatno. Očevim Braunom skinuo je rijetku bradu, a zatim je, razdjeljka zalizanog orahovim uljem, dolepršao u kuhinju i ondje, s osmijehom koji će mu odsada titrati na licu, šapnuo majci ono što je upravo doživio. Rendajući luk Jaca ga je pogledala kroz svoje progorene šiške i ostala pomalo zatečena tim savršenim razdjeljkom. Baš kada je htjela nešto reći, Vjeko je podigao obje ruke i oponašajući duboke glasove starih proroka, rekao:

- Čujmo ih kako govore našim jezicima o veličanstvenim Božjim stvarima!

Jaca je, međutim, samo rutinski upalila napu iznad štednjaka.

- Djela apostolska, 2:11 - dodao je Vjeko.

Za razliku od muža, Jaca je uvijek pokazivala simpatije za sklonosti svoga jedinog sina. Ona i Vjeko razmjenjivali su tajne između sebe. Jole je s posla dolazio u tri i deset da bi odmah poslije ručka, shrvan umorom i lošom probavom, opet kretao na teren. Ljeti, znalo se, tata grca u poslovima! Trajala je obnova i građevinari su koristili toplo vrijeme tako da Jole pojma nije imao o tome kako stvari stoje kod kuće, a ponajmanje o onome što je prethodilo toj noći koju je Vjeko opisao kao prekretnicu u svome životu.

Eh, da je barem bila zima kad operativa stoji - uzalud su poslije uzdisali Jole i Jaca. Loše vrijeme je značilo da Jole iz firme može skoknuti kući kadgod mu se prohtije. Možda bi - govorili su - udvoje lakše prepoznali promjene i na vrijeme odlučno reagirali?

Ali Bog ne bira sezone.

Jaca se klela da ništa nije bilo sumnjivo; viđala je te mladiće s kojima je Vjeko provodio dosta vremena u svojoj sobi. Bili su to fini dečki - Jaca je posebno isticala njihovu finoću - mladići Vjekinih godina, između dvadeset i dvadesetpet, počesljani na razdjeljak i u cigovanim hlačama od odijela u koje su uranjali svoje štirkanе košulje s lomljivim kragnama. Djelovali su neočekivano demodirano za svoju dob, ali Jaca je u svemu tome vidjela isključivo urednost. Njihove cipele nalazila je pedantno složene u hodniku. U sobi nisu pušili, niti

mrvili.

- Ma svaka bi ih majka poželjela za zeta - pravdala se kasnije Jaca pred mužem.

Zatim su satima tiho pričali. Iza zatvorenih vrata Jaca je čula monotone glasove. Činilo joj se da njezin sin samo sluša i pamti što je ni najmanje nije začudilo. Unijela bi im sok od bazge i slane grickalice na tacni s ugraviranim jelenima.

- Gosti su za mene svetinja - branila se poslije od muževih optužbi da je bila naivna.

U to vrijeme najvećih radova Jole se od ranog jutra morao hvatati u koštac s nedaćama. Na kraju krajeva, sve je zavisilo od njega, vlasnika i direktora firme. Obilazio je gradilišta i pentrao se po jako zaljuljanim skelama samo da bi nekom sezoncu u suncem oprljeno lice sasuo što ga već ide ili bi kroz buku prijetio bageristima njihovim radnim knjižicama. Činilo mu se da ga svi pomalo potkradaju, od veleprodaje do zidara. Sve sami pasji sinovi koje moraš stalno nadgledati - tako je on objašnjavao ženi svoje neprekidne izostanke.

I kada mu je za onih letećih sastanaka netko dobio kako mu sin baš pristalo djeluje u odijelu - prava momčina, tako mu je rečeno - Jole u tome nije naslutio ni zrnice zlobe. Jednostavno se nacerio i onako prostodušno, kao što je tokom svih tih godina navikao općiti na baušteli, pustio glasnicama na volju.

- Ha? On u odijelu? Pa taj ugursuz ne zna ni kravatu zavezati!

Doista se grohotom nasmijao dok su se ostali namještenici spuštenih pogleda razilazili po poduzeću. Ali, Jole nije bio ni lud, a ni naivan poput svoje žene: pred konac radnog dana uspio je iscijediti priznanje od tajnice.

Krajnje obzirno prenijela mu je što se priča po firmi: - Da vam je sin Svjedok... - iscijedila je uplašena naglim širenjem direktorovih nosnica.

Onaj tko je stalno na terenu, onaj tko živi u prašini i pod pritiskom rokova - taj želi da mu kod kuće stvari funkcioniraju; želi red, ritam i barem malo zahvalnosti za komfor koji danomice pruža svojim najmilijima. Jole je imao velike planove sa sinom. Uostalom, trebao mu je netko od povjerenja, netko koga će uhodati u posao i zatim mu, kada kućne pravi čas, predati zlatnu koku u ruke. O tome je razmišljao dok se, smućen viješću, svojim terencem vozio prema kući. I upravo na najprometnijem dijelu grada, na jednom veoma izloženom ćošku gdje pješačka zona uvire u žilu kucavicu, čekajući zeleno na semaforu Jole je ugledao lice koje bi prepoznao među hiljadu sličnih.

Ali otpozadi su mu već trubili i blicali farovima. Napravio je čep, no naprosto nije mogao odvojiti pogled od Vjeke koji je prolaznicima nudio pregršt ilustriranih časopisa u boji. Na sinu je razaznao svoje staro špricano odijelo za koje je mislio da ga je žena davno poklonila siromašnoj tazbini. Pa onda taj razdjeljak na Vjekinoj glavi – Joletu su se najprije pokočile obje vilice, a onda je, naglo preplavljen panikom, utonuo u sjedalo.

– Je li me tko vidio? – kao da su se pitale Joletove napete, skakutave oči. – Možda neki zavidni kooperant koji će jedva dočekati da mi sruši ugled u branši?

– Samo mirno, mirno – ponavljao je u sebi dok je dubokim udisajima pokušavao vratiti samokontrolu. Iako nije bilo sunca, spustio je sjenilo na šajbi pa bez žmigavca šmugnuo u prvu sporednu ulicu. Srce mu je tuklo. Ono što mu je sada trebalo bio je neki izoliran, zabačen kafić i snažno piće, u najmanju ruku.

Jole je okasnio na ručak, no ukućani nisu htjeli započeti bez njega. Pomalo nacvrckan u širokom je luku obišao ženu i, ne vadeći ruke iz džepova, unio se sinu u lice.

Vjeko je zadržao pribranost: – Pomolimo se – rekao je sklopljenih dlanova, pomalo zguren nad tanjurom hladne juhe.

Jole je iznenađeno pogledao Jacu koja je spremno prihvatila sinov mrmor.

– Zahvalimo Mu na ovom divnom objedu – konstatirao je Vjeko trpeći snažan očev zadah. Jaca se, prateći rad sinovih ruku, ovlaš prekrížila. Bio je to trenutak u kojem se Joletova golema šapa upravila prema sinovom oštrom grkljanju, no negdje na pola puta prsti su mu se počeli naglo grčiti dok je na mladom, još uvijek rijetko brijanom Vjekinom vratnom tkivu, gusta pljuvačka oblikovala čvoriće koji su sve brže i brže – poput crpke protočnog bojlera – odnosili sa sobom ono malo boje s njegovog lica.

Neka je žlica okrnjila rub tanjura, čaše su na trenutak zazvečale, a površina juhe osjetno se namreškala.

– Jehovine su oči na pravednicima i njegove su oči upravljene na njihove usrdne molitve – provalilo je iz Vjeke čiji je pogled naposljetku prostrujao očevim tijelom.

A zatim je, okuražen, dodao: – Prva Petrova, 3:12.

Vjeko je brzo napredovao. Dobro pamćenje i radne navike stečene u školi koristile su mu u svladavanju gradiva. Za kišnih dana ostajao je u sobi okružen korisnom literaturom, no već

po prvom proljepšanju žurno bi izlazio, uvijek besprijeckorno očešljan na razdjeljak. U ruci, deformirana od materijala, ljuļuškala mu se crna torba. Držao se uspravno, licem otvoren prema svijetu.

Jaca je jedva stizala ispeglati sve te košulje i hlače na crtii, a opet nikako mu nije mogla odbiti molbe za čistoćom. Odbacio je traperice i tenisice: majice zbog kojih je nekada kušet-kolima potezao sve do Trsta darovao je Crvenom križu. Novi Vjekin izgled Jaci je potajno bio drag. Ipak, ponekad – dok bi mu trusila prhut sa sakoa – skrenula bi mu pažnju na modernije krojeve.

– Ni Krist nije sebi ugađao – podsjetio bi ju Vjeko.

Bio je u stanju prestopati cijeli dan na trgu, mirno i dostojanstveno, nudeći časopise i brošure manirima koje su mnogi dobronamjerni sugrađani znali cijeliti. Ubrzo se Vjeko priključio tročlanoj posadi što pohodi kuće i stanove. I u tom segmentu pokazivao je rijetko viđenu upornost, obavljajući niz razgovora s ulaznog praga, a nerijetko se nadvikujući s lavežom nahuškanih đukaca ili naturiranim automobilima iz garaže. Nisu ga pokolebali ni česti treskovi vrata ispred nosa, niti nagli muk koji bi ga zapuhnuo iz stana nakon što bi ga stanari ugledali kroz špijunku.

– Dobra vijest mora naći puta do njih – poticao bi svoje malodušne kolege.

S vremenom, osvojio je mnoge stanove, katkada bi ga i cijeli ulaz u zgradi krotko saslušao u zajedničkoj prostoriji. Pažnju je plijenio svojim bistrim pogledom punim iznenađujuće plaveti i golemom energijom koju je ulagao u razgovore. Usta bi mu često ostala suha, bez kapi sline, ali ponosno je odbijao sok, čak i za onih dana kada bi mu napukle glasnice sjekle rečenice po pola. Alkohol je odavno prezreo, a kava ga nije zanimala.

– Nemojte ljubiti ni svijet, ni ono što je u njemu – poučavao je. – Ako tko ljubi svijet, ljubav prema Ocu nije u njemu!

Kući se vraćao kasno, blijed i promukao, ali noćna lampa za njegovim je radnim stolom svijetlila još dugo, dugo u noć, dok je Jole, koji metar dalje iza pregradnog zida, bezuspješno pokušavao zaspati.

Tjedni su prolazili, vrijeme pogodno za vanjske radove polako su smjenjivale kiše. Došli su i prvi mrazovi, posla je bilo sve manje, a Joletu je ostajalo obilje vremena za razmišljanje.

– Razgovaraj s njim – poticala ga je Jaca.

I Jole bi tada odlučno banuo u sinovu sobu, no ubrzo je, suočen s onim što bi ondje zatekao, izlazio van, lupao vratima i bučno spuštao sve roletne na kući. Potom se povlačio u zimsku bašću s umjetnim suncem. Tih dana požalio bi se na čudnu neprozračenost u žilama.

- Starost - tješila bi ga Jaca.

Rano izjutra, dok je Jole progonjen nesanicom tumarao kućom, čuo bi Vjeku kako se uvlači u svoje cipele i potom tiho na prstima gazi po parketu. Nastojao je blagim stiskom sinova ramena dozvati onu nekadašnju prisnost. Na trenutak škrtla bi svjetlost zimskog jutra otkrila njihove naizmjenične poglede sve dok neka brza misao ne bi uskomešala Joletovu utrobu.

- Zaboga, šaraj malo - opominjao bi ga.

Vjeko se oprezno povlačio ka izlazu: od onoga dana kada je osjetio očeve grube prste kako mu vršljaju oko grkljanja, shvatio je da će njegova ovozemaljska misija biti izložena nekontroliranim reakcijama bližnjih.

- Ako već stojiš na ulici - nastavljao je Jole glasom punim noćnog šljajma - onda barem mjenjaj pozicije, šaraj malo! Ne moraju te svaki dan gledati na istom uglu - govorio bi jedva mičući usnama. I već posve rasanjen viknuo bi kroz zrelo praskozorje za sinom: - Da se nisi usudio pozvoniti rodbini na vrata!

Tako je počinjao Vjekin dan. No radost širenja istine o Kraljevstvu ubrzo bi raspršila tjeskobu koju bi ponio iz kuće na ulicu. Čekali su ga novi izazovi i ponekad bi se jedva strpio do svanuća, svakim danom sve nadahnutiji u nastupu i predaniji zadacima koji su mu bili povjereni. Po maloj zajednici proširio se glas o Vjeku kao vrsnom objavitelju dobre vijesti. Stoga je odlučeno da se njegov rad specijalizira i usmjeri na ono što je uzelo maha po kršćanskim domaćinstvima. Tako se okomio na praznovjerje. Svoj spisak obiteljskih posjeta ubrzo je morao suziti na onih nekoliko najugroženijih, onih koji su ga najviše trebali.

- Isus je istjerivao djela demona, a to su činili i njegovi učenici - tim bi riječima započinjao svoj rad s praznovjernima. Išao je od primjera do primjera, svaki citat iz Biblije umio je ilustrirati konkretnim slučajem da bi zatim, usremljujući se na slušatelja svojim bogatim rječnikom i opojnim pogledom, na licu mjesta izvodio tiradu o pogubnim posljedicama koketiranja sa zlim dusima.

- Probudite se - grmio je - njihov je cilj da nas odvrate od jedine nade čovječanstva!

Svakog trena mobitel mu je bio dostupan za one koji su žudili za njegovom riječi. Po pozivu

zaputio bi se u najudaljeniju periferiju, u naselja bez imena ulica i kućnih brojeva gdje je svojom nabubrenom crnom torbom svraćao pozornost najokorjelije bagre. Dva puta je doživio pokušaj pljačke, no napadači bi, po otvaranju torbe, ostajali razočarani plijenom i svoj bijes iskaljivali na krhkom Vjekinom tijelu. Ali nije odustajao i nikada ne bi zatražio poštedu na dan ili dva.

- Anđeli Jehovini stoje oko onih koji se njega boje i izbavljaju ih - nastavljao bi sutradan ondje gdje je jučer stao. Osjećao je da se uskladištena energija u njemu danomice obnavlja i ključajući izlivena dalje, na okolinu.

Uskoro su došli i prvi konkretni rezultati. Razbio je lanac vrački u staračkom domu, a jednu buduću majku uspio je razuvjeriti da ne pobaci zbog datuma poroda koji je padao na petak 13. Nije žalio pregršt svoga dragocjenog vremena kako bi demoraliziranom moleru objasnio da to što je slučajno prošao ispod ljestava nije razlog za očaj i odustajanje od posla.

Pohodio je kuće s pokojnicima i zatvarao prozore.

- Duša će naći načina da stigne do Boga - govorio je ožalošćenim familijama.

Čak ni umor što dolazi s proljećem nije ga okrznuo. Iako proziran i blijed, Vjeko je gomilao aktivnosti. Nikad se nije potužio da ga išta boli. Spavao je malo, ali lice mu je zračilo svježim tonovima. Bilo mu je najvažnije da krug onih kojima je otvorio prostor za točnu spoznaju postaje sve širi.

Tkogod bi ga od braće povjerljivo upitao za metodu, Vjekin odgovor uvijek je bio jedan te isti: - Ljubav i vjera.

Jednog jutra ostao je duže no inače prikovan za molitvu. Dan je već bio u punome jeku, no Vjeko se, klečeći na pucketavom parketu, spremao na zadatak koji mu se činio najtežim u njegovoj kratkoj, ali uspješnoj karijeri. Shvatio je da ne može više zavaravati ni sebe ni svoje bližnje. Mnoge dvojbe hučale su mu glavom.

- Jesam li licemjerman kao farizeji? - pitao se. - I Sin Čovječji na svoj je put kretao iz svoje najbliže okoline. Mogu li - šaputao je - mogu li biti valjan učitelj ako mi oni koji su moja krv ne vjeruju?

Ono od čega je bježao sada ga je napokon sustiglo.

Jaca je iz kuhinje opazila Vjeku kako promiče hodnikom. Čula je zatim kako ulazi u njihovu

spavaću sobu, kako otvara ladice, ormare i glavna vrata regala. Zatekla ga je do lakata u ladici s očevim donjim vešom.

- Mama - upitao ju je - zar on nema baš niti jedan par čarapa?

Po prvi puta otkako je Vjeku prožela vjera, Jacu su podišli srsi jasnog nemira. Prišla je i dosta energično pozatvarala sve otvore na ormarima. Zatim se, poput živog zida, postavila između sina i muževog donjeg veša.

- Ne, nema ni jedne čarape - jetko mu je odgovorila.

U ovoj prilici Vjekina šutnja činila joj je samo loše.

I cijelo to prijepodne Jaca se pokušala usredotočiti na kuhanje, no Vjeko joj je nekako stalno bio za petama. Inače rutinska zaprška buknula je otvorenim plamenom. Grah kao da se nije htio raskuhati. Kušajući ga, Jaca je shvatila da je presolila, a zatim, umjesto iskuhane košćure, u smeće je zamalo bacila carsko meso.

Tada ju je naglo zanjelo: stala je i zažmirila, pridržavajući se za rub radnog elementa.

- Bit će ti lakše kad mi sve kažeš, vjeruj mi - Vjeko joj je dahtao za vratom.

- Poput Isusa i mi tražimo samo dobro u ljudima - šaputao je vrlo taktično, potiskujući joj otvrdla ramena prema dolje. Jaca se spustila na stolicu. Njezine zlaćane navlake bljesnule su tada iz kutova usana, jedna za drugom, poput vertikalne signalizacije. Nešto se u njoj prelomilo. Ramena su joj omekšala i svinula se skupa s tankom linijom usana.

- Jeste, istina je da već ide treća godina što ne nazuva čarape - počela je povišenim tonom kao da trga te riječi od unutarnjeg zavojevača. - Odrekao ih se onog ljeta kad sam ga nagovorila da skoknemo u banju. Tvoj je otac tada prvi put u tridesetpet godina uzeo godišnji odmor - rekla je to s dužnim poštovanjem.

Vjeko je objahao stolicu i približio je majci. Ruke su mu sklopljene počivale pod bradom. Slušao je zarazno, blago kimajući glavom. Već tada svladao je manire strpljivog ispovjednika.

- Tamo u banji bilo mu je slabo od sumpora, o Bože, al je to grizlo za oči - prisjetila se Jaca. - A on, znaš kakav je, samo je mislio na posao i mobitel mu je zvrndao non-stop, sve loše vijesti s gradilišta...

- U jednom trenutku rekao mi je da ide malo procunjati okolo, udahnuti kisika, tako nekako. Onda ga dugo nije bilo, a kada se vratio na bazen bio je nekako smućen i rasijan.

Jacin je iskaz sve više dobivao na tečnosti.

- Posumnjala sam, šta da se lažemo, jer nije ga bilo čitavu vječnost - rekla je kao da se pravda zbog svojih sumnji. - I tek kad sam ga malo pritisnula, priznao je da se vraća od žene koja gleda u kuglu.

- Ti ćeš bolje znati kako se to zove?

- Mmmm... proricanje sudbine - promrmljao je Vjeko i oblizao usnice.

- Baš to. Jadničak je u prvi mah pomislio da se radi o turističkoj atrakciji. Bila je to žena sa zelenim turbanom, a ispred nje, na preklopnom stoliću, svjetlucava kugla, baš kao u lunaparku. Hoću reći, ti platiš, a ona ti nešto ispriča, neku priču.

- Ali tokom seanse tata je shvatio da je stvar ozbiljna i da nema veze s turizmom i izvanpansionskom potrošnjom. Tada je već bilo kasno da odustane...

- I šta mu je prerekla? - gorljivo je upitao Vjeko.

Jacin je pogled odjednom postao šupljikav. Višegodišnja sigurnost kuhinje kao da ju je naglo napuštala: viseći elementi, radne plohe, isparavanja, mirisi i zujanje kućanskih aparata - sve ono u čemu je godinama nalazila utočište sada ju je, poput oseke, odjednom učinilo izloženom i ranjivom.

- Rekla mu je da će umrijeti u čarapama - tiho je rekla.

- Otvorilo se nebo - nadovezao se Vjeko i pogledao u strop ovlažen kondenziranom parom. - I on je to ozbiljno shvatio?

- Prepisala mu je redovne kontrole jedanput na mjesec. Oni to zovu individualan pristup.

Kao proboden Vjeko je hitro skočio na noge. Pošao je korak-dva, zatim stao, okrenuo se i prst uperio ka njoj: - Jehova ljubi pravdu i neće ostavit one koji su Mu vjerni - graknuo je.

Jaca mu je uspjela uhvatiti ruku.

- Molio me da nikom ne govorim o tome - zvučala je molećivo. - On to taji od ljudi... - rekla

je vlažeći mu dlanove. Vjeko ju je odgurnuo, ipak, više blago nego grubo: rad s ljudima naučio ga je profesionalnoj odgovornosti. Vjerovao je da doze neumoljivosti oblikuju karakter istine i da Božji poredak ne trpi iznimke.

Još neko vrijeme osjećao je drhturavu ivicu brade, a onda je potpuno ovladao sobom. Po povratku u sobu bio je to opet onaj stari Vjeko, siguran i samopouzdan. Nije odgovarao na kucanja i dozive i mrak je dočekaao na koljenima pokraj kreveta. Ovakvu osamu u nekoj bi drugoj prilici smatrao luksuzom. Štedio je pokrete kako bi se što više usredotočio na problem. Kroz otvoreni prozor vjetar mu je napajao pluća noćnim mirisima.

Svoja utrnula bedra pokrenuo je tek pošto je davno otkucala ponoć, mada se već puno prije odlučio za šok-terapiju. Bilo mu je jasno da to oklijevanje vuče iz prošlosti. Ali sve je još uvijek bilo tako svježije i novo, slike su još bile neizrecivo snažne. Milijuni podmuklih očiju vrebali su na svaki pogrešan korak. Po koji put osjećao je nečije ledene prste kako traže porozno mjesto na vanjskoj stjenki njegove duše. I tu noć su ga škakljali, sve do zore.

- Valja to obaviti - protisnuo je kroz dugosilazni uzdah i iz koša sa svojim čistim čarapama nasumce izvukao jedan par bijelih, sportskih, s po dvije poprečne crte što kod odraslih dosežu skočne zglobove. Soknice, tako ih je Jaca zvala. Bile su meke, pomalo ojedene centrifugom uslijed čestog pranja. Položio ih je preko lijevog dlana kao da će poći, zatim se još jednom okrenuo zidnom raspelu. Šapat mu je titrao na usnama, osjećao se dužnim nešto dometnuti, barem tih trenutak-dva dok je u neodlučnom raskoraku svodio neki brzi račun. A onda se otisnuo u spavaću sobu.

Zbog slabog očeva sna odlučio se držati minimuma. Dakle: što manji otvor na vratima, što manje vremena u sobi...

Obje je čarape prethodno do pola gurnuo u džepove, lijevu u lijevi, desnu u desni. Nije htio ništa prepustiti slučaju. U dva koraka bio je nad bračnim krevetom svojih roditelja. Znao je da Jole cijeli život drži stranu pokraj prozora. Spavao je, po običaju, na leđima i tiho hrkao. Od majke nije dolazio nikakav šum. Djelić sekunde izgubio je promatrajući im lica obasjana mjesečinom: blijeda i mirna, gotovo pomlađena lica. Očevi tabani bili su hladni. Pomislio je: - Eh, tolike zime bez čarapa!

Trebala su mu po tri poteza za svaki taban: prsti-peta-članci. Ukupno šest međusobno vezanih radnji. Jedan palac ipak je progledao kroz čarapu. Sjene visokih noćnih oblaka brzo su se premještale preko očeva lica.

Izišao je, poljubio raspelo iznad svoga kreveta i – legao.

San mu još nije uspio umiriti uskovitlane misli kada mu se u čujno polje ušuljao majčin glas. Lelujala je između štokova vrata.

- Kap - zvučala je šturo. - U snu. Nije puno patio.

Vjeko se pridigao i priviđenje je iščezlo u mutnim i kolebljivim jutarnjim mrljama što su otkrivale praznu sobu. Prvi pjetlovi isprobavali su svoje pospane grliće. Vjeko je izletio iz kreveta, ravno u spavaću. Susprežući dah, prišuljao se ocu koji je i dalje nadmoćno hrkao.

- Bogu hvala - prekrižio se nad njim i vješto strgnuo čarape s očevih stopala.

U neku ruku bio je to kraj Vjekine karijere.

BITKA ZA SVAKOG ČOVJEKA

Kadgod se potegne to pitanje, Bljuzga se pozove na tadašnju situaciju: podrumi puni kao šipak, vešeraji na zgradama rizični, biciklarnice, opet, bukirane najgorim truljama, a garaže u rasulu, barem što se izvora napajanja tiče. Nije da se sad nešto pravda, uostalom, zašto i kome? Sve je, ionako, radio iz ljubavi prema bendu koji je očajnički tražio prostoriju za probe.

Nije to bilo ništa ozbiljno, Bljuzga se kune da nije. Znao je dva-tri tipa koji su imali utoke u ono doba kad se prijetilo uglavnom kućanskim noževima i ovnujskim žilama. Među malobrojnim naoružanima bio je i Đoko Ćorak. U vrijeme mraka njihove su mame slovile za dobre druge tako da Bljuzga još i sada nekako vjeruje kako u kutijama na ormaru mora postojati barem jedna zajednička fotografija iz tog ranog perioda. Mada se Đoko otada jako promijenio. O prijatelju iz djetinjstva je čuo kasnije samo to da je frajera izrešetao na mrtvo ime. Iz nacionalističkih pobuda – tako se govorkalo. Odgulio je svoje četiri godine i kada su ga već svi pomalo otpisali, negdje oko demokratskih promjena, vratio se opasniji nego ikada, tetoviran i mrk.

Već pri prvom susretu Đoko ga je opomenuo za šišanje.

– Dolaze ozbiljna vremena i svi će se morati izjasniti! – Ali te Đokine riječi tada još nisu dopirale do Bljuzge kojemu je na umu bio samo solidno zidani podrum gdje ga tokom probe neće opterećivati granate. Jer on, Bljuzga, svoje Yamaha timpane nije našao na ulici, a jok malo! Iza njega su bile duge sezone u poljima duhana, crni i ljepljivi prsti, razni osipi, svrabovi, ugrizi i pokoja sunčanica. Čak mu je i cura nekako pala u drugi plan, pošto ju je sve više počeo doživljavati kao dodatni trošak. Znao je da samo štednjom i disciplinom može namaknuti za osnovni bubanj. Na posljednjoj Muzičkoj omladini uspio je otuđiti činele, dok mu je bas-papučicu zavještao nesretno preminuli prijatelj. Redovito, na godišnjicu, Bljuzga mu upali svijeću, izmoli jedan krnji Očenaš i promijeni vodu u vazi s plastičnim gladiolama – toliko uvijek može učiniti za prijatelja, pokoj mu duši.

Kompletirali su se i opasno primakli demo-snimci. Ono što im je još falilo, odnosilo se na glazuru – toga su svi u bendu bili svjesni, ali nekako baš tada morali su van iz šupe koja je, poput ostalih društvenih prostorija, postala sklonište gdje se uselila ekipa s dekimama. Na kukama za razglas sada su visjele vrećice s lakokvarljivim namirnicama, da te srce zaboli! A

bebe su plakale i opći dojam nikako nije išao na ruku teškometalnom opredjeljenju.

I kada su dečki Đoke Ćorka okupirali kafić u kojem se okupljala Bljuzgina ekipa i onda krenuli orgijati s mašinicom za kosu, upravo je Đoko bio taj – reći će Bljuzga – koji ga je propustio napolje, a da mu nije usfalila ni najmanja dlačica s glave.

I pritom mu je šapnuo na uho: – Janja šiša za 30 somova, ne budi lud.

Tek tada mu je iz guzice došlo u glavu da preko Đoke ishodi prostoriju za probe. Samo za poslijepodne, od pet do sedam. Pokupio je kosu u konjski rep i obećao da će smanjiti basove, a pri svakom prijelazu činelu jedva da će dodirnuti: susjedi nemaju što da brinu.

Đoko Ćorak brzo se vratio s odgovorom – Može – objavio je – s time da se netko iz benda učlani u Mladež!

– Čista formalnost – uvjeravao ga je – samo potpis na pristupnici i stranka će isposlovati prostoriju, pa makar i stranačku, ali bit će – uvjeravao ga je – dobra akustika.

Izvlačili su šibice u bendu. Bljuzgu je dopala ona najkraća i tako je postao član.

Čim je na kućnu adresu preporučeno stigao poziv za stranački skup, Bljuzgin se stari, navodno, zagrcnuo od bijesa.

– Zar on, njegov sin! – Stari je urlao po kući dok je Bljuzga razmišljao ima li uopće smisla da mu objašnjava svoje motive. Nema – zaključio je, pokupio svoje Yamaha timpane i na par dana nestao iz kuće.

U to vrijeme trajala je bitka za svakog čovjeka pa su stranke dosta držale do pratećih rekvizita: bedževi, naljepnice, privjesci za ključeve i iskaznice s fotografijom u plastificiranom ovitku. Sve se to moglo podići u mjesnoj zajednici od 0 do 24. Bljuzga se postepeno uvodio u aktivnosti Mladeži. Sastanke nije propuštao, osobito je bio redovan na točki *Pod razno*.

Instinktivno je osjećao da duge pauze u svirci nijednom bendu ne mogu donijeti ništa dobroga. Stoga je odbacio taktiku čekanja kao glupu i neosnovano i na vrhuncu točke *Razno*, vidno isprovociran, uzeo je riječ. Izložio je situaciju u kojoj se našao bend. Rabio je politički žargon: kriza, aktualni trenutak, moratorij...

Naposljetku, zauzeo se za rješavanje problema prostorije po hitnom postupku. Činilo se da

prisutna mladež suosjeća s bedom, a tajnik područnog ogranka kolegijalno je izveo Bljuzgu iz sale pa kroz uske hodnike montažne barake – ravno u kancelariju glavnog tajnika. Bljuzga se iznenadio koliko je funkcija tajnika u međuvremenu uznapredovala sa čime je, u korak, išla i moda tanko štucovanih, tzv. rizol bradica koje poput ivičnjaka drže lica stranačkih tajnika na okupu. Pojave poput bradica smatrao je tada nužnim za organizaciju obrane.

Bio je to sobičak nakrcan pratećim materijalima s naftaricom čiji je okrugli prozorčić odavao dobro održavanu vatru. Glavni tajnik je ostavljao dojam čovjeka koji čezne za radom na terenu.

- Da, jasno, da... – klimao je dok mu je niži tajnik predočavao problem, a zatim je, češkajući bradicu, postavio jedno pitanje općeg karaktera:

- Zašto mi sve ovo radimo? – upitao je.

- Zbog onoga što će doći... – spremno se nadovezala ona podređena, za nijansu rjeđa, a opet jedna tako predana bradica nižeg tajnika. Pa se odmah potom ispravila: - Zbog onoga što *mora* doći, glavni tajniče.

Topla para hlapila je kroz čekinje glavnog tajnika.

- Točke *Razno* – upozorio je tada – uvijek su prilika da se isprave određene nejasnoće koje nehotice stvaraju veliki sustavi...

- ... da se pretresu ona pitanja koja naizgled nisu u funkciji neposredne obrane...

- ... na kraju krajeva i da se nešto nauči od najbolje učiteljice – rekao je i zatim autoritativno podigao obrve: - A naša najbolja učiteljica, tajniče, jest...?

- Povijest, glavni tajniče – uz blagi naklon konstatirala je rijetka bradica.

Čovjek je zadovoljno čupnuo jednu sijedu iz gustiša i rekao: - Mi smo se u našoj stranci pozvali na povijesni primjer Lajke. – Bljuzga je samorazumljivo klimnuo.

- Lajka bila tek malko starija od šteneta kad je morala na sebe preuzeti odgovornost leta u orbiti, ali na eliminacijskim testovima pokazala se neusporedivo boljom od većine starijih đukaca! – podsjetio je glavni tajnik i svoju sijedu prinio bliže prozoru.

- Iskustvo? Dresura? Navike? Pavlovljev refleks? – nabrajao je u obliku pitalice.

- Pišljiva demagogija - prezirno je odbrusio kao da se po tko-zna-koji-put iznova osvjedočio u okoštalog predrasuda naslijeđenih iz prošlosti. Pustio je sijedu neka slobodno pada i uhvatio dobar raskorak kako bi pritegnuo vojni opasač. Popravio je nogavice, zadigao futrolu pištolja na razumnu visinu i usmjerio pogled kroz prozor, na prorijeđeno parkiralište. Brigama orošene vjeđe glavnog tajnika odraziše tada jednu duboku, lunatičku vjeru u budućnost u kojoj će sve te kante na četiri kotača zamijeniti automobili njemačkih proizvođača s dodatnom opremom.

Kap loše nafte ruknula je u naftarici i onaj užareni prozorčić za trenutak je postao garav, a glavni tajnik djelatno je sijevnuo očima prema nižem tajniku.

- Izvršni unos! - Električna mašina otprve je prihvatila papir sa stranačkim memorandumom.

- Ime orkestra? - Cirkulirao je s rukama na leđima.

- Paravojna peronospora - Bljuzga je nastupio neočekivano mutavo.

- Križaj para, kucaj vojna - diktirao je glavni tajnik.

- Poblaka. Piši dalje: status?

- Neafirmirani... - promucio je Bljuzga.

- Poblaka, dvije točke, prebaci na velika slova: broj članova orkestra u Mladeži?

- Jedan - rekao je kao da se pravda.

- Točka, ovdje potpis, hvala.

Bljuzga je u ruci osjetio stisak glavnog tajnika.

- Mladiću - stegovno mu se obratio - javit ćemo vam se čim preslušamo vaše materijale!

Rukovali su se. Glavni tajnik morao je dalje. Ispričao se. Rekao je da ga zovu poslovi obrane.

U očekivanju povoljnog rješenja Bljuzga je stoički trpio očeve prijekore, kadgod bi poštar donio stranačku poštu u kuću. Znao je zašto i zbog čega trpi, uvjeren da će mu se sve to vratiti već na prvoj probi, ali onog radnog poslijepodneva kada je Đoko Ćorak umarširao u stranačke prostorije i bez oklijevanja desnicu položio na njegovo lijevo rame, Bljuzga se prvi

put zabrinuo za sudbinu benda.

Đokini ožiljci na arkadama kao da su se umnožili.

- Da ne dužim - rekao je - ništa od prostorije! - Pritom mu je muški promasirao rame.

- Stranka je pogrešno vjerovala da ste tamburaši. - I još se ispričao: - Sori, naša greška!

Rekao je da ide u Bosnu i da ne zna kada će se vratiti. Vruća cijev klatila mu se ispod pazuha. Na odlasku stigao ga je podsjetiti za šišanje.

- Kod Janje ti je još uvijek 30 somova - preporučio mu je.

Bljuzga se pravio da je u toku.

- Da, Đoko - kazao je to vrlo odsutno jer je upravo mislio na okolnosti koje nikako nisu pogodovala bendu.

S vremenom se stekao utisak da i stranački aparati pomalo posustaju; sve je manje pratećeg materijala išlo u opticaj i činilo se da će se ostati na predratnoj seriji majica i bedževa s veoma zastarjelim rješenjima. Stranačka pošta se prorijedila, a s njome i pozivi na skupove.

Bilo je to onog zimskog dana kada je odbor mjesne zajednice odlučio reducirati besplatne sokove za članstvo. Ljudi su se razilazili komentirajući kako se sve na kraju obije o glavu malom, običnom čovjeku.

Rano se smrkavalo i Bljuzga je čisteći snijeg oko kuće jedva prepoznao Đoku Ćorka kako vršlja naseljem, s velikom bilježnicom u ruci. Dok je zvonio na vrata od kuće do kuće stari snijeg škripao mu je pod tenisicama. Bilo je jasno da je u žurbi i da posao revizije članstva želi obaviti čim prije, svakako prije mraka. Stoga nije ni ulazio u dvorište, nego je preko ograde doviknuo Bljuzgi glasom u kojem je bilo nešto od one prisnosti starih stranačkih drugova.

- Ti si, naravno, i dalje s nama?

Bljuzga je učinio prije makinalni nego promišljeni pokret glavom. Svjetlo je bilo sve slabije i Đoko Ćorak morao je istegnuti vrat, kao da škilji kroz snježnu pastoralu. Pred njim su zjapile širom otvorene stranice teke tvrdih korica.

- Onda, da te pišem za slijedeći kvartal? - ponovio je nestrpljivo i u tom iščekivanju huknuo

u vršak svoje kemijske koju je, kao i svaki ljevak, držao previše koso u odnosu na papir.

- Piši, piši... - požurio je Bljuzga s odgovorom, možda i zbog mraka koji je tada tako rano padao. Đoko Ćorak je snažno upro penkalom o papir, jedanput, dvaput pa i treći put... Nije išlo. Bljuzga ga je čuo kako potmulo psuje takvu olovku koja ne piše pa mu je ponudio svoje penkalo. Đoko ga je prihvatio, jednim rutinskim potezom stavio kvačicu, i zaklopio bilježnicu. Svojom prozeblom rukom utisnuo je tada penkalo u Bljuzgin dlan i bez suvišnih riječi odbauljao u tenisicama preko skorenog snijega.

Mrak je gutao ledom okovano naselje. Bljuzga je otvorio šaku i shvatio da mu je Đoko ostavio svoju istrošenu kemijsku olovku s logotipom mladeži stranke. Htio je opomenuti Đoku. Digao je penkalo, izvio se na prste, a onda mu je naglo sinulo: - Što bi mu rekao? Da vrati moje penkalo?

- Ha ha - podsmjehnuo se samome sebi i ušao u kuću. Bio je zadovoljan što je u posljednji tren izbjegao bruku.

GENERACIJA NADARENIH STRUČNJAKA

Moteli poput Starog panja građeni su diljem tadašnje države u blizini gradova, a opet dovoljno daleko da se drži iluzija odlaska od kuće. Obično je to bila neka spomen-šuma s benzinskom pumpom u prvom planu, od koje je sporedna cesta vodila do parkirališta motela. Frontalni dio izveden je kao golema staklena površina, s time da je izvanjska neprozirnost bila dio zajamčene diskrecije. Pa tako i unutarnji intim-bar s akvarijem u kojem su nijeme ribice pridonosile općem ugođaju. Svjetla su bila narančasta. Svirali su evergrini. Konobari, puni razumijevanja, rijetko su praznili pepeljare. Ovdje je čovjek mogao sumirati protekle događaje, odvagnuti njihovu težinu te dobro razmisliti o svojim slijedećim potezima. U žargonu vremena, koje je upravo istjecalo, bili su to ljudi na životnoj prekretnici.

Osamljenog gosta izdala bi sitnica poput ofrlje svezanog čvora na kravati ili blatom uprske nogavice hlača; rjeđe pak neobrijan obraz s purpurnim oblačićem od ispućalih kapilara. Neki su ulazili, neki pak izlazili iz srednjih godina. Po napojnicama koje su ostavljali, bilo je jasno da im novac ne predstavlja problem.

Najednom bi se prenuli, osvrnuli lijevo-desno, zatim povukli dim cigarete ili dopili kavu s dna šolje pa onda opet zauzeli onu zamišljenu pozu od maloprije. Činilo se da nešto čekaju, neko rješenje.

Šaran je svoj prvi dan izvan kuće provodio u kutu intim-bara pokušavajući se riješiti nadutosti od ručka. Iako ga je opsjedala malodušnost, opirao joj se koliko je mogao, s obzirom na ubitačno spor protok popodneva.

A onda, malo prije mraka, bijela se limuzina pokazala iza pumpe. Šaran je pratio kroz staklo kako tromo kruži po parkiralištu. Tek kada je prepoznao tablice, odlučio je reagirati. Dao je znak glavnom šankeru. Bio je to jedan od pripadnika stare garde, povjerljiva i do bezizražajnosti ugladnena izgleda. Šaran mu je skrenuo pozornost na automobil u kojem su tri krupne prilike obavljale posljednje konzultacije prije izlaska. Jedna od njih bila je Šaranova žena. Konobar je odbacio krpu za čaše, odvezao pregaču i popravio svoj radni blejzer. Šaran ga je mimoišao brzim koracima prema stražnjem izlazu.

Prijala mu je šetnja šumom do bungalova. Po hladnoj struji zraka ocijenio je da rijeka mora biti jako blizu, možda već iza šiprajža. Prošao je većinu tipskih kućica. Njegova je bila u zadnjem redu. Otključao ju je i ušao u prostoriju golih zidova. Oslobodio se najprije cipela,

raskomotio, pustio vodu da malo teče, a onda se momački ispljuskao. Vlažna lica zbacio je sako i odmah požalio što od kuće nije ponio trenirku jer je plahta bila hladna, a deka hrapava. Izvalio se u hlačama od odijela i upalio portabl. Popio je dvije tablete za spavanje i prije sna uspio još odgledati finale Europskog prvenstva za mažoretkinje.

Probudili su ga urlik i lom stakla. Nečiji koraci gnječili su raslinje oko kućice. U jednom mahu jasno je čuo ubrzano disanje pod prozorom pa onda nekoliko kratkih pretrčavanja zaredom. Nije se micao. Oči su mu se postepeno privikavale na mrak dok je u glavi vrtio sve one opasnosti koje sa sobom nose šuma, noć i nestabilna politička situacija. Ništa od toga nije uzeo u obzir kada je rezervirao ovaj bungalov.

U čarapama se prišuljao vratima i ondje dugo, suspregnuta daha, osluškivao prije nego što će ih lagano odškrinuti. Šuma se caklila na jakoj mjesečini.

- Hej - trznuo ga je prigušeni doziv.

Iza ukrasnog grma provirivao je čovjek s uznapredovalom celom.

- Jeste li ih vidjeli? - dopro je do njega šapatom.

- A šta sam ja to trebao vidjeti? - nepovjerljivo mu je uzvratio Šaran.

Tip se spetljao: - Pa... valjda smo na istoj strani...

- Laku noć - prekinuo ga je Šaran i otapkao nazad u krevet. Uzalud je pokušavao zaspati. Činilo mu se da kazaljke stoje na četiri sata. Jedva je dočekao prve ptice, a onda i udaljene zvukove šlepera s glavne ceste. Napokon je svanulo. Razmišljao je o vodi za kavu koju bi, da je kod kuće, možda već sada pristavljao. Nedostajalo mu je tih pola sata uz radio i, možda, jučerašnje novine, odlazak na WC i brijanje dok ukućani još spavaju.

Opet ga je posjetila malodušnost, možda najžešća otkako je otišao. Pažnju mu je privuklo bojažljivo kuckanje po vratima.

- Tko je? - viknuo je iz kreveta.

- Susjed! - Taj glasić podsjetio ga je na čovječuljka odjutros. I nije se prevario.

Stajao je u donjem dijelu pidžame zaogrnut sakoom i pomalo drhtao zbog neprospavane noći. Kažiprst mu je bio je ispružen u neodređenom smjeru.

- Ako biste bili ljubazni istisnuti mi malo kaladonta?

Šaran je dobrohotno kimnuo, možda i zato što se noćas onako otresao na njega.

- Kaladont, kaladont – pjevušio je prebirući po Adidasovoj torbi. Bio je siguran da ga je jučer kupio na benzinskoj.

- Aha – tu je, mamaru mu njegovu.

Šaran je galantno istisnuo debelu crtu na njegov kažiprst. Čovjek se zahvalio i uputio u bungalov preko puta. Prednji prozor njegova bungalova bio je razbijen. Dok ga je gledao kako odmiče, pomislio je kako je tužno da ljudi u tim godinama uokolo žicaju kaladont. Na ulazu čovjek se osvrnuo, a Šaran, zbunjen tim pogledom, ustuknuo u kuću.

Jedan takav prozor – zaključio je – i nije baš mali trošak!

Najveća obaveza toga dana bila mu je nazvati kadrovsku i prijaviti izostanak. Kao razlog htio je navesti hitne obiteljske poslove, što i nije bilo daleko od istine. Namjeravao je uzeti slobodne dane, tri, a možda i pet kako bi povezo cijeli tjedan i što pribraniji dočekao prvo suočenje sa ženom na sudu.

Ali, bilo je još rano jutro i zato se polako dovodio u red.

Obavio je inventuru odjeće u torbi. U ovim uvjetima svaka stvarčica činila mu se dragocjenom. Jedinu rezervnu košulju brižno je objesio o vješalicu želeći je svakako sačuvati čistom za parnicu. Hlače su bile zgužvane od spavanja i Šaran je počeo intenzivno razmišljati o pegli. Ovoga puta udarci po vratima bili su baš žestoki.

- Šarane, otvori. Ja sam, Srnec!

Srnec, Srnec... Uzalud je vrtio to prezime u glavi. Načisto se blokirao. Osim toga, brinuo ga je spomen vlastitog imena. Ovdje, u motelu, htio je biti inkognito.

Ipak, nije bilo druge, otvorio je i na trijemu prepoznao Renata Srneca.

- A, ti si – jedva da je to Šaran izgovorio, a Srnec ga je već ugurao unutra.

- Zatvaraj – opomenuo ga je i tek kada je Šaran okrenuo ključ u bravi, Srnec se malčice umirio i prihvatio pruženu ruku.

- Otkuda ti ovdje? - Šaran je bio iskreno iznenađen. - Pa zar ti i Goca već niste...

Srnek je napravio otresitu grimasu.

- Poslije toga smo imalo jedno uspjelo mirenje na sudu.

- Ah, tako... - Šaranu kao da je bivalo jasnije.

- Bilo pa prošlo - frknuo je Srnek. - Više me niko ne bi nagovorio na sudsko mirenje - požurio ga je razuvjeriti. - Tek poslije mirenja nastao je pakao - dodao je.

Šaran mu je pošao raskrčiti fotelju od svojih stvari.

- A šta je s tobom? - Srneću se naglo popravilo raspoloženje. - Pa barem ste ti i Josipa imali solidan brak - ironično je primijetio, ali već sljedećeg trenutka pažnja mu se usmjerila na nešto drugo. Koraknuo je do prozora i odmaknuo rub zavjese.

- O čemu se radi? - pitao je Šaran.

Srnek je, međutim, koncentrirano osmatrao kroz prozor. - A ti si tek jučer stigao ovamo, je li? - upitao ga je strogo.

Šaran je oborio pogled.

- Priberi se čovječe - upozorio ga je Srnek i maknuo se od prozora. - Samo te gledam jutros kako se kočoperiš na trijemu s onim punoglavcem od preko puta.

- Šarane - povisio je zatim ton i pogledao ga u oči - zaboravi da si ovdje na ladanju! U motelu ima gostiju kojima je na vratu ženina rodbina i dragibog zna tko još sve ne! Mnogo toga je još vruće i visi u zraku, razumiješ? - Šaran je shvaćao da mu Srnek predbacuje nepromišljeno izlaganje na trijemu.

- I onda - upitao je Srnek - šta je tražio taj tip od prekoputa?

- Kaladonta.

Srnek se trgnuo, Činilo se da brzo misli. A onda se nasmijao.

- Kaladonta, ha, ha. To je da čovjek prosto ne povjeruje - rekao je.

- A u čemu je vic? - Šaran je počeo gubiti živce.

- Zaskočili su ga na spavanju, punac i njegova tri sina... - ispalio je Srnec i učinio kretnju vratom kao da se oslobađa napetosti.

- U zadnji tren umakao im je kroz prozor, ha, ha! - Srnec se ponovno uputio do prozora i kratko osmotrio teren.

- Ne zaboravi - rekao je i odmjerio Šarana od glave do pete - Ne zaboravi da su danas svi naoružani!

Šaran se složio.

- U motelu postoji knjiga gostiju - prostodušno je primijetio - u njoj smo svi zavedeni, nismo li? - upitao je Šaran nakon čega ga je Srnec dobrohotnije pogledao.

- Dragi moj, u motelu rade ljudi koji znaju svoj posao. Sve ima svoju cijenu - namignuo je i posegnuo za jabukom što se našla na vrhu Šaranove torbe.

Odlučili su skupa otići na doručak.

Prvi je kroz vrata šmugnuo Srnec i zatim, po dogovoru, tri puta huknuo ispod trijema. Šaran je izletio i brzo zaključao vrata za sobom. U polučučnju su prešli čistinu i zaputili se dublje u šumu. Išli su bez riječi. Po stanju Srnecova odijela Šaran je zaključio da već dugo izbiva iz kuće.

U motel su ušli kroz kotlovnicu.

Šaran je želio biti što diskretniji: - Znaš, odijelo ti je u lošem stanju.

Srnec je povukao revere prema dolje i rukom ovlaš otresao dlake s ramena.

- Može biti - rekao je - nisam imao vremena da iz stana pokupim išta drugo.

- Ma je li moguće da ti je bila baš tolika frka u odlasku... - Šaran je to rekao bez zle namjere, no Srnec mu se naglo unio u lice. Kotlovnica je brujala. Osjetio je njegov loš zadah.

- Pucala je na mene - rekao je suho. - Iz berette. Mogao bi je tužiti, ali, jebi ga, nema svjedoka...

Šaran je protrnuo. Vjerovao je da je poznaje Srnecovu suprugu, Gocu, prosvjetnu radnicu, ako ga je pamćenje dobro služilo. Ondje, u svoje vrijeme, znali su izići u parovima. U

sjećanju mu je ostala kao jednostavna ženica koja je najradije šutjela u društvu.

- Rekao sam ti da je pakao počeo tek nakon mirenja - dometnuo je Srnec i krenuo dalje.

- Ej - Šaran je zvučao potreseno - Srnec, šta nam se ovo događa?

- Bit će rata - kratko je napomenuo Srnec i gurnuo željezna vrata ispred sebe.

Kontrolna soba imala je tri nagurana stolića. Zadah je bio težak, a cijevi različitih veličina pritiskale su sa svih strana. Srnec je zijevnuo.

- U zadnje vrijeme najbolje se osjećam baš ovdje, u kotlovnici - primijetio je i doturio Šaranu stolicu. - Rijetko se penjem u intim-bar, jednostavno neću da riskiram. - To je rekao i zatim tri puta lupio o jednu od cijevi što su uvirale u plafon.

- Onda, što ćeš ti jesti? - upitao je Šarana koji se još uvijek nije aklimatizirao.

- Oćeš jaja, meko ili tvrdo?

- Može umeko - odsutno je rekao Šaran i Srnec je bubnuo u drugu cijev pet puta, barem je Šaran toliko izbrojo.

- Malo šunkarice sa strane, ha?

Šaran je slegnuo ramenima. Slušao je šuplje udarce.

- Kava ili Čaj?

- Kava... - procijedio je Šaran i Srnec je opalio još jednom, ovoga puta u najširu cijev.

Konobar iz jučerašnje smjene prilično se brzo spustio s doručkom niza strme montažne stepenice. Velikodušno ih je pozdravio, posebno Šarana kao novajliju. Kratko je prokomentirao noćasnji ogađaj.

- Nažalost, takve se stvari događaju - rekao je brišući dlanom stol. Potom se službenije obratio Šaranu.

- Ovo se vas tiče! - Lijevao mu je divku u staklenu čašu i govorio: - Sinoć sam obavio jedan kratki razgovor s vašom suprugom. Dopustite mi da primijetim, ali bila je u lošem, jako lošem, stanju i molila me da odam broj vašeg bungalova. - Pružio mu je šolju. Šaran je probljedio.

- Naravno - nastavio je konobar - rekao sam joj da vi uopće niste kod nas, osim ako ste se prijavili pod lažnim imenom. Zna - kašljucnuo je - i mi se moramo koji puta ograditi, jer je još uvijek na snazi postojeći ugostiteljski kodeks. Da li me razumijete?

- Jasno, hvala vam - rekao je Šaran. Srnec je već bio navalio na hranu.

- Nema na čemu, poverenje i diskrecija su standard ovog motela. Negoooo - otegnuo je - što se tiče njezinih roditelja, vašeg punca i punice...

Šaran kao da se još malo napeo.

- Ne izgledaju mi kao ljudi koji bi pravili probleme. Zna, ja imam nos za to - rekao je.

- Ho, ho, sretniče - punih usta dobacio mu je Srnec i nogom ga munuo ispod stola na što se Šaran hitro latio novčanika i pružio konobaru nekoliko papirnatih novčanica.

Istim putem kroz šumu, vratili su se u bungalov.

Srnec je odnekud izvadio metalnu pljosku iz koje je stravično zasmrdjelo.

- Rano mi je za rakiju! - Šaran je tužno pobirao čičke s nogavica.

Srnec je potegnuo i rukavom obrisao usta. - Vidi se da si još friško od kuće.

Nije mu se svidio taj Šaranov stav zbog čega se doskora uzvrpoljio. Šutke je hodao po sobi. Zabacio je zatim revere sakoa i obješenjački se zaljuljao s rukama u džepovima.

- Znaš u čemu je problem s našom generacijom? - upitao je.

Šaran jedva da je slegnuo ramenima.

- Problem je - kazao je - što smo malodušni kada su u pitanju promjene. Na tome se lomimo, mislim kao generacija... - Srnec ga je pritom ćušnuo o rame, kao muškarac muškarca. Htio je unijeti malo raspoloženja.

- A kada bi samo znao koliko mladih cura gine za muškarcima našeg kalibra... - uzdahnuo je i odvuкао se prema kraju sobe.

- Ja ti govorim o pravim ženskama koje znaju cijiniti ono što im mi možemo priuštiti.

- Zrelost, šarm, diploma i solidna primanja - deklamirao je Srnec. - To su neka od naših

najjačih oružja. Ono što trebamo je da konačno aktiviramo te vražje generacijske potencijale! – Srnec se opet mašio za pljosku u džepu sakoa i njome zamahnuo prema Šaranu.

– A takve cure postoje – značajno je napomenuo – Ali je isto tako točno da do njih baš i nije lako doći... – zagonetno je primijetio.

– Ali, božemoj! – Podigao je pljosku: – Uzdravlje!

Šaran je napokon pokazao malo života. Uspravio je glavu.

– Jel mi ti to nešto želiš reći? – upitao ga je.

Srnec, međutim, kao da se najednom unervozio.

Strugnuo je blatnom cipelom po podu. Oči su mu mušičavo švrljale po sobi. Nešto u njemu kao da se lomilo.

– Dobro, dobro, olrajt – rekao je kao da se iznutra lomi. – Neka ti bude!

– Neka ti bude, Šarane, ako baš hoćeš – ponovio je gledajući ga ispod oka.

– Ali budi spreman u pet! – Rekao mu je to najozbiljnije. – Vodim te sa sobom.

Koračajući prema vratima Srnec kao da se zanosio pogrbljen pod nekim nevidljivim teretom.

– Onda, u pet – dometnuo je i zatvorio vrata za sobom. Šaran je odmah pohitao na prozor. Promatrao ga je kako brzo prehodava preko brisanog prostora i kako se divlje osvrće oko sebe prije nego što će se dohvatiti sljedećeg reda kućica.

Otrovno se podsmjehnuo.

– Koja budala – rekao je Šaran i potrbuške se bacio na krevet.

Točno u pet Srnec mu je huknuo pod trijemom.

Koji minut kasnije gazili su rahlo šumsko zemljište. Srnec ga je neprestano požurivao.

– Pruži korak – muštrao ga je – postoje ljudi koji cijene točnost! – Širio je nervozu što je Šaran pripisao predugom izbivanju iz kuće, lošoj rakiji i slaboј motelskoј hrani.

Masnu kosu Srnec je donekle doveo u red. Šaranu se čak učinilo da je promijenio košulju i

sastrugao blato sa cipela i nogavica.

- Sad puno bolje izgledaš - pohvalio ga je.

Srnek je pištao od zadihanosti.

U šipražju, na pošumljenoj obali, bio je skriven automobil. Po utabanim tragovima Šaran je zaključio kako ga Srnek ovdje često ostavlja.

Udruženim snagama zbacili su lisnate grane s haube. - Tu je auto stoposto siguran - spomenuo je Srnek, više kao usput.

- Zar bi mu Goca stvarno nudila? - Šaran se napravio lud i Srnek kao da je to osjetio pa je prešutio ovu upadicu.

Auto se teško iskobeljao iz blata. Popeli su se na cestu i krenuli prema gradu. Srnek je vozio u grču, puštajući motor da pati u niskoj brzini. Zaustavio se kod cvjećarnice i ubrzo vratio s buketom cvijeća. Položio ga je Šaranu u krilo.

- Isplati se svake uložene pare - rekao je i pokrenuo vozilo.

Dok su tutnjali centrom grada Srnekovo se raspoloženje ubrzano kvarilo.

Gundao je: - Bijednici, šljam, nule od ljudi... - Zvjerao je oko sebe s izrazom dubokog gađenja.

- Već ih raspoznajem po hodu! Čovječe, pa pun ih je grad! - praskao je.

- Evo, evo ga na, još jedan dresirani mužjak! - bradom je pokazao na čovjeka koji je prelazio cestu. - Gledaj ga, mora da upravo trčkara svojoj ženici po packe, garantirano! - Srnek je prikočio tobože da propusti muškarca na zebri. Spustio je prozor i glavu besramno isturio napolje.

- Alo, papučaru - izderao se. Šaran je pokrio lice cvijećem.

- Ti, baš ti! - Muškarac srednjih godina smušeno se okrenuo prema automobilu.

- Priznaj da ženi praviš društvo dok kuha supicu. Ajde, ajde - dobacio mu je - pomози joj oko sjeckanja mrkvice, budi vrijedan, dokaži se!

Srnekov promukli smijeh prigušio je motor. Dao je gas. Dok su napuštali grad pričao je o

povampirenim ženama koje su potpuno nadvladale u cijeloj generaciji, o muškarcima koji su se predali i o teroru koji dobrovoljno trpe. Razmahao se, bio je u elementu.

- Znaš - rekao je u jednom trenutku - jedva čekam da počne ovaj rat...

Samozadovoljno je pustio rečenicu da odzvanja kabinom, a onda se osvrnuo prema Šaranu.

- Da više razbije ovu monotoniju - objasnio je, no Šaran je samo masirao svoje sljepoočnice. Iz nekog razloga Srnec se zatim povukao u šutnju.

Skrenuli su na uzani put. Jedno vrijeme vozili su po džombama. Smrkavalo se kada su ušli u mjesto bez table s nazivom. Srnec je smanjio brzinu i gledao u kuće s desne strane ceste. Zatim je naglo zakočio i unatrag se vratio na ćupriju.

Izišli su. Na kapiji je Srnec obrisao cipele o nogavice hlača.

Osmotrio je Šarana.

- Mogao si se bar malo upristojiti - rekao je i zatim viknuo neko ime.

Čuli su se ubrzani koraci. Nabijena žena u godinama tiho je jauknula i obgrlila Srneca ispod struka. On joj je pružio buket.

- Nisi se trebao bacati u trošak - plačljivo je rekla.

Srnec je namignuo Šaranu preko ženine punđe.

Ušli su u blagovaonicu. Na stolu su bili postavljeni dupli tanjuri i sjajni escajg. Mirisalo je na pečenje. Srnec je predstavio Šarana kao prijatelja inženjera.

- Stručnjak za elektronsku obradu podataka - napomenuo je. Žena je nijemo promatrala Šarana, a potom se ispričala na trenutak.

Po zidovima su visjeli izvezeni ručnici, a svaka polica bila je zastrta snježnobijelim stolnjacima. Srnec se zavalio na sofu u kutu prostorije i ležeći zapalio cigaretu.

- Uf - odahnuo je i otpustio gornje dugme na košulji. Šaran se pravio da ga zanimaju seljački predmeti po sobi. Dodirnuo je peglu na paru, zatim burence i stari tkalački stroj s oštrim šilom. Malo se vrtio oko rukotvorina. Dotle se domaćica već vratila s rakijom i mezom. Odvojila je dio meze na tanjur i sjela na šamlicu pokraj Srneca. Čačkalicom mu je stavljala

komadiće meze u usta. Srnecove ruke obamrlo su visjele s obje strane sofe. Nadmoćno je gledao u Šarana i temeljito žvakao.

A onda je pokazao na rakiju. Žena je odložila mezu i protegnula se do ruba stola po čašu i položila mu je na usne. Srnec ju je kucnuo po leđima i ona mu je jednostavno ulila rakiju u usta.

Srnec je jauknuo: – Ljutaaaaaa! Uha-ha!

I tada je u prostoriju ušla djevojka.

Srnec je momentalno rukom otklonio tanjur, a čačkalica s nabodenom mezom nekako je ostala u zraku. Srnec je prišao djevojci njišući se u ramenima. Ona je smeteno oborila pogled. Srnec se nasmiješio. Odmaknuo joj je pramen s oka. Domaćica je brzo iščezla u kuhinji tarući ruke o pregaču.

Čuli su je kako nešto priča iz kuhinje.

– Malo glasnije – doviknuo je Srnec odmičući djevojci stolicu.

Pošto se vratila s pečenjem, gazdarica je sijevnula pogledom prema kćerki.

– Imaš ovo sada jesti – obratila joj se. Djevojka je rukama pokrila prazan tanjur.

– Ne znam šta ću s njom – potužila se domaćica Srnecu – Po cijeli dan tako izvoljeva s hranom. Samo rukama pokrije tanjur i smijulji se – bila je očajna. A onda je sjela između kćeri i Srneca: – Ali, moraš priznati, te oči... Ha? – upitala ga je.

Srnec se malo odmaknuo da bolje prouči djevojčine oči.

– Pa onda te rasne usne? – Majka je krpom obrisala svoje sjajno čelo.

– Ne čujem te nešto, Srnec? Slabo joj se diviš?

Srnec je progutao jedan veliki zalogaj.

– Upravo odajem priznanje gospođi majci na takvoj kćerki – rekao je. Šaran je pomislio kako Srnec zvuči kao polaznik neke propale kavalirske škole. Osim toga, držao se nazdravičarski. Kako je koju kost vadio iz usta, tako je dizao čašu. Bilo je to nakon što su prešli na vino i soda-vodu.

- Dijete, probaj bar mlado vino – pokušala je žena. Djevojka je napravila nevoljnu grimasu, a njezina mater bespomoćno raširila ruke.

- Drži se ko kuhana nogica – ljuto je konstatirala. – Po tome je na svog pokojnog ćaću. Tako je i on uvijek nešto mrčio i nikad nisi znao što točno misli. – Zatim ju je povukla za ruku: – Daj se malo raskravi. – Djevojka joj se otela i s obje ruke poduprla bradu.

Jelo se polako privodilo kraju. Vino je najprije stizalo u plastičnim litrenkama, a kada je ponestalo, zaredale su buteljke, jedna, druga, pa i treća. Otkucalo je deset kada se djevojka ispričala i povukla u svoju sobu.

Srnek se obratio Šaranu: – Ovo se zove dobar odgoj – zvučao je pijano. Otpio je još malo, ali grudi su mu se odigle i vratio je gutljaj nazad u čašu. Usput se malo zapljuvao. Potom je privilegao na sofu. Nešto je mumljao o životu na selu, ranču, životinjama i prehranjivanju od vlastitog rada. Nije zvučao uvjerljivo.

Domaćica se pojavila s lubenicom rezanom na kriške.

Sjela je na rub sofe i nožem počela čistiti lubenicu od sjemenki. Tako očišćene kriške stavljala mu je u usta. Srnek je žmirio i jeo dok mu se sok cijedio niz bradu. U nekoliko navrata pokušao je započeti s pjesmom, ali melodija bi mu naglo isparila.

Bilo je kasno i Šaran je inzistirao da se krene. Srnek je protegnuo ruke prema ženi koja ga je snažno povukla i osovila na noge. On je podrignuo u nesretan čas, ravno ženi u lice. Jedan kapak nikako mu se nije htio otvoriti. Šaran ga je čvrsto prihvatio za nadlakticu i usmjerio prema izlazu.

Na pragu Srnek je dugo tražio riječi zahvale. Mjesec se toliko napuhao da se činilo kako neće izdržati do svanuća. Šaran se bojao da Srnek ne primijeti mjesec. Nekako je mislio da bi u tom slučaju nastali veći problemi.

Ipak, na putu do automobila Srnek je gledao ispred sebe. Napipao je auto i bravicu. Uz njega je bila žena i palila šibice, jednu za drugom, ne bi li lakše utaknuo ključ.

- Gospodo... – Srnek se iskreveljio – puno mi pozdravite... ma šta pozdravite, poljubite je... – Šaran ga je opominjuće lupkao po bedru. – Pusti me neka dovršim! – ritnuo se Srnek.

- Poljubite mi... – pokušao je dovršiti rečenicu i onda, kao da naglo odustaje, zalupio vratima, upalio auto i kratko zatrubio u znak pozdrava.

Vozio je polako, nosom na šajbi.

- Jebi ga - oglasio se Srnec promuklo - nisam se mogao sjetiti kako se mala zove.

- Koji sam ja krelac, zaboravio sam kako se mala zove.

- Bit će sve u redu, samo prati cestu - umirivao ga je Šaran.

- Kurac moj će bit u redu! To mi je minus!

Onda se okrenuo Šaranu: - Misliš da me žena provalila da malo ne znam ime?

- Pa dobro kome se ti uvaljuješ? - upitao ga je Šaran. - Mami ili kćerki?

Šaran je osjetio kako u Srneću raste netrpeljivost prema njemu. Strijeljao ga je pogledom mada Šaran nije mogao dokučiti zašto. No unatoč magli i stanju u kojem je bio, Srnec je spretno zaobilazio kraterne na kolskom putu.

- Izvini - rekao je Šaran.

Srnec je ukočeno gledao ispred sebe.

Spomen-šuma ukazala se kao za nijansku tamnija mrlja na crnom obzoru. Sada im je šipražje grebalo bočna stakla. Šaran bi povremeno provjerio Srneća. Još uvijek je uvrijeđeno šutio. Pokatkad bi prestao disati i Šaranu se činilo da dijeli napore prednje vuče u borbi s blatnim rukavcima. Vidljivost se smanjivala kako su prodirali dublje u šumu. Površinska magla pretvarala je svjetlo farova u kovitlac pare. Jedna ruka odjednom se pojavila na vjetrobranskom staklu. Udarac je bio tup. Srnec je postupio početnički i zakočio, zbog čega je auto izgubio putanju. Otklizali su se u nešto meko i ondje se motor ugušio.

Šaran je odmah rekao da se ne isplati bježati, ali Srnec se sjetio čekića koji je trebao biti ispod sica. Sagnuo se.

- Dvojica smo - primijetio je kuražno. Glasovi oko njih bili su duboki. Izvana ih je tukla vojna baterijska lampa u oči.

Srnec je upro nogama u pod. Nije htio van. Šaran ga je sažaljivo gledao kako se opire nečijim jakim rukama. Što se njega tiče, nije ga trebalo izvlačiti. Izišao je sam. Bio je stjeran uz auto gdje su ga grubo pretresli. Isprva nikome nije vidio lica, ali je osjetio metalne cijevi kako mu se utiskuju u debelo meso. Čuo je samo Srneća kako govori da se radi o greški.

Ljudi su šutke baterijom provjeravali lica. U međuvremenu polako im se približavao traktor bez kabine.

Šofer nije silazio. Samo je ugasio mašinu.

Iznad šume javio se mjesec, samo još malo izobličeniji nego prije. Obojicu su gurnuli prema traktoristu koji je upravo izronio iz gunja. Promatrao ih je s visine. Netko je Srneću podigao glavu.

- Tata, nije ni jedan od ovih - rekli su glasovi.

- Kažem vam da je greška - uporno je tulio Srneć.

Čovjek na traktoru nije se dao smesti. Mjesečina mu je davala hajdučki izgled. Podbočio se laktovima o volan i zapalio cigaretu. Ostali su strpljivo stajali i čekali.

Otpustio je puno dima: - Cijeli život sam teško radio da bih othranio ovo djece što imam - zamišljeno je primijetio, prožvakao i pljunuo. Nastavio je starački osornije.

- Odgojio sam ih s ove dve ruke kao čestite ljude, svakome osigurao kruh i dodatnu zaradu, a jedinoj kćerki pristojan miraz. Mislim da se ni jedna cura iz grada ne bi postidila miraza što ga je moja kći odnijela tom fićfiriću. - Otresao je žar s cigarete. - Ajde, Đule, reci ovoj gospodi iz grada, koliko je Dolores ponijela sa sobom? - upitao je.

- Bijelu tehniku i dukate - uzvratio je jedan od ljudi u mraku.

- Koliko, pitam te, u protuvrijednosti?

- Najmanje dvadeset somova, tata.

Čovjek se grlato nasmijao: - Dobro govoriš, Đule. Najmanje toliko!

- I kako mi je vratio taj gradski fićfirić? - njegov glas prolomio se šumom i neka se divljač prepala u obližnjem gustišu. Jedan od mladića repetirao je pušku. U tišini koja je uslijedila Šaran je razabrao Srneća kako tiho cvili.

Ali, traktorista kao da je naglo shvatio da ovdje gubi previše dragocjenog vremena. Upalio je motor. Još im se jednom obratio preko ramena:

- Nitko ne može uteći gorskom harambaši! - Motao je volan zapanjujućom snagom koja se

krila ispod gunja.

- Nitko - orilo se.

Dvojica su skočila na pedale s obje strane traktora. Onaj treći sjeo je na priključak. Traktor je prešao melioracijski kanal i kršeći granje prodro u šumu.

Srnek je odmah pohitao do auta.

- Ipak je nasjeo prednjim trapom - ustvrdio je i bijesno lupio nogom o kotač. Razvezao je kravatu i nemarno je stavio u džep. Magla s rijeke gadno je ohladila noć. Šaran je zadigao kragu sakoa. Zima mu se penjala nekako odozdo, kroz nogavice. Obgrlio se rukama. Noge su mu se nekontrolirano tresle. Osjećao je koliko je blizu sloma. Morali su krenuti pješice. U gluho doba došli su među prve bungalove. Vladala je tišina. Svi prozori bijahu u mraku.

- Ovdje ćemo se rastati - javio se Srnek. Šaran se ukipio. Nije mogao vjerovati.

- Tek tako? Poslije svega?

Srnek se nije osvrtao. Produžio je, štoviše, potrčao i iščeznuo u tami.

- Pizdo... - otelo se Šaranu.

Bilo mu je nevjerojatno teško da se uopće pokrene s ovoga mjesta.

Viđao je u filmovima baš ovakve scene u kojima čovjek na kraju ostane sam, obično u podnožju nekog mosta ili na širokoj noćnoj aveniji. Problem je što je to ujedno i kraj filma i dalje se ništa ne zna o junaku; ostaje samo neka mutna ideja da je sačuvao čist obraz. Kamo se ide dalje poslije odjavne špice, pitao se Šaran. Možda se stvarno ide do rijeke gdje se zatim sjedi i čeka zora? Besane noći ponekad razbistre situaciju - ta misao vukla je na neku davnu odbačenu narodnu mudrost. Mnogi su je vjerojatno probali u prošlosti, ali ništa se nije desilo. Osim toga, u njegovoj generaciji probdjevena noć smatrala se gubitkom koji kasnije treba dugo nadoknađivati.

Premda Šaran, kad je bolje razmislio, sada nije imao što nadoknađivati.

Vukao se prema bungalovu.

Mislio je kako će mu od sada dani biti takvi. Vjerojatno će mu trebati manje sna nego prije. Hranit će se neredovito, kad što uhvati. Prvo će izgubiti trbušćić, a onda i masno tkivo na

guzici. Najzad će, pomislio je, imati ravnu guzicu. Znao je da neke žene cijene muškarce s malom guzicom. Zatim će se otvoriti mogućnost za odbacivanje odijela i povratak u traperice – taj smjer razmišljanja mu se itekako svidio.

Popeo se na trijem. Svojoj budućoj garderobi tada je dodao još i dobubrežnu jaknu u kojoj do izražaja dolazi linija u totalu. Pomislio je kako više neće biti nikoga u blizini da mu drži prodike zbog izgleda. Najzad, i crte lica bi se s vremenom trebale zaoštriti, a kad osjeti pogodan trenutak zalizat će kosu i sve će više ličiti na Joea Strummera. Na onog zrelog Strummera, jasno, sa zaliscima do pola glave.

Otključao je vrata bungalova.

Gorio je od želje da se vidi za pet, deset godina. Tada će, razmišljao je, vjerojatno superiorno gledati na ovu noć u kojoj se borio sa samoćom, u tuđem krevetu, zgužvanih hlača i s muljem koji bućka među prozeblim prstima u cipelama.

Za pet, deset godina...

Tiho, poput miša se uvukao u krevet, i glavu položio na sklopljene dlanove.

Odlučio je da svakako treba ostati u dobrim odnosima sa ženom. To je, uostalom, trend: postbračno prijateljstvo – u razvijenom svijetu tako zovu situaciju kada s bivšom ženom normalno piješ kavu u kafiću, bez nervoze. U zadnje vrijeme često bi se zapitao u čemu je tajna dobrog i očuvanog tena među stanovnicima na Zapadu i sada, u bungalovu, kao da mu se odjednom samo kazalo: dogovor među partnerima isključuje stres i kožu čini glatkom!

A te godine Europa se činila lako dostižnom.

Uostalom, narod je odlučio, pomislio je Šaran. Sve je češće viđao registarske pločice s plavom naljepnicom Europske Zajednice. Ni sam nije znao zašto, ali nešto mu je govorilo kako negdje besplatno dijele te plave naljepnice. Možda na benzinskoj? Svakako će pitati, zarekao se, i to već sutra kad bude kupovao žilete.

A onda je čuo pucanj i zatim njegovu jeku u kršnim stablima. Kada se oslonio na lakat, mogao je razabrati struganje po vratima. Sluh mu se već sasvim oslobodio za zvukove izvana.

Oprezno je ustao.

Netko mu je bio na ulazu.

Bilo je: ili otvoriti ili se vratiti u krevet! Ali znao da je više ne može ignorirati događaje. Da ih je ignorirao, pomislio je, nikada ne bi otišao od kuće! U Šaranu kao da se tada nešto prelomilo – otvorio je vrata. Kasnije je shvatio da je to bio ključan događaj u njegovom životu: čovjek iz bungalova preko puta mrtav mu se skljkao na bosc noge.

Iza, na čistini, traktor je radio puni okret. Tamne prilike zasjenjenih lica ljuljuškale su se na njegovim moćnim, otvorenim bokovima. Mirisalo je na iskorištenu sačmu. Čule su se prve ptice. Svitalo je ružičasto. Bilo je tako teško prestati se nadati.

KAKO SAM PREHODAO TRIHINELOZU

Trihinelozu, lat. richinosis, srp. trihinoza, njem. Trichinoze, oboljenje izazvano ličinkama obloga crva, obilježeno invazijom poprečnoprugastih mišića, klinički je karakterizirano gastrointestinalnim simptomima, potom i vrućicom te, između ostalog, otocima glave. Prenosi se uživanjem nedovoljno kuhanog mesa svinje.

Frizeraj „Janja“ – ime koje ne obećava, ali se brzo pamti i lako izgovara: Ja-nja. Uistinu običan boks u prizemlju zgrade, tri sa tri, predviđen za društvene aktivnosti. Jedna nagodba sa stanarima, jedna pregradnja, jedna frizerka. Janja. I to pod dvije haube u dvije smjene, bez pauze.

Frizerku Janju kod kuće čekaju sitna djeca. Misli joj se grupiraju oko zaprške i čistog veša za tekući dan. Pada s nogu. Ponekad, relaksacije radi, Janja se jako zabrine za svoje mušterije: tko je obolio, kome nema spasa, čija su djeca nezahvalna... Tragedija, tragedija. I bit ćeš još gore, uvjerit će vas Janja, jer sve je više mušterija s otocima glave, jednim od sigurnih simptoma. Ne biraju gdje i kada će niknuti – i to je ono što djeluje strašno – a katkada se spuštaju preko cijelog oka, bez pardona. Janja barata informacijama iz prve ruke: da je stvar došla do glave s Janjom bi se danas složile sve žene pod raspoloživim haubama.

Ali Janja nije od onih frizerki koje će glasno uzviknuti: „O, taj vaš nezahvalni oblik glave“, ili: „Jeste li se u međuvremenu možda sami šišali“ ili: „Poslije vas morat ću tražiti Cigane da mi naoštire škare“. Ništa od toga: Janja ordinira po svačijoj glavi, bila ona globura ili ptičja sićušna, bila pravilna ili kabasta, širila se ona poput helija ili se sužavala ondje gdje to Tvorac nije predvidio. Oblik glave privatna je stvar onoga tko je nosi – to je Janjino objašnjenje. Ali, ako je glava muška, onda je to minival! I točka. Minival, reći će Janja, nikad ne izlazi iz mode. Čak i u ovo bolesno vrijeme – kad glave zadobivaju nevjerovatne oblike – čak i u takvim izvanrednim okolnostima Janja preporučuje minival. S božićnim popustom. Bio bih lud kada ga ne bih iskoristio.

Moj je problem što već nakon nekoliko prvih zahvata škarama počinjem osjećati čudnu izloženost vlastitog lica. I to se uvijek ponavlja. Stoga nerado dižem pogled dok se šišam; nije stvar u principu, nego u neizvjesnosti u vezi s onim što bih mogao zateći preko puta, u ogledalu. Pasivno pratim gomilanje kose na podu. I osluškujem škarice za šiške, poslije njih

na redu je trimer i u toj fazi kraj je već sasvim blizu. Kod „Janje“ postoje velike šanse da čovjek prođe nezapaženo. Rekoh: sitna djeca, zaprška i veliko frizersko srce.

Ali to definitivno nije bio moj dan.

- Pa ti... - Janjin glas pretopio se u šapat - Ti si otečen! - Njezine izmoždene grudi kao da su iznenada oživjele pod radnom bluzom. Stala je sa šišanjem. Bio sam otkriven, nepomičan, ščepan, priklješten.

- Trihinelozu - dodala je onako priprosto, po duši. Kao što je, vjerujem, kadra oprostiti mužu pokoji šamar u afektu.

U tom trenutku jedan se ženski časopis sklopio za mojim leđima. Nastupilo je komešanje: rad nogu pod haubama.

- Ovaj greben ovdje - jagodicom kažiprsta dotaknula je moju čeonu kost.

- Ako se dobro sjećam, nisi ga imao na prošlom šišanju...

Želio sam joj reći: - Pa naravno, draga Janjo, naravno da ga nisam imao. Ali ostadoh nijem. Činjenica da sam otkriven posve me smlavila. Znao sam da će sada doći na red lijevi obraz, sljepoočnice i na koncu glava u totalu.

- Lijevi obraz - istisnula je Janja, samo sada nešto staloženije. - Molim te, digni pogled prema ogledalu?

Siguran sam da postoje oni narcisi koji se obožavaju javno, pred frizerkama, prenemagati nad svojim izgledom u ogledalu, oni koji za vrijeme cijelog šišanja pogledom proždiru vlastito lice, spremni za razgovor o bilo kojoj temi. Takvi su vjerojatno prisniji s frizerkama koje im, zauzvrat, štošta progledaju kroz prste, pa čak i te nove momente na glavi!

I što sad, pitao sam se, hoću li uopće realizirati taj božićni popust na minival?

- Misliš da izmišljam? - Janja me pokušavala privoliti na suradnju. U jednoj ruci držala je škare na gotovs, u drugoj moj čuperak kojemu su curili zadnji trenuci.

Gospođa pod haubom disala mi je za vrat.

- Hm, hm.

Njuškala me.

- Čujte, Janjo, sav je asimetričan - otrovno je konstatirala gospođa s visoko postavljenim viklerima.

Shvatio sam da je i druga mušterija na nogama, doduše, u povlačenju prema izlazu s ručnikom oko glave.

- Kolika je inkubacija? - čuo sam taj glas koji je tražio brze i efikasne odgovore.

- Jel se epidemija prenosi pljuvačkom? Terajte ga van, zovite redarstvenike, ne želim na Ponoćku ići s uduplanom glavom!

Vladanje te gospođe sve je više izmicalo kontroli, ali jasno je bilo da neće tek tako izići napolje s mokrom glavom. Pomislio sam kako je krajnji čas da Janja počne misliti o dignitetu frizeraja: epidemije trihineloze dođu i prođu, a mušterije ostaju. Ili opstaju, ako baš hoćete.

- Jesi jeo presno? - pokušala je Janja prijateljskom tonom. - Recimo, od iznutrica? Znam da na svinjokolji vi mladi volite ćapnuti sirovo meso iz latora, ha, jesam u pravu? - gotovo da mi je tepala.

- Taj se sigurno natrpao nekom sumnjivom kobasicom - uskočila je gospođa s budućom frizurom na kat, tražeći neki trag priznanja na mome licu.

Stisnuo sam zube, odlučan da istrajem u borbi za božićni popust na minival.

Usljedili su dugi trenuci neizvjesnosti. Haube su radile u prazno. Ubodi oštih dlačica bez otpora su prodirali kroz moje otvorene pore. Uhvatio sam u ogledalu Janjin pogled kako se penje uza zid, brzo poput pauka, prema frizerskom raspelu. Unutarnji plameni jezici lizali su joj zjenice. Nešto krupno događalo se iznad moje glave.

Janja je napokon progovorila.

- Danas se svi pitaju zašto bi nam Bog htio zabraniti da jedemo svinju kad je tako fina, a nitko da se zapita ne stavlja li nas On možda time na novu kušnju? Da ispita koliko je stvarno velika ta ljubav? Ima li ta ljubav cijenu? Ako ima cijenu, mislim, ako se odrekemo svinje samo zbog te ličinke u njezinom mesu, onda ni ne zaslužujemo da se više ikada zasitimo!

Usput, trimenom mi je ujednačila zulufe.

Potom se malo odmakla, tek toliko da dobije bolji pregled situacije.

- Tko se, pitam ja vas, odrekao svoje tradicije? - Uzela je fen, kao Browning. Od žena pod haubama više nisu dolazili nikakvi glasovi.

- Pa Francuzi jedu pljesnive sirove, eno, nema više božićne zakuske bez te odvratne pljesni! Zar stvarno mislite da su oni debeli naftaši iz Texasa odustali od krvavog bifteka samo zato što je tamo neka krava popizdila? Koješta...

- Ali, takav je naš narod - naglasila je Janja - samo čekaju razlog pa da se odreknu svojih korijena! - Zatim ju je nadglasao fen.

Na mahove - kad bi elektromotor zatrokirao - njezine riječi izranjale su iz zvučne kulise poput jezgrovitih telegrafskih poruka.

- ... nemoj odustati... ne odriči se onoga što voliš... kod mene ćeš uvijek imati popust... i uvijek preko reda... samo reci ako ne želiš minival... jednog dana naći ćemo frizuru koja će pristajati tvojoj glavi... nikada nećeš oćelaviti... to ti jamčim... ali nipošto nemoj odustati... samo nastavi jesti... baš kao prije... Bog sve to vidi... na mucu se poznaju junaci...

Priznajem da je ispao minival u majstorskoj klasi. Janja je odbila moj novac. Nije imala riječi kojima bi izrazila svoju građansku podršku onome što sam tog trenutka predstavljao za nju. Ganuta, povukla se u kut, i ondje dugo, dugo brisala ruke papirnim ubrusima. Dok sam izlazio iz frizeraja, one dvije sitne duše gnjezdile su se pod haubama, ali nije me bilo briga. Bio sam mlad i otkačen i nisam imao namjeru mijenjati frizeraj.

BOGOJAVLJANJE

Kamenje se pokrenulo na Staru godinu.

Bojko je osjetio neodređeno bockanje u trbušnoj zoni, poput svraba, ali je nastavio gledati Novogodišnji program. Točno u ponoć izđikao je iz kreveta, pojačao televizor i načeo šampanjac.

Bojkovu kuću odavno nitko nije kitio: otkako mu se udala sestra, jedva da je pravo znao gdje su se djenule sve one kuglice skupa s vilinskom kosom. Nabavka bora, uostalom, uvijek mu je teško padala tako da nije patio zbog jadne atmosfere u primaćoj sobi. Jutros se ipak natjerao da kupi šampanjac, premda je sada, točeći ga, uvidio da je kupio šampanjac za djecu, bezalkoholni.

Tek što je otpio gutljaj kad mu jaka bol dijagonalno propara trup. S obje se ruke mašio ruba stola. Na televiziji je spiker upravo najavljivao prilog o najluđoj noći kada se Bojko ozbiljno zabrinuo za svoje stanje. Zapravo se pokušao ritnuti natrag na otoman, no bol ga je ubrzo prisilila da čučne. Sada ga je ključalo s lijevog boka. Čuo se kako stenje, a po vršku nosa osjećao je hladnoću podnog laminata. Preturio se zatim u stranu. Bolni grčevi maglili su mu vid. Pitao se, ima li tome kraja? U jednom trenutku nogom je uspio povući šnjuru telefona koji se zatim stropoštao na pod. Uspostavio je vezu, počekaio stanku između dva napada, pa okrenuo Hitnu pomoć.

Operiran je sutradan rano ujutro.

Tek tog popodneva prvoga dana nove godine Bojku se stabilizirala slika šok-sobe. Bilo je tiho i polumračno. Koji sat kasnije obišla ga je dežurna sestra, ista ona koja će mu već sutradan uručiti plastičnu kutiju s njegovim imenom u kojoj je bilo šest žućnih kamenaca. Takva je bila bolnička praksa.

U vrijeme posjeta sestra Kaća došla je sa sinom, Bojkovim sestrićem Dodom. Spomenuo im je kamence. Sestra se umorno smiješila.

- Tu su - rekao je Bojko izvlačeći kutijicu ispod jastuka, dok je Dodo pio sok koji je inače bio namijenjen njemu, Bojku. Mališan je ispio cijelu litru i pojeo najmanje kilo banana - a da Kaća uopće nije reagirala! Bojko se predomislio i sav zdvojan vratio neotvorenu kutijicu pod jastuk. Noću, kada je ožednio, osjetio je nervozu, jer je ambalaža „Voćka“ bila posve prazna.

- Skot, okot, praseći izmet... - gundao je Bojko na sestrinog malog; zgrozio se pri pomisli da će do otpusnog pisma gutati tu odurnu bolničku vodurinu iz pipe.

Za Bojka, starog momka, kod kuće se jednostavno nije imao tko brinuti. Prvoga dana kućne njege obišla ga je patronažna sestra i provjerila konce. Zamolio ju je da mu dohvati bokal vode, a ona se začudila kako to da mu nikoga nema pri ruci? Bojko nije znao što bi rekao.

Oko dva popodne trgnuo ga je žestok udarac o niski, ulični prozor. Čuo je zatim tutanj koraka preko dvorišnog tucanika, pa još jedan mukli tresak po vratima. Srce mu je preskočilo. Unatoč boli, laktom se oprezno pridigao na jastuku. A onda je tajac potrajao nekoliko dugih trenutaka. Bojko je preneraženo gledao u vrata iza kojih se, malo kasnije, pokazalo lice sestrića Dode. Bio je svježije ošišan, na jedinicu, pa su mu klempave uši buknule na četvrtastoj glavi. Otrprve je pogledom naciljao Bojka.

Primakao je hoklicu do ujina kreveta te surovo rasparao plastičnu vrećicu s lončićem iz kojega se širio miris riže na mlijeku. Bojku se momentalno otvorio apetit.

- A kruh - pitao je maloga. - Jel mama poslala kruh uji?

Dečko je, međutim, ruke stavio na jaja i ne mičući se pravio gadljive grimase. Iz nosnice mu se klatio balac.

- Uzmi, Dodo, pare iz ladice pa skokni ujki po kruh, oćeš li?

Nastavio je fiksirati ujaka svojim, sada već dosta suženim zjenicama.

Uvukao glavu u ramena, iskrivio usne.

- Kupi i sebi čokoladu - pokušao je opet Bojko, ali glad ga je natjerala da prione bez kruha.

Malac se, međutim, uzjogunio: - Ako mi daš kamence - ispalio je kao iz topa.

Bojko je osjetio ranu kako podmuklo zijeva: u tom trenutku mogao je izbrojiti sve šavove, ukupno devet - bar su mu tako rekli - ali je po zatezanju tkiva vjerovao da ih mora biti između dvanaest i petnaest. I doktori se znaju zabuniti, pomislio je dok je ispod oka pratio kako mali nećak otvara ladice, jednu za drugom, bezdušno čeprkajući po stvarima. Bojko je odgurnuo lončić s jelom i prstima poklopio kapke. Slušao je rondanje pokušaja, pa onda i bife u regalu kako udara o masivnu hrastovinu. Pokušao je nešto opsovati, ali je samo klonuo na jastuku.

Malo zatim ogledao se po sobi: maloga više nije bilo. Vrata su bila zatvorena, no odnekud je vukao propuh. Nagnuo se nad lončić i jednostavno dovršio hladnu rižu.

Tek tada posegnuo je ispod jastuka za kutijicom s kamencima. Najprije ju je prodrmusao pokraj uha – želio ih je čuti kako zvuče – a zatim otklopio poklopac svijetloplave piksle.

Odlučio se za najveći kamenac, veličine malog nokta. Zarolao ga je među prstima, odvagnuo na dlanu, pomirisao te ga najзад stavio među zube i nježno, vrlo nježno zagrizao. Nije išlo. Pozornost mu je privukao jedan špicast i nazubljen kamen. Taj vražićak, pomislio je, mora da je bio glavni huškač! Imao je aerodinamičan oblik – poput šrapnela – i Bojko ga je mogao zamisliti kako na Staru godinu u povampirenoj želatini grebe o žučnu kesicu, potičući svojim primjerom i ostale kamence na prodor kroza slabu opnu. Sjetio se njegovih uboda i u mislima je gotovo oživio onu nepodnošljivu bol o kojoj su i stariji izbjegavali pričati dugo nakon što bi se vratili s operativnog zahvata.

Naježio se.

Kao mali toliko je puta zavirio u posudu s očevim kamencima s kojom je, uostalom, i pokopan po vlastitoj želji, ali sada – tri dana nakon operacije – s nostalgijom je pomislio na oble i glatke očeve kamence u posudici obloženoj školjkama.

Rana ga je doskora prestala zatezati i napokon je osjetio zadovoljstvo što još jedan postoperativni dan klizi prema večerju. Pomalo ga je, doduše, morila glad, jer je po prvi puta u svojim 36 punih godina morao na dijetu.

Uopće, tu riječ „dijeta“ ne bi mogao ni izgovoriti bez zadnjih misli pošto je cijeli život jeo samo ono što mu se činilo dostojnim muškarca; jeo je kadgod bi ogladnio ili kadgod bi mu onako baš svojski zamirisalo iz pušnice – da čovjeku zaigra pred očima – nikada se Bojko ne bi ustezao da si odreže komadinu, ma koliko bi mu možda sada olakšalo da je barem ijednu večer legao natašte. Po tome je bio očeva slika i prilika.

Lagano se uljuljkivao kada mu drijemež zakratko rasprši jedna misao: ako je za 36 godina jake hrane dobio samo šest kamenaca to bi onda značilo da se nesmanjenim gasom u sljedećih 36 godina može računati na, otprilike, isto toliko novih. Njegov organizam – zadovoljno je zaključio Bojko – dobro razgrađuje maščobe! Vratio je zatim poklopac na kutijicu, tutnuo ga sebi pod glavu i – upalio televizor.

Rano ujutro, pred posao, sestra mu je donijela Bambi Plazma kekse. Obavijestila ga je da se

ručak za njega već krčka kod kuće. – Dijetalno – rekla je sva uspuhana.

– Ne šalji malog više ovamo – rekao joj je to slabašnim glasom, no valjda ga je prečula jer mali se Dodo opet pojavio oko podneva, s vrećicom ručka oko ručnoga zgloba. Ušao je, dakle, i pažljivo se ogledao po sobi.

– Di su? – pitao je već s vrata.

– Dodo, sine... – pokušao je Bojko, no mali mu dosta verzirano, u jednom potezu, strgnu deku s nogu. – Di si ih sakrio – šištao je kroz slinu.

Bojko se skvrčio trljajući si gole tabane, jer soba nije bila grijana. Mali je kleknuo, odnekud izvadio bateriju i osvijetlio prostor ispod kreveta. Onda se osovio na noge i polako krenuo po prostoriji odmjeravajući ujakovo pokućstvo, kao da ne zna odakle da krene.

– Govori di su kamenci ili ništa od ručka! – iznenada se okrenuo ujaku uperena kažiprsta. Bojko je tada po prvi puta otkako ga je survalo u krevet osjetio strah od ovog pikavca: povukao se na drugu polovicu otomana i zažmirio, osluškujući te sitne korake kako mu se približavaju.

Mali je samo pokupio vrećicu s ručkom i nestao. Kroz prozor se tad probi zimsko sunce i uzbibane čestice sobne prašine divljački polete na Bojka. Sestrić se ubrzo vratio u sobu i bez riječi lončić s juhom spustio tik uz otoman. Bojko je žmirio. Osjećao je pronicljiv djetetov pogled na sebi, ali nije mogao predočiti što mali točno smjera. Tek kad je čuo škljocaj kvake na vratima, odahnua je i deku prebacio na prozebla stopala.

Malo je pričekao pa jedva primjetno, koliko je već mogao iz sjedećeg položaja u krevetu, odmaknuo rub zavjese. Želio je biti siguran da je Dodo otišao. Preko puta ulice, između borova, razabrao je šogorovu pognutu priliku. Bio je to sitan, nervozom ispijeni čovjek s kojim Bojko nikada nije uspio naći zajednički jezik. Dodo mu je žurno prišao: nekoliko trenutaka gestikulirao je ručicama prije nego mu se otac unio u lice. Dodo je zatim koraknuo unazad i pokazao na šlic svojih hlača, a čovjek ga je očinski taknuo po klempavom uhu. Iz čučnja – preko sinovljeva ramena – osmotrio je zatim Bojkovu prizemnicu i pritom zamišljeno klimnuo pa za ručicu poveo Dodu niza stazu od sitne cigle.

– Tako, dakle – čuo je Bojko svoj glas u sobi. – Šogor je u igri – zaključio je spuštajući se oprezno nazad na postelju.

– Kako se samo odmah toga nisam sjetio – mrmljao je, dok mu se usne ne razvukoše u lukav

osmijeh.

Juhu je ipak halapljivo posrkao iz lončića. Okus mu je bio nekako kiseo za amper-juhu, u par navrata čak je zastao i pogledao u žlicu, no ipak nije stao jesti sve do zadnje žlundre bjelanjka.

Prevalio se na leđa. Bio je pun neodređenih, uskovitlanih misli. Osigurači na glavnoj razvodnoj ploči postojano su zujali i kućni se ritam razvijao u smjeru konaka. I tada – posve naglo – ritnuo se preko ruba kreveta.

- Nije valjda... Ne! – graknuo je gutajući obilnu slinu, a plima mučnine podizala mu je utrobu. – Jao, jao... – ciliknu tad uranjajući licem u pernati jastuk.

Pokušao je ne misliti. Svejedno, po ustima mu se valjao okus mokraće. Taman što je turio prst u grlo, žalac boli iz rane podsjeti ga da se ne smije naprezati. U otpusnom pismo jasno je stajalo: „prvi tjedan strogo mirovanje“. Po Bojkovoj računici vađenje konaca padalo je na Bogojavljanje.

I kasnije, dok je tražio mir u igri sa žučnim kamencima, jedva čujno kruljilo mu je iz crijeva. Možda se Dodo ipak nije popišao u juhu, nagađao je istražujući jezikom nepce ne bi li pronašao neki zaostali trag mokraće. Coknuo bi koji put rezanac među kutnjacima i to je bilo uglavnom sve. Zapravo, s dolaskom večeri postajalo mu je sve više svejedno je li mu se Dodo popišao u juhu ili nije. Ogulio je dvije jabuke te ih slatko izgrizao u kombinaciji s Bambi Plazmom. Tako je uspio odagnati čežnju za suhim mesom.

- Samo da izdržim do Bogojavljanja – šaputao je sam sebi premećući kamence po dlanu. Uzbudivala ga je pomisao da su još na Staru godinu bili u njegovoj žučnoj vrećici.

Ali sada su tu, u kutijici na kojoj je napisano njegovo ime, kao okamenjeni dokaz, kao crno na bijelom – o tome je razmišljao Bojko do dugo u zimsko poslijepodne, pošto je zaklopio kutijicu i njome lagano protresao, tek da ih čuje još jednom prije nego li upali televizor. Kada se u sobi smračilo, Bojko je gurnuo kutijicu ispod jastuka i glasom punim zadovoljstva, tiho protisnuo: – A šogor... šogor neka crkne od muke!

Bojko je vjerovao da može očekivati još napada, možda i tokom noći – možda još i gorih nego što su bili ovi prethodni. Ali kamence – zarekao se – prije će progutati nego ih se odreći!

Jednog od sljedećih dana učinilo mu se da na ulici čuje trubu kamiona za dostavu Family Frosta. Pomisao na ribu, pa makar i smrznutu, napući mu usta slinom. Najbrže što mu je to

stanje dopuštalo obuo je papuče i s novčanikom u džepu od pidžame, još nesigurna koraka, prošao prema ulaznim vratima. Čim je okrenuo ključ, kvaka mu iskliznu iz ruke, a sestríc Dodo uleti u sobu s trubom u ruci: – Ti-rata-tiraa!

Bojko je jedva držao ravnotežu: soba mu se na čas izokrenula, ali je na vrijeme otresao glavom i duboko udahnuo svježi zrak koji je nagrnuo skupa s Dodom. To ga je donekle pribralo. Shvatio je da mora brzo reagirati, jer je mali već kopao po postelji, izvrćući jorgan, plahte, dušek – moj Bože! Kada je Dodo gurnuo ruku pod jastuk, Bojko krene na sve ili ništa, ravno prema malome koje je tog trenu u šaci stiskao kutijicu sa žučnim kamencima. U drugoj je držao trubu i stepao po otomanu dok su mu stopala gnječila dušek.

Bojkova primaća soba oblikom je tvorila pravokutnik, što mu je sada išlo na ruku jer ga je mali teško mogao mimoići. Raširio je ruke i polako sužavao prostor oko sestrića. Federi su već dosta živčano cviljeli. Bojko je to pripisao dotrajalosti otomana na kojemu je smrt u snu stigla njegovu staru majku, a potom i oca koji je, baš na tom otomanu, izdahnuo od drugog napada žući. Ali bilo je to davno, dok je još Bojko bio Dodinih godina i sada mu, vrebajući maloga, sinu kako nije ni čudo što toliko droge kola naseljem kada djecu od malih nogu uče da džipaju po tuđim krevetima, u svako doba spremna da otmu dragocjenost ili se popišaju u juhu.

Pa zato nam i kamenci više nisu obli, gorko je konstatirao u sebi.

Ali Bojko sada nipošto nije htio podići glas. Ovo je želio obaviti u tišini. Toliko je već bio blizu sestrića da ga je dječji znoj sjetio mirisa grlice, no Dodo se svom snagom odrazio u stranu, prema kredencu, tako da ga je Bojko jedva uhvatio s leđa za cicani pulover. Povučena, Dodo se okrenuo u letu i traljavo svalio na bok preko taburea. Bojko ga je opkoračio, zgrabio za članak i prionuo oslobađanju posudice iz zgrčene ruke. Nije imao zašto žuriti pa je polako odvajao prstiće, jedan za drugim. Čuo je zglobove kako krckaju, ali je nastojao ostati priseban, iako ga je obuzimala mržnja. Dahtao je i koljena su mu klecala baš kao na dan napada, no Dodin cvilež oduzeo mu je volju da ga bar jedanput ćušne. Jednostavno se odmakao puštajući ga da se uspravi. Mali je šepesao, ali se nije žalio. Truba od mjedi valjala se po podu. Bojko je nabi nogom pod kredenac. Ti-raa!

Pričekao je da utihne tapkanje po dvorištu i tek onda otvorio prozorsko krilo.

Ulične lokve odražavale su zimsko sunce. U njedrima, kroz pidžamu, osjećao je dah mraza koji će tek doći. Odmaknuo je zavjese kako bi bolje osmotrio ulicu. Dodo je napredovao

sporo, uz kuće, hramljući. Malo dalje, Bojko je spazio stražnji trap Zastave 128. Nije, doduše, mogao raspoznati brojeve na tablici, ali šogorovu je stodvadesetosmicu detektirao po spojlerima što su se gotovo vukli po cesti. Iz auspuha kuljao je dim. Dodu su dočekala poluotvorena vrata. Trenutak kasnije, auto je nečujno otkliznuo.

Rano se mračilo i Bojko je upalio svjetlo. Na posteljini su još uvijek bili vidljivi tragovi malih stopala. Oslonio se o kredenac i uhu primaknuo kutijicu te je blago protresao.

- Jedan, dva, tri, četiri... pet... šest - izbrojio je svih šest, na neviđeno. I odahnuo.

Još te večeri, duboko u vitrini, napipao je porculansku posudu. Bio je to pomalo zaboravljen suvenir s ugraviranim prizorom idile na poklopcu. Unutra su bili ostaci porodičnog nakita, pokoja perla i rasparena bižuterija. Ispraznio je posudu, otpuhnuo prašinu te rukavom oglancao površinu. Dok je ležao u bolnici palo mu je napamet da bi ta posuda odgovarala. Tada mu se činilo da bi mogla stajati izložena na bilo kojem vidnom mjestu - recimo u proćelju vitrine ili na televizoru - u svakom slučaju, za nju je želio središnje mjesto. Osim toga, izgledala je kao unikat u kojem bi mnogi čuvali dragocjenosti.

Oprezno je presipao kamence iz piksle. U porculanu su sasvim drukčije, ljepše i punije, zveckali.

Puls mu se bio primirio, a s njime i vrtloglavica od maloprijašnjeg napora.

Sutradan, Dodo se nije pojavio. Bojko je pazio da se ne opusti. Cijeli je dan osluškivao šumove oko kuće. Osigurao je vrata i prozore: na ulaz od tavanskog stepeništa također je stavio zasun, čak je kriomice pogledavao na dimnjak.

Nazvao je sestru i podsjetio je na svoj imendan.

- Ma jel to danas Gašpar, Bogojavljanje - uskliknula je sestra Kaća. - Totalno sam sluđena, od jutros sve načisto zaboravljam... - počela je na široko, no Bojka je zanimalo samo jedno: hoće li doći večeras?

- Naravno da ćemo ti doći, braco. U đuture - potvrdila je posjetu.

Preostalo mu je da skine par kobasica s kuke u špajzu, da zatim zategne posteljinu na krevetu te da skine požutjelu po okovratniku pidžamu. Poslijepodne je proveo u sitnim pripremama; prije svega se želio primjereno pobrinuti za posudu s kamencima.

Prvo ju je postavio na televizor, onako za probu. Ipak, nakon što ju je osmotrio iz više sobnih kutova, shvatio je da se posuda svojom bojom previše utapa u pozadinu od sedef-tapeta. Preselio ju je u vitrinu, tik uz Eiffelov tornjić i Diskobolosa, dar nogometnog podsaveza povodom oproštaja od aktivnog igranja u klubu. Isprva mu se učinilo da je našao pravo mjesto, no set štamplica s pariškoplavim šljivama što su stajale dublje u vitrini ubrzo ga je pokolebao. S obzirom da je posuda vukla na prljavožuto, plave šljive nedovoljno su kontrastirale i zato poprilično gušile porculan.

Jedno je vrijeme razmišljao.

Odluku je donio tek predvečer. Opustošio je policu na regalu: narodni sveznadar, gondolu, jednog Dänikena i spomen-čašu s očevim zubalom, sve to moglo je u ladicu. Bojko je sada želio čistu situaciju. Odmjerio je zatim odoka sredinu na polici, raširio milje te ondje namjestio posudu s kamencima. Činilo mu se da bi to bilo – to.

Uto je začuo sestrin glas na dvorištu.

- Opa - pomisli - stižu!

Bojko je shvatio što je posrijedi nakon što je ušao šogor u maskirnoj uniformi i jako zapasan u struku. Jedva da je promrsio: - 'Br več'r.

Nastojao je ostati pribran. Nipošto nije šogoru htio dati do znanja da je pod dojmom uniforme rezervnog sastava. Ponašao se ljubazno. Iznoseći vino i vodu s nekoliko je šala pokušao čak razblažiti situaciju, no kako nije naišao na odjek povukao se u zapećak, preko puta šogora i Dode. Sjedili su jedan uz drugoga. Sin je imitirao oca: noga preko noge, nakrivljena glava i povremeno coktanje jezikom. Nijedan nije pokazivao želju da Bojku čestita imendan.

U jednom trenutku Bojko se zanio prema polici s porculanom, a šogor se odmah uspravio na trosjedu. Poput sjene, isto je učinio i Dodo. Ipak, čim se Bojko vratio u početni položaj, napetost je jenjala.

Rat živaca, zaključio je Bojko ne mičući pogleda s kutijice.

Kad je sestra napokon iznijela tacnu s jelom i kad su šogor i Dodo pristupili stolu, Bojko je namirisao pogodan čas. Najbrže što mu je to stanje dopuštalo prikrao se posudi s kamencima. Uzeo ju je s obje ruke.

Sad ili nikad, rekao je sam sebi prije nego se okrenuo gostima.

Prvo što je ugledao bile su šogorove razrogačene oči: zatekao ga je u polusjedećem položaju, upravo u trenu kad je stavio prvi zalogaj u usta.

Pošto je otklopio posudu, nastupilo je pogoršanje: šogor je pljunuo kašu od kobasice u šaku, potom se, kao u stupici, ogledao oko sebe. Hitro i spremno je ustao. Pri izvlačenju prema vratima, bedrom je drmnuo o stol – boce zazveketaše – dočim je Bojkova sestra zarila prste u usahle obraze.

Dodine oči napeto su skakutale s oca na ujka.

Šogor je već bio izišao napolje, a Bojko je, stojeći na sredini sobe, i dalje držao otklopljenu posudu žučnih kamenaca. U mahu je zaboravio na ranu pod slabinama, na dijetu i opću malaksalost zbog koje bi mu svako malo krv udarala na nos. Žmarci ugrade plovili su mu tijelom, a sestrin glas sporo ga je vraćao iz magličastog raspoloženja, kao da mu neki povjetarac draška znojno čelo. Tako se osjećao.

- Nisi mu to smio uraditi – ulovio je sestrin ton.

Zagrnuo je prvo što je našao na vješalici. Već na verandi Bojko je znao da je pretjerao s prikazivanjem kamenaca.

Duboko u mračnom dvorištu nazirao je sitan žar šogorove cigarete.

Kratkotrajna južina omekšala je krtičnjake po travnjaku pa su donovi Bojkovih papuča postali teški od slijepljene zemlje. Jedan mačak tajanstveno se izmiještao preko međa. Bojko je čuo kako šogor ritmično ispuhuje dim. Stao mu je malo iza leđa.

- Kh mh... – nakašljao se u noć. Sada je želio bar zakratko izbrisati sjećanja na protekli tjedan kućne njege: ljudski je opraštati, pomislio je u času kad je šogor zgazio cigaretu u mokru zemlju. Dah mu je nekoliko puta zapeo – kao prepadnutom djetetu – a onda je Bojko primakao glavu šogoru. Po prvi puta bili su tako blizu jedan drugome.

Reče tad, posve mimo plana: - Ne griješi dušu, nego uzmi to što te zapalo. Zahvali Bogu i ne obadavaj bez veze... Eh, da barem ja imam tako silnog klinca – nastojao je zvučati kao sa starih radijskih žurnala. - Ma pravi Božji dar, u školi će biti bistar, čekaj samo da vidiš – lagao je iznad šogorove glave.

- Imaš i ženu koja te voli, ženu koja bi sve učinila za tebe... - Bojkov glas sada je uhvatio stabilan, prijateljski ton: - Razmisli koliki ginu samo da bi dobili to što ti već imaš! Zahvali Bogu, uzmi ono što te ide i ne obadavaj bez veze...

Šogorova glava zaklatila se lijevo-desno, sve više propadajući na prsa, kao da joj manjka čvrst oslonac.

Bojko ga je iznenada primio za bradu.

Reče: - Imaš ono što bih ja želio imati! Ej, ej! Ali, eto, nemam pa nemam. Nekako me neće, vidiš i sam da me neće, šogi, neće me, samo da znaš da me neće pa neće. Mislim... znaš da bih i ja htio: ženu i takvog sina, razumeš? Kuću, auto, vikendicu, zar ti ja to moram govoriti?

Bojko je prodrmusao šogorovu labavu glavu.

- Čuješ me, šogore?

Djelovao je izgubljen i rastepen, a Bojkove riječi kao da su ga promašivale.

- Istinabog, nemaš kamence - konstatirao je Bojko glasom koji je prizivao neko mutno zadovoljstvo. Na tren je pustio vrh šogorove neobrijane njuške. Odmah je, međutim, uvidio da se požurio s tim kamencima.

- Dobro sad... - pokušao se ispraviti, no šogorova glava opet skliznu s prsa.

- Nemam - ponovi za njim šogor. Opustio je ramena i ruke su mu poput tankih guma sada visjele niz bokove. Ni uniforma tu nije mogla popraviti dojam: - Dobro si reko, "nemam kamence" - dodao je.

- Hoću reć da ih još nemaš, ali da ćeš ih imati!

- Neću - procijedi gorko šogor - Ako ih dosad nisam dobio, više ni neću!

Bojko je opet pomislio na svoju jadnu sestru. - Jebaji ga - huknu neodređeno u mrak. - Uvijek si bio pesimističan!

Šogor se sada malo pribrao. Rukom se oslonio o vlažno trešnjino stablo.

Bojku se trznu mišić na licu. Šogor pak razjapi nosnice i malo potom kihnu. Pogledi im se odjednom sretoše.

Bojko tad upita: – Je l jedeš masno?

– Jedem – odreže šogor.

– Koliko puta?

– Svaki obrok.

– Sigurno?

– Ništa ne propuštam. Pitaj Kaću!

– Jesi ikada bio na dijeti?

Šogor nije trebao razmišljati: – Ne. Nisam.

– E pa onda – Bojko se razvedrio – šta koji klinac mrčiš?

Šogor je slegnuo ramenima. Na tren se činilo kao da mu je pomalo neugodno zbog cijele scene.

– Slušaj sad – obratio mu se Bojko. – Nagodinu, još koliko na moj imendan, ima da ja tebi hodam u goste, šogi, imat ćeš ih, kad ti kažem da ćeš ih već tada imati... Sjeti se šta ti je Bojko reko pa me pljuni u obraz ako ti ih ne izvade. Računaj negdje do Bogojavljanja sljedeće godine.

– I priredi jednu finu posudu, recimo, kristal, ha? Pa barem Kaća ima toliko kristala u kući...

Šogor se škrto nasmijao.

– I to češkog kristala – doda Bojko migajući prema šogoru koji je još uvijek rezervirano vrtio glavom. A onda je – i dalje se držeći trešnje – progutao golemo klupko pljuvačke dok mu je pogled lutao po obrisima bivše industrijske zone.

– Izvini, Bojko – reče odjednom šogor.

Bojko pak odmahnu rukom.

– Izvini, kad ti kažem, ali šta je ovo došlo, ova psihoza, ko će ga znati... – šogor se nakašljao, počeo sa tjeme. – Svi s kojima se družim već su operirani i imaju kamenje, to sigurno znaš, mora da ti se Kaća izlajala?

Bojko sućutno spusti pogled.

- Jole Križanović, onaj Oršolić iz firme, komšija Ćubela, Pajica Grizelj pa i soboslikar Mato Japundžić, šta da ti pričam, i on ih je izvadio pred par mjeseci, devet lijepih kamenaca i dvije šolje pijeska pride. Sve iz žuči. A kad sam čuo još i za tvoj napad, pa operaciju - vjeruj mi da sam tu puko. Reko, sad još i on, Bojko! Pa jebemuoca banditskoga, šta sam ja gori od svih vas da ja jedini nemam kamence?

- Ma pusti... - pokušao je Bojko.

- Kome god da dođem u goste, a taj ih odma vadi iz posude na televizoru. Ja samo gledam i klimam glavom, jel me shvaćáš šta ti oću reći?

Sada je Bojko gledao dolje u krtičnjake.

- Normalno da sam sluđen. Mali Dodo već pita da šta je to tata s tobom? Zašto ujko ima kamence, a ti ih, tata, nemaš? Pa čika Jole Križanović, pa komšo Ćubela, svi ih lijepo drže na televizoru - govorio je šogor.

- A mali već sve vidi i razumije... I šta da mu ja kažem? Ha? - pitao je ne očekujući odgovor.

Bojko uzdahnu.

- Zar da mu kažem kako mu je tata nekakav, štatijaznam, vegeterijanac?

- Ni slučajno - omakne se Bojku.

- Ili neki mikrobiotičar?

- Ma, ne, ne i ne...

- Ili da je njegov tata možda loš domaćin? Možda da mu to kažem?

Zatekla ih je duža stanka.

- Ili da se u kući jede posno?

- Čekaj - sinu naglo Bojku. - Tvoj mali zna da si ti bio u ratu!

Na tu primjedbu šogor nervozno trznu glavom, kao da je ovako nešto i očekivao od Bojka.

- Tko se toga još sjeća! Sve to ionako samo dođe i prođe, kao da nikada nije ni bilo... - reče

šogor s nekim neutješnim prizvukom promašenih godina. Prsti na rukama počeli su mu se grčiti. Unatoč svemu skupio je snage za jedan dostojanstven pogled.

- Bojko, pa ti bar znaš da na kraju ostaju samo kamenci - dok je to izgovarao šogorovo se lice najprije iskezilo dok mu je donja usna naplavila onu gornju, snažno dršćući u jednoj krivulji koja nije slutila dobro. Šogorovo lice naglo se utegnulo. Zažmirio je. Neka udaljena svjetiljka prkosila je noći. Tek tada Bojko je shvatio koliko je šogor blizu suza.

TIHI OBRT

Pajica je potegnuo roletne i mutna popodnevna svjetlost otkrila je stol sa svečanim stolnjakom koji je u posljednja 24 sata dosta izgubio na bjelini. Ovdje-ondje svjetlucale su čaše nepopijenog vina i štampli s ostacima eksanih rakija. U sobu se naselio zadah mnoštva koje je dugo dugo bdjelo i onda se šutke i u miru razišlo kućama.

Bio je to trenutak kada je glas tete Vojne, zapravo daljnje tetke, bivao sve izvjesniji.

- Mili moji... - probijalo se mimo kljakava koraka preko vanjskog tucanika.

- Alo, najmiliji! - Bila je zajapurena. Spomenula je put, golem put kroz gudure i klance. Odložila je zatim kofer pa na svoja prsa privukla muškarca.

- A ti si? - upitala ga je.

- Pajo, Pajica...

- Ah, nećaće - zastenjala je Vojna - znam da se sirotica napatila!

Poljubila je zatim Anitu. - Bog ju je uzeo - rekla je djevojčici. Pri pogledu na Ivotu spopao ju je takozvani suhi plač.

- Obrve, obrašćići, pa onda taj nosić - potresno je deklamirala daljnja tetka.

- Pljunuta pokojnica!

Udovac u razvučenom džemperu i poprilično zaležane kose po obodu glave, k tomu neobrijan pa još i podbuo od popodnevno sna, zahvalio joj se za dolazak ispred sebe, djece i pokojne žene, poželio ugodan boravak u kući te pustio jednu sočnu suzu što je, očito, dugo bubrila u njegovu oku.

- A što se tu može - uzdahnula je Vojna i učinila jedan salto očima, riješena da obavi ono što ju je odmah po dolasku učinilo nemirnom. Isukana kažiprsta usmjerila se prema upaljenom televizoru, tom neprijatelju žalosti.

- Fali tu reda! - mumljala je dok su djeca otvorenih usta pratila tetkin prst kako se obrušava na glavnu sklopku.

- Puj, puj, puj – pujkala je u lice tamnom ekranu. – Tri puta puj!

Neke stvari kao da je odmah željela istjerati na čistac.

- Do isteka želosti nema gledanja televizije...

- Zaboravite radio – govorila je – zaboravite gramofon! – U njezinom okorjelom glasu nazirala se vjernost prastarim zasadama žalosti.

- Nikakva je buka ne smije uznemiravati tokom žalosti...

- Koga to? – prekinula ju je djevojčica zbog čega je Pajica, kao da se osjeća djelomice odgovornim, rezignirano zavrtio glavom.

- Govorim vam o pokojnici – tiho je rekla Vojna.

Anita je, međutim, izazovno spustila obje ruke na očeva ramena.

- Mi smo suvremena obitelj – ispalila je.

Muk ih je sve skupa zatekao nespremne.

Pogleda uprtog u strop Vojna se polako oslobađala mantila. Pajica je pomislio kako bi možda bilo pametno prihvatiti taj mantil, ali tek što ga je pecnula savjest primijetio je tetkine grudi kako se opasno nadimaju pod bluzom.

- Ju – ciknula je i srušila se na fotelju. Mantil se raširio po podu.

- Vode... – krkljala je.

- Sa šećerom? – zinuo je Pajica.

- Samo vodu... bez mjehurića... ako boga znate...

U trku Pajica se ljuto očesao o Anitu: – Zašto mi to radiš? – šapnuo joj je i rubom čaše prešao po tetkinim usnama: – Pijte... – molio ju je.

- Hvala – zahvalno mu je uhvatila ruku. – Hvala, nećaće.

Dah joj je još uvijek bio sipljiv, ali se neobično brzo vraćala na osvojene pozicije. Protresla je zatim glavom kao da se šalta i s naporom počela proces osovljavanja na noge. Njezine zjenice postale su dva šiljka jednog te istog plamena.

- Curo moja, ti bi već štošta trebala znati o žalosti - počela je - nisi ti više dijete, a, malo sutra! - Pronicljivo ju je zagledala.

- Nisi dijete, ne, ne...

- Imaš li ti blagog pojma zašto ogledalo treba prekriti crnom maramom? - uptala je i potom se gorko nasmijala: - Koja sad pa marama, kakvo sad ogledalo - jesam u pravu?

Velike grudi rastrojeno joj se sudarahu ispod bluze.

- A što ti uopće znaš o bdijenju? - nastavila je Vojna.

- Ili o postupku s pokojnikovom garderobom?

- A pujkanje - razdraženo je pogledala Pajicu - a pujkanje joj sigurno dođe smiješno!

Vojnino lice je već sasvim bilo prokrvljeno. Napućila je još vlažne usne i ukoso, preko raštrkanih vinskih čaša, odlučila rastjerati uroke.

- Puj, puj, puj - rekla je - tri puta puj!

Pajica je pogrešno mislio da će ponude za žalost pljuštati same po sebi. Čekao je prve noći bdijenja, pa onda još i dobar dio sljedećeg dana, ali izgovori od rodbine samo su se gomilali. I kada je pomislio da je već u žalosti osuđen na samoga sebe, ponuda je stigla telegramom. Bila je to ponuda za punu žalost kakva se danas teško dobiva čak i od najbliže rodbine, a kamoli od tolikim koljenima udaljene tetke za koju Pajica nije bio siguran da ju je ikada susreo. U znak zahvalnosti oslobodio joj je gornju sobu, koju je godinama dijelio s pokojnicom, navukao vezenu posteljinu i napunio frižider, sve tetki u čast.

Zauzvrat, kuća kao da se polako punila toplinom žene u godinama i već prvoga dana žalosti Vojna mu je otkrila koliki je zapravo sretnik.

- Na dan smrti tvoje žene baš je istekao zadnji dan žalosti za jednim daljnjim prastricem zbog kojega sam morala otputovati u veoma zabačene gudure i ondje, u toj vukojebini, organizirati žalost!

Dojmovi su još bili svježiji, uspomene ružne.

- Kakvi su to ljudi, kakva je to porodica! - snebivala se žena već pri samoj pomisli na upravo zaključenu žalost. - Po stotinu puta sam ih upozoravala da ne pale televizor, ali čim bi se

vani smrklo, oni ga pale li ga pale!

Pohlepno je sisala zrak kroz svoje sužene kanaliće.

- Sve su me molili da ih pustim da malo pogledaju televizor, da ih jako zanimaju kontakt emisije, da moraju biti informirani... - Uspjela je čak odvojiti tračak simpatije za te rođake: - Ma zamisli, molim te, u tim gudurama pa informirani! - Vojna se usiljeno nasmijala.

- Izmotavali su se i kidisali na televizor iz dana u dan, a sve na štetu pokojnika!

- I šta sam onda uradila? - upitala je nametljivo napućenih usana.

- Uzela britvu i počela djeljati kolac, ali natenane, rec po rec, jer u žalosti nema žurbe - izgovarala je to mučnim glasom. Uz potresni uzdah još je dodala: - Kolac od gloga, jasna stvar...

Činilo se da će svisnuti baš ovdje za trpezarijskim stolom.

- Tetka, jel vam dobro? - upitao je Pajica, ali Vojnin glas, opskrbljen svježim zalihama, vrati se jači no maloprije.

- Pljuni me u oko ako lažem, ali više im nije palo napamet da pale televizor. Nitko ne želi od pokojnika praviti vampira - rekla je i sa čela stola podrobno osmotrila najprije Pajicu, potom Ivotu, a s posebnim zanimanjem Anitu. Kucnula je žlicom o visoku vinsku čašu i zadovoljna njihovom pažnjom pomirljivo mahnula Aniti neka slobodno pride.

- Daj, daj... - poticala ju je. Kada ju je pogladila po kiki, Pajica je osjetio mišiće kako mu se konačno opuštaju, nejasno se prisjećajući djetinjstva među ženama tog kalibra. Nešto se u njemu pokrenulo i slike su ispuzale iz svojih skloništa. Vid mu se zamaglio. U jednom trenutku otplutao je na same izvore djetinjstva, ali melodija Posmrtnog marša brzo ga je vratila u stvarnost.

Osvrnuo se po kuhinji. Ruku je namjestio za šamar ili ćušku, svejedno, bilo mu je najvažnije odlučno nastupiti prema djeci! Ako je bilo rečeno bez glazbe - pomislio je - onda to treba ispoštovati!

- U redu je, nećaće - smirila ga je Vojna i izvadila mobitel iz džepa.

Pajica je pokazao na spravu: - To je vaša melodija?

- Nokia 3410 - umirujuće je rekla. - Alo - graknula je s mobitelom na uhu. - Ne, ne, greška, greška... - razočarano je prekinula vezu.

Anita je bila oduševljena: - Nokia 3410 ima Smješka - uskliknula je. U Vojni kao da se nešto smililo i dotad obično bapsko lice odjednom se razvedrilo.

- U stanju čekanja stisneš Meni pa odabereš Poruke i Smiješci - uputila ju je.

- Poruke i Smiješci - ponavljala je Anita.

- Dodeš do Smješka kojeg želiš i stisneš Čitaj. Onda stisneš Dodaci i odabereš Uredi. Možeš promijeniti Smješka s tipkom za posebne znakove...

- Da, da - upijala je.

- ... ali nikada ne smiješ zaboraviti funkciju Spremi - dodala je Vojna i spremila mobitel u džep. Obrisi ranovečernje tišine postepeno su se izoštravali. Sjene su se vukle preko naslonjača, rupe u ormarima postadoše nekako dublje.

- Psst - zašiškala je Vojna - jel čuješ? - obratila se najbližoj Aniti.

Ivota se uzverao ocu u krilo i poput majmunčeta obuhvatio ga oko vrata.

- Ništa ne čujem - zavrtjela je djevojčica bujnom kosom.

- Tiho! - opomenula ju je Vojna. - A ti - obratila se Pajici - čuješ li ti?

Poslušno je osluhnuo u neodređenom smjeru. Vidjelo se koliko se uzalud napinje.

- Ne, teta - odgovorio je.

- A sada? Jel čujete sada? - raširila je ruke. Sada su složno osluškivali i očima kružili po stropu, ali nije bilo rezultata. Kako je večer odmicala Vojnino držanje sve je više nekako tonulo, kao da se i sama počela pitati zašto i čemu toliki trud s njezine strane?

Bilo je jasno da Vojna brzo hvata konce u žalosti. Ogledalo je dala prekriti crnom maramom, a na fotografiju pokojnice vlastoručno nataknila crni flor. Pazila je na plamen svijeće koji se imao neprekidno obnavljati, kako danju tako i noću. Ugniježdila se na čelu stola odakle je donosila odluke vezane za žalost. Svaki bučniji ispad popratila bi uvijek istim tikom očnog živca.

- Tiše, tiše... - muštrala ih je i plivajućim pokretima ruku davala takt tišini sa svog počasnog mjesta. - Zar to ne može malo tiše? Zar je to toliko teško?

Isključila je kućno zvonce, a nedugo zatim i telefon.

- Sada samo treba biti strpljiv - objasnila je.

Dokora, međutim, kratkotrajan bi mir prekinuo Vojnin bolan uzdah. Beznadno bi otpuhнула kao da želi dati do znanja kako ova žalost neće biti ni lagana ni jednostavna.

Opet, poneki put šumovi bi je natjerali da otkrije karte: - Ne očekujte čuda - rekla bi kao da se ograđuje od onoga što bi tek moglo uslijediti.

Pajica je tada po prvi puta zatražio dodatno razjašnjenje.

Bili su to dani kada se preko tupih košćura tetkina lica napinjalo neko nedokučivo nezadovoljstvo.

- Buni se, koleba i kočoperno defilira kućom - dala je kratak rezime pred odlazak na počinak, ostavljajući Pajicu u neizvjesnosti oko daljnjeg toka i ishoda žalosti.

A dani su se lijeno vukli tihim sobama. Izvana, kroz prozore s poluspuštenim roletnama dnevno je svjetlo unosilo premalo životne radosti, a o večerju, kad bi utihnuo romor vode u cijevima, Pajica je sve češće žalio samoga sebe. Upadao je u takva stanja. Nije pomagalo ni kljukanje vitaminima i mineralima. Unutarnji sokovi kao da su mu se razvodnjavali. Više ništa nije stajalo na putu sumnjama koje mu je danomice otkrivala žalost. Ovo vrijeme ispunjeno brigom podsjetilo ga je na ženina nejavljanja s ekskurzija i službenih putovanja - to nejavljanje, to je njoj tako slično! - ozlojeđeno je razmišljao o tome kako je život zapravo jako sličan smrti i obrnuto.

Doista nije imao pojma zašto mu sada ovo radi?

Progutao je suzu.

- Djece mi - kleo joj se gutajući suze - čist sam kao suza!

Smatrao se nezasluženo isključenim iz žalosti, tim više što je bio uvjeren da čak i zagrobne stvari spadaju u ono što se zove bračna intima i da ih kao takve ne bi trebalo davati na sva zvona. Nije želio da se sada tako olako proćerda sve ono u što su zajednički ulagali i ako je netko bio taj kome se trebala javiti - mislio je - onda je to bio on, njezin muž! I točka.

S osjećajem nemoći skvrčio bi se na trosjedu i odspavao tek koji sat, a zapravo je jedva čekao bat Vojninih teških koraka što najavljuju novi dan, još jedan u žalosti – ni lijep, ni ružan – ali svakako pametniji od noći.

Povjerio se Vojni.

Njezino iskustvo u žalosti ustvrdilo je zakašnjelu strast.

- Ništa neobično – rekla je i zatim razvezala o sličnim slučajevima razbuktale ljubomore među svježim udovcima. Govorila je iz vlastitog iskustva

- Ali smirit će se, samo što nije – tješila ga je dok je Pajica zabrinuto odmahivao glavom namještajući krevet za sobom. Slaganje deke i ravnanje trosjeda – to mu je bio skoro jedini kućni posao. Sve ostalo je mirovalo, pa čak i oni znaci pubertetskog bunta kod Anite postepeno su se utopili u opću sliku žalosti. I zato ju je odlučio nagraditi novom Nokiom.

Anita je bila presretna.

Te maglovite večeri Pajica je išetao na ulicu. Jedna Nokia još uvijek mu se činila razboritom gestom. Nešto neugodno sipilo je iz niske naoblake. Zadignao je kragnu i duboko udahnuo svježi zrak. Tada mu je iz mraka prišao čovjek u dosljedno zakopčanom đubretarcu i bez oklijevanja okrenuo svoj dlan s ulaštenom policijskom značkom.

- Ništa se ne uzrujavajte, samo pođite s nama u stanicu. – Pokazao je na automobil s upaljenim pozicijskim svjetlima.

Bio je posaden na stražnji sic. Vožnja je protekla u tišini. Pred dežurnog inspektora izveden je preko reda. Još uvijek je bio frapiran.

Mladi inspektor rukom mu je sugerirao da sjedne i pritom otpustio Pajičinu pratnju. Ipak, dugo se nije uspijevaao skinuti s telefona. Instrukcije koje je davao morale su biti precizne.

Napokon je izdvojio koju minutu za Pajicu.

- Inspektor Baljak – predstavio se i dodao. – Izvinite na čekanju.

- Daklem, da vidimo – nešto je listao ispred sebe – Hm, da, kod vas je malo složenija situacija. Vi imate tu ženu u kući... – podigao je pogled i Pajica je protrnuo.

- Mislite na Vojnu, daljnu tetku? – mahinalno je prekinuo inspektora na što je on glavobolno

zažmirio i odbacio olovku na spise.

- Otkuda ja znam kako se ona vama predstavila? Čas je Anđelka, čas Milena, čas Biserka! U ovoj fazi istrage to je najmanje važno - rekao je.

- Gledajte - pokušao je konkretizirati stvar - ono što mi imamo to su indicije. Uglavnom se radi o pljački obiteljske zlatnine, nakita i nešto uštedeđevine. Ali još uvijek nam fali nešto konkretno, da li me shvaćate?

Pajica je progutao uprazno. Telefon je neprekidno zvonio.

- Da je ukebamo na djelu - rekao je i podigao slušalicu: - Nema me trenutno - poručio je i tresnuo slušalicom.

- Sad nam je šansa da je ščepamo! - Inspektor je zaškrgutao zubima i šaku utrljao u otvoreni dlan: - Majku joj kleptomansku poljubim! Ha? - sijevnuo je očima.

- Jesam u pravu?

- Ali ona kod mene upravo provodi žalost... - rekao je Pajica mada je slutio opasnost da će ispasti glup. Inspektor je bio s jednom rukom na slušalici.

- Čovječe, naravno da provodi žalost, što bi drugo radila?

- I nemojte misliti da policija ne suosjeća s vama... - rekao je pa nekog poslao u tri majčine preko telefona.

- Ali ništa ne poduzimajte na svoju ruku - upozorio ga je inspektor. - Vaše je samo da motrite na nju i čim je uhvatite na djelu, odmah nam fino dojavite!

Pajica doista nije htio ispasti glup, ali nešto je bilo jače od njega.

- Čekajte - htio je nešto raščistiti - to znači da ona nije moja tetka?

Na inspektorovim usnicama pročitao je kako mu skida sve s nebesa.

- Auf, koliko teških ljudi! - promrmljao je, a onda se opet vratio na slučaj: - Očito je da vam nije tetka, makar sam ja zadnji koji vam to treba reći. Ona je jedna lopuža, jel vam sad jasno? Hoda po ožalošćenim kućama, legitimira se kao daljnja tetka i zatim tobože organizira i provodi žalost, a zapravo gleda kako će koga izbunariti. - Inspektor se ustao i

počeo oblačiti kaput.

Načrčkao je broj telefona na papirić: – Evo, tu je moj broj. – U prolazu ga je poticajno primio za ruku.

– Daklem, i dalje se pravite kao da je sve u najboljem redu!

– Ajde, ajde – mlatnuo ga je po plećima – to je samo jedna stara, bezopasna baba!

Pajica se osjećao smlavljeno. Odugovlačio je povratak kući i kružio je ulicama koje su činile prsten oko njegova naselja. Nikada o sebi nije imao tako jedno mišljenje. Kuhao je iznutra, ali je nekako vjerovao da to kuhanje ne vodi nikuda. Brza šetnja postepeno mu je vraćala prisebnost i zgušnjavala misli.

Zatekao je Vojnu na svom uobičajenom mjestu, na čelu stola.

Jedva se suzdržavao. U glavi su mu odzvanjale upute inspektora Baljka.

A onda ga je presrela Anita: – Gdje je Nokia? – Pajica se zbunio, totalno je zaboravio zašto je izišao van. Krajem oka uhvatio je Vojnin sumnjičavi stav.

– Bilo je zatvoreno, srce – muljao je, no Anita je uvrijeđeno otrčala u svoju sobu.

Pajica je shvatio da je odmah u početku napravio propust. Morao se organizirati, napraviti kakav-takav plan. Puno toga je imao u glavi, ali još ništa konkretno.

Srećom, Vojna se brzo pokupila na spavanje.

Prvo što je učinio bilo je da ženino zlato prenese u ladicu. Htio je da sve bude na jednom mjestu kako bi bilo lakše kontrolirati. Tome je zatim pridodao i nekoliko hiljada eura, jedan ručni sat i medaljončiće od dječjih krstinki.

Cijelu noć se budio i provjeravao ladicu, a ujutro, čekajući Vojnu sa skuhanom kavom, čudio se samome sebi kako je odjednom postao praktičan. Čak se potrudio oko razgovora, htio je biti ljubazan. Nastojao ju je suviše ne promatrati, što uopće nije bilo lako s obzirom na ono što je saznao u policijskoj stanici. Ali ništa na njoj nije mu dalo naslutiti da se radi o staroj lopuži, recidivistu: dakle, jedan normalan podbradak za ženu tih godina, zatim razliveni obrazi s mladežima raznih veličina i oblika, a oko vrata žuto zlato što je možda bilo moderno u njezino vrijeme. Obična baba, zaključio je. Mogla bi imati unučad, razveseljavati ih dizanim tijestom i jednu veliku obitelj držati na okupu!

Prezirao ju je i motrio ispod oka.

Na samu žalost Pajica sada jedva da se osvrtao. Hodao je slobodnije, rondao i puštao glas kadgod bi mu se prohtjelo, a Vojna kao da je namirisala taj zaokret, tu promjenu u odnosu Pajice prema žalosti.

Diskretno ga je ukorila. Rekla mu je da daje loš primjer djeci. Došlo mu je da se prevali od smijeha. Ili da se skine gol i pokaže joj kitu.

- Misli na pokojnicu - rekla mu je.

Pajica se krajnjim naporom suzdržavao.

Skoknuo je potom na govornice i okrenuo inspektorov broj.

Nije mu imao bogzna što reći, pa opet, mislio je, tko će ga znati...

- Gospodine samo mirno, sve isto kao i prije, bez panike - preporučio mu je inspektor. Pajica je u slušalici čuo druge telefone kako odzvanjaju prijemnom kancelarijom. Veza se zatim prekinula i Pajica se vratio kući, ništa mirniji nego prije ovog kratkog razgovora.

Žalost je odavno prekoračila sve rokove.

Svijeće, debele poput salame, zauzele su malne sve slobodne površine, a iscrpljujuće večernje molitve rano su tjerale djecu u krevete.

Zavladali su umor i iščekivanje.

Pajica je osjećao kako ga potkopava ova neprirodna situacija.

Strpljenje mu je popuštalo. Toliko je toga morao još obaviti, ali svaki posao koji bi počeo, u startu je bio osujećen i osuđen na propast. Sve je stajalo. Slobodni dani na poslu su prolazili. Obiteljske vrijednosti i dalje su bile u istoj ladici, netaknute.

Pajica je aktivirao čak i mamac. Preko noći ostavio je ladicu poluotvorenu, ali čak i onaj najsitniji Ivočin medaljončić ujutro je bio tamo, na hrpi.

- Molim vas inspektora Baljka - odlučno je nastupio jednog od sljedećih dana.

- Ops, to ste vi, inspektore... Slučaj obiteljske žalosti, sjećate se? Daljnja tetka, lopuža?

- Naravno - rekao je inspektor - što je novo? Jel se babuskara pokrenula? Ha?

Inspektor je zvučao optimistično.

- Još ništa - izvijestio ga je Pajica - ali više ovako ne mogu, znate, tu su i djeca, poslovi čekaju, a ja sam sada udovac, pokušajte se staviti u moj položaj?

- Imam tolike obaveze - dodao je.

Pajica je shvatio da inspektor već jaši na drugoj liniji. Čuo ga je kako izdaje dnevne zapovijesti. U cijelom gradu iskršavalo je mnoštvo slučajeva prema kojem je Pajičin bio tako malen, tako ništavan. Objesio je slušalicu, vratio se kući i upalio televizor.

Anita i Ivota odmah su dotrčali iz svojih soba.

Vojni je trebalo nekoliko minuta da se pribere. Tek tada je zakrkljala iz kuhinje.

- Vode... - molila je slabijim glasom.

Pajica se nije ni mrdnuo.

- Guši me... astma... - kukala je iz pozadine.

Anita se ustremila na oca.

- Tata, šta ti je? Tetka se davi u kuhinji! - Pajica se pravio koncentriran na kaubojski film. - Proći će je - rekao je.

Anita je otrčala u kuhinju.

- Ivota - šapnuo mu je tada Pajica - gasi svijeće, brzo, šta čekaš?

Dječak je sa zadovoljstvom trčkarao od jedne do druge svijeće i puhao, a nakon svake ugašene pogledao bi oca kao da se boji da bi se mogao predomisli. Za to vrijeme Anita je pojila Vojnu. Između gutljaja do Pajice su dopirale njezine tihe kletve.

- Skidaj te krpe s ogledala - doviknuo je Aniti.

Glumio je razdraženost.

- Jesam ja tebi nešto rekao? Jesam li? - sijevnuo je očima i djevojčica je prionula poslu. Od Vojne nije dolazilo više nikakvih glasova. Svijeće su ubrzo bile pogašene, ogledala ponovno

otkrivena. Pajica je ocijenio da je sada vrijeme. Ustao je i sigurna koraka obišao kuću kao da traži još neku sitnicu zaostalu iz žalosti.

Na putu prema telefonu mimoišao je Vojnu. Šake su joj bile na očima. Činilo se da stenje, ali tiho, više za sebe nego za druge.

Pajica je okrenuo broj.

- Inspektore Baljak - tiho je rekao u slušalicu - imamo babu!

Prije nego što se stigao udubiti u film, ljudi iz kriminalističke policije bili su na vratima.

Dvojicu policajaca Pajica je domaćinski uputio u nišu.

- Eno je sjedi i plete - rekao je ljubazno.

Nije im trebalo dva puta reći; gurkajući se međusobno ramenima nahrupili su uskim hodnikom u kuću. Za njima se pojavio i inspektor Baljak.

- Bez pištolja, momci - dobacio je. - Radi se o starijoj ženi!

Nestrpljive oči ispitivački su motrile Pajicu.

- Daklem? Kako je bilo? Jel pružala otpor?

- Baš onako kao što ste rekli, inspektore - prijatnim tonom odgovorio je Pajica.

- Ukebao sam je s rukama do lakata u ladici...

- Urgh - inspektor je izbacio svoju jaku čeljust. Gorio je od želje i svaki čas se osvrtao prema vratima niše.

- Ovaj... - Pajica se pogrebao po neobrijanom obrazu. - Zlatnina, nakit, nešto deviza, baš kako mi rekoste u stanici! - Učtivo se nasmijao.

- Em ti sunce žarevo! Evo - zadrhtao je inspektor - sav kiptim!

- I nije se trebalo dugo čekati - potvrdio je Pajica dok mu se Ivota petljao oko nogu. - To ste točno, predvidjeli, inspektore.

Inspektor je podragao dječaćića po kosi.

- Interesantno - nadovezao se - i to se događa baš sada kad smo dobili neke signale da smo na krivom tragu. Ali to je čar ovog posla - priznao je - puno muke dok traje i malo zadovoljstva na kraju! - To je rekao i zaputio se prema kuhinji. Pajica ga je potegnuo za đubretarac.

- Kako to mislite „na krivom tragu“? - upitao je Pajica.

U kuhinjskoj niši jedan monoton glas upravo je izgovarao zakonska prava uhićenika.

Inspektor je oborio pogled na ruku što ga je povlačila za skute.

- Ma mora da su nam se jataci nešto zbunili - kazao je. - Ništa kardinalno... - Trzajem torza izvukao je đubretarac iz Pajičine ruke.

Pajici je zadrhtao glas: - Pa jel to prava baba ili nije? - Nekom kontrolirano je krenuo za inspektorom koji je već otvarao vrata kuhinje. Obratio mu se s rukom na kvaki.

- Vi najbolje znate je li baba prava ili nije - uzvratio mu je inspektor.

Pajica je ostao iza zatvorenih vrata.

Odgurao je potom Ivotu u sobu. Anita je turobno gledala u televizor. Pokušao ju je dodirnuti po kosi, no ona je otresla glavom.

Grupa je upravo izlazila uz struganje ramenima o zid.

Samo je inspektor provirio u sobu.

- Poslije ćemo nekog poslati po babin kofer - dobacio je i osmjehnuo se kao da mu je milo od tog prizora na trosjedu. A onda, prije negoli se povukao, diskretno je klimnuo glavom u znak poštovanja prema obitelji i zatvorio vrata za sobom. Pajica je podigao noge na tabure i pojačao ton televizora. Što se njega tiče ova žalost bila je gotova.

INTERTOTO

Iva Doberman trljao je nosinu o vanjsku stjenku moga sobnog prozora dok su mu obje ruke, kao na lutkarskoj predstavi, lamatale oko obrijane glavurde. Kroz prozor, na osunčanoj cesti, kombi je već cupkao u mjestu, a oko užarenog lima neki je dugonogi curetak prodavao zjake. Kroz krmelje napokon razabrah tri ključne riječi toga dana: pasoš, konzulat, vize; tim redoslijedom.

Odbacih plahu visoko, pod luster – prve su mi pri ruci bile sportske gaće, a u trku ćapim još majicu i pasoš s vitrine: minutu kasnije već smo jurili županijskom cestom prema Vukovaru, s otvorenim gepekom, prozorima i leptirima. Bilo je blizu 40. Na asfaltu još koji stupanj više.

Iva Doberman držao je volan svog VW Transportera *Za osobne potrebe*. Držao ga je čvrsto kao što se drže svinje za papke uoči klanja i u zavojima je opasno kežio zube. Bio je gol do pasa.

– Kiseli, ovo je Mima – procijedi Iva spuštajući brzinu pred Bršadinom – S tvoje lijeve strane...

– Drago mi je – prihvatih njezinu vruću ručicu: – Kiseli.

– Kiseli, moj ratni drug, ho, ho, ho – cerio se Iva.

Pogledah malecku iskosa: utakni dva zelena klikera lijevo i desno od korijena nosa, napuši malo obraze, prođi dvaput jarkim ružom uzduž usnica i preko toga još nabaci crnu metlu – sve u svemu, bilo je to lice na kojem su se već nazirale osnovne crte mrzovolje, nešto poput obaveznog dijela, poput grimase koju formira podneblje. Zasada, pomislio sam, ona ih dobro skriva, ali pitanje je vremena kada će otkriti svoje karte, kada je jednostavno više neće biti briga. Skrenuo sam pogled na jednoobrazni pejzaž. Visoko iznad minskih polja jato krupnih vrana mirno je plovilo horizontom, a još malo iza, kao na obodu platna, neka je drugačija svjetlost postepeno mutila nebo. Najavili su kišu za jedan od ovih dana.

Dvije okuke prije Vukovara Iva rutinski pripali cigaretu i najzad prijeđe na stvar: – Taj levat iz stranke, o kojem sam ti pričo – nakašljao se – duguje mi uslugu, pratiš me?

– Pratim, Iva.

- E, vidiš, taj me tip zovnuo, nema ni po sata da me zovnuo! Kaže, pali Iva kombi, kaže: da ste se nacrtali u konzulatu s otvorenim pasošima. I kaže još: šanse za vize su vam fifti-fifti...

- Opa! A ko nam je veza?

- Veza je jedan Bole u konzulatu. A taj opet duguje uslugu mojoj vezi iz stranke. Pratiš me?

- Bole lupa pečate u putovnice! - lanuh.

- Bravo. Ko je rekao da tebi mozak ne radi?

Mima se mrijestila na međusicu zgurena nad raširenim Cosmopolitanom preko golih koljena. Slova su sada bila nešto mirnija, jer je Iva odlučio izbjegavati rupe. Ali, jedna me misao uzrujala: - Jel taj Bole čejen? - bio sam zabrinut.

- Pa jebomepas ako nas oni u konzulatu nemaju u kompjuoru - naglo me lovila panika.

- Fajlovi, Iva, memorija, kužiš? Na tu mogućnost - reko - nisi mislio.

- Otkud ja znam jel tip čejen!

Iva Doberman nije volio kad mu dim zađe u oko.

- Valjda nije - reče nakon što je pustio dimnu suzu. - Preko istog frajera išle su vize našim dečkima kad se ono išlo na tekmu Juga - Hrvatska, sjećaš se?

- 0:0!

- Eh, 0:0 - zakratko je Ivu posjetila nostalgija za rezultatom. - Ali, oću ti reć da su i ti dečki bili u fajtu pa nisu imali problema s vizama. A bilo je i invalida, neki čak i sa 100 posto...

- Onih što svako popodne razbace mali nogomet na školskom - upadne Mima. - Sigurno na njih misliš?

- Pa šta? - Iva naćuli uho - Gdje je tu problem?

Mimino se lice zažarilo. Liznula je kažiprst prije nego što će okrenuti list.

- Samo ti mrči taj Cosmo - opomenuo ju je Iva. Vidio sam bijes u njegovim očima, ali se svladao i nastavio preko Mimine glave: - Kažu mi da su tom tipu samo gurnuli otvorene pasoše i - bum, bum, ma sve skupa ni čas posla. A sve to - isceri se tada Iva - sve to za jedne

Griotte i štekcu crvenog Marlboro.

- Pa u čemu je onda zajeb? Jel imamo bombonjeru u gepeku?

- Mimica je pofurala Bajaderu - iz Ivina je oka zračila čista zloba.

Sad sam bio mirniji.

Prozujali smo mimo probušenog silosa i ispali na aveniju u smjeru grada. Ovdje, uz veliku mutnu rijeku, Ivu sustigoše sjećanja: - Tu smo im jebali mamaru, sjećaš se, Kiseli? - Iva se meškoltio po sicu.

- Fijuuuuuu! - Još sam u mislima vidio te izvrnute panjeve s korijenjem prema gore, nasuprot zvjezdanom nebu, kao zgrčene prste friških mrtvaca. Bilo je tu puno tenkovske krčevine. S ponekim zakotrljanim žbunom.

- A ona vjetrusina, sjećaš se kako je to gadno brijalo po licu?

Aj, jaj, jaj, Iva je imao dvije potkape i glavinjao je lijevo-desno po obali. Cijele te noći uoči proboja bezuspješno sam se pokušavao otarasiti đukela. Pratili su me u stopu i zubima grickali po listovima, no jednome sam ipak uspio kundakom razlupati lubanju. Bilo je to pred jutro. Čuo sam Ivu kako se pita zašto je teren odjednom postao tako mekan? Žalio se kako svakim korakom upada sve dublje.

- Evo - govorio je i izvlačio noge: - Evo opet!

- I opet! - Njegove su mi riječi, zbog vjetra, dolazile s malim zakašnjenjem. Ta jutarnja hladnoća naglo mi se tada uzverala kičmom, ukotvila me u mjestu, a trenutak kasnije, vitalna energija tijela kao da se suprotstavila smrti snažnim toplotnim udarom: akcija - reakcija. Iva je tek naknadno shvatio da gazi po nečijim trbusima. Ličio je na ludog raketaša, među svim tim udovima koji su ga povlačili za nogavice ravno u pakao. Gdje god bi opalio, pogađao je po jednog spavača. Te noći, Iva Doberman navukao je išijas.

Mima je sada izronila iz novinskih stupaca. Kosa joj je mirisala na subrinu, gusta i rascvjetala, prošarana žutim špangama. Neka zaostala misao, Cosmo savjet, Cosmo pouka, nešto od toga kao da joj je prosijavalo nebeskomodne leće.

- I? - Mima je s gnušanjem podigla bradu. - Jeste li ih izbunarili za ogledalca i porcije? - upitala je.

Ali, Iva i ja bili smo tada u svome filmu; mislim da je to najbolji izraz.

Pred jugoslavenskim konzulatom čekao je špalir ljudi.

Iva Doberman naglo je smotao volan u hlad bukvetine i pritom zamalo izbacio nekog čiču iz izletničkog stolca.

Sve je, međutim, kretalo naopako. Iz obližnjeg dvorišta ravno na nas išao je Rale Margarin, tegleći o boku ostakljenu prozorčinu. Oko sebe, Margarin je širio miris svježeg kita.

Ugledavši nas pokraj kombija, zinuo je od naušnice do naušnice. Dugo se nismo vidjeli, od onog velikog praska.

- Susreti treće vrste - šapnuh Ivi tek toliko da otopim taj glečer u njegovom pogledu.

- Ej, barabe, uopće se niste promijenili. I dalje ste u finom društvu - reče Margarin neobično vedro. Vidjelo se da kibicira Mimina vretenasta bedra.

Između nas se ispriječio šerpaplavi fićo.

- Ma koji kurac... - dreknu Iva. - Jel ovaj teleban brije na speedu?

U kratkom intermecu jasno sam čuo mješalice za beton. Zrakom lepršahu čestice cementa. Taj dan puno je cementa bilo u Vukovaru, skoro si ga mogao mljacnuti jezikom s gornje usnice. Krošnje su bile bijele po vrhovima. Obnova je bila u punom zamahu, a mi smo djelovali kao da se raspitujemo za prečicu prema bazenu. Falili su nam još veliki Camel ručnik sa zdvojnomoj devom i, možda, karte za belu.

- Onda... kojim dobrom? - Margarin je uzdisao pod težinom one prozorčine.

- I ovo je valjda Hrvatska - ogłosi se zlokobno Iva dok mu se pljuvačka rascvjetavala na fićinoj ratkapi. Mima ga je češkala po slabinama.

- Ganjamo vize za Beograd, idemo na tekmu - uskočih.

- Ma daj - cerio se Margarin nabacujući prozor na fićin krov - A ko igra?

- Cibalia - Obilić - odreza Iva.

- Intertoto kup - dodao sam pun optimizma.

- U-hu - dahnu tada on. - I sad kao trebate vize?

Prije rata Margarin je bio veliki jebač i Iva je sada puhao na hladno, mada je bilo jasno da pred sobom imamo švalersku olupinu. Pozorno je pratio Margarinov pogled koji kao da se kalemio na Mimine listove. Navika iz prošlog života, pomislio sam kadli mi fićo naglo potonu iz vidnog polja, a potom – kao da ga netko davi – cuknu prema naprijed. Iva je u ruci držao upravo odlomljeni retrovizor.

- Evo frke! – pomislih, ali Mima je neočekivano ispružila ruku prema Margarinu.

- Mirjam – reče – A zovu me Mima! – Drugom rukom nastavila je češkati Dobermanovo salo.

Margarinove su se oči napunile sukrvicom: – Drago mi je...

- Ma reci, čovječe... – ispalo je kao da ga Iva preklinje. Margarin je pokušao izvući ruku iz Miminog stiska; nije mu bilo baš najjasnije što se od njega traži.

- Reci? – Iva je sklopio obje ruke – Samo jednom da čujemo?

Mima ga je sažaljivo promatrala.

- Margarin – naposljetku promuća Rale i Mima mu pusti ruku.

Ivi je to bio jako dobar štos: nategnuo je gaće preko svake mjere i desnom boroletom udarao urnebesam ritam.

Njišući se u bokovima Rale Margarin zaobiđe fiću gledajući me kao da mi ima nešto važno priopćiti. Šapnu: – Unutra je eksteritorijalno, razumeš?

Iva mi je kasnije priznao da mu je cijelo vrijeme nešto tu smrdjelo.

- Ovo je Hrvatska – ponovih Ivine riječi na što Margarin odmahnu rukom.

- Mislim na konzulat – pojasni on.

- Pa...

- Unutra ne možete bez dugih hlača – reče tiho Margarin. I doda: – Ni goli do pasa...

Kad sam Ivu suočio s novim problemom, ushodaio se amo-tamo. Obraze je zabrinuto puhao. Taman je udarilo podne. Predao sam mu svoju majicu.

Margarin je još uvijek bio tu: – Vidiš onog čiču – pokazao je na čiču u izletničkoj stolici pod

bukvom: – Taj čiča renta svoje hlače. Jeftino – napomenuo je.

– To su karirane čehla! – Iva je to rekao gledajući me pogledom koji optužuje.

– Kako ću ja u karirane hlače?

Ali, nije bilo druge. Čiča je krepko ustao, svukao hlače i s dva prsta pružio Ivi svoju imovinu. Iva se nepovjerljivo osvrnuo uokolo – nije volio da mu se ljudi smiju iza leđa. Ipak, uvukao se u njih uz bolan izraz lica. Kada se okrenuo prema nama, Mima prsnu u smijeh.

– Ne zaboravi bajaderu – vikala je. Čak je i Margarin krepavao od smijeha što me samo dodatno naljutilo.

– Onda... – okrenuo sam se Margarinu, nastojeći prekinuti to kliberenje. – Jesi pucao? – očito, nije najbolje shvatio pitanje.

– Čuj, bolje da te ja to pitam nego Iva kad se vrati iz konzulata?

Margarin tad objesi svoje obraze boje isprane najlonske vrećice. Pojavile su mu se žile po rukama. Olupina, pomislio sam i rekao: – A ti kao ne znaš da mu se buraz vodi kao nestao? I stara mu otada nikako nije dobro...

Margarin je treptao kao stiltani fliper.

– Onda: Jesi ili nisi pucao?

– Kiseli – počeo je prilično hrapavo – Celo sam vreme bio u Švabiji, sve do lane...

– Ne seri – rekoh – Gledali smo te na VHS-u kako stručno pucaš s barikade!

Bio sam zadovoljan tim VHS-om. To uvijek pali.

Mima me gledala prilično zabezeknuto.

– Kiseli, časna reč, imam žigove u pasošu... – Margarin se mašio za stražnji džep radnog kombinezona, izvadio crveni pasoš sa zlatnim bakljama.

– Crveni?

Margarin se skupio u ramenima: – Jebem ga ja... ali gledaj iza... vidiš žigove...

Listao sam: Dortmund, Dusseldorf, Offenbach, München, Würzburg. Preko toga vođeni žigovi

i potpisi u veoma razmuljanoj tinti.

- Rok za promjenu pasoša odavno je prošao - rekoš vraćajući mu pasoš.

Ali, baš tada, kroz onu gomilu što je činila špalir ispred konzulata, Iva Doberman prodro je na čistinu ceste. Opet je bio u Puma gaćama, a rentane je hlače gužvao u svojoj velikoj šaci. Sekundu kasnije, za Ivom se išetao policajac.

Iva je nadirao kroz prašinu, ravno na onog već pomalo zaboravljenog čiču u hladu.

- 50 kuna - podsjeti ga čiča ne ustajući iz stolice. Ivina ćela bljesnu kao pleh u polju.

- Marš u pizdu materinu! - pokazao mu je svoju jaku čeljust i hlačama ga pokušao pogoditi u glavu. Čiča se izmaknuo.

- Ajde dobro, nek bude 35 - progundā. - Nisu baš bile opeglane...

- Marš! - Iva se ubrzano kostriješio, no onaj mu je policajac bio sve bliže.

Iva je sada krenuo unatraske, rukom nam dajući znak da se hvatamo kombija dok nam on čuva odstupnicu.

- 25 kuna, sokole! - Čiča je ustao. On i pandur krenuli su skupa.

- Marš u pizdu materinu! - Iva se zaletio prema kombiju. Otvorio sam mu vrata i sljedećeg trenutka Iva je već davao kontakt. Čiča je skakutao oko kombija:

- Koliko daješ - glas ga je izdavao - Daj bar nešto, za sok!

- Ma marš! - zaurkao je Iva skupa s motorom VW transportera. Ubacio je u rikverc i čiča je ustuknuo. Za to vrijeme, pandur se držao rezervirano. Nešto je švrljao u Lippa mill blokić, ali to sve skupa jedva da nas se ticalo.

Uz puno škripe, izletjesmo na glavnu cestu. Osjećao sam kako se kombi opasno naginje na moju stranu.

- Od koga bježimo? - upitah kad smo uhvatili ravnotežu.

Iva je vrtio glavom.

Mima je odmah nastupila veoma odlučno: - Gdje su vize?

- Mogu mi puvati u šupak - promrsi Iva - Papci!

Mimine naočale skliznu na sam vršak nosića: - Vize, čuješ me!

Iva se pokušavao pribрати: - Vitlao sam ga do čajne kujne... tamo se sakrio!

- Za njega nema majke božje! - zavapi Mima: - Ganjao je živog čovjeka po konzulatu!

Iva se jako znojio.

- Ma jok, slušaj šta je bilo: dok sam tako čeko u čekaonici, skužim da mi se dve babe smijulje iza leđa, da crkavaju od smijeha... Skupim ti se ja u WC, jer nešto me jebalo u vezi tih hlača...

- Okrenem se na ogledalu, čisto da provjerim stražnji trap, a ono...

- A ono?

- A ono, buraz, fleka ko kuća.

- Na dupetu? - upitah.

- Nego di drugdje...

- A vize? - Mima nije odustajala - Šta je sa vizama za Begeš?

- Što bi ti dušo uradila? S takom flekom od pitajbogačega? Ko da je od sranja, ali nije bilo od sranja, nije smrdjelo... I onda, da ću momentalno skinuti čehla kad čujem korake iza sebe...

- Vize, vize - ponavljala je Mima - Imamo ili nemamo?

- Pogledam ko je - nastavio je Iva - A ono...

- A ono?

- A ono taj Bole iz konzulata... i ja taman da ću se predstaviti - kad on, molim te, bris napolje iz WC-a! Pođem za njim u kancelariju s otvorenim pasošima, a tip, taj Bole, čim me vidio, opet džada kroz druga vrata. Koliko je samo bilo tih vrata? Sve harmonika vrata, kako jedna rastvorim, druga se harmonika otvara na kontra zidu. I tako sve do čajne kujne...

- Zaključio se unutra - dodao je Iva.

- Nisi valjda išo provaljivat?

Iva me pogledao kao glupana: - Odakle mi pajser u konzulatu? Kucam kulturno po vratima... spominjem mu da se radi o tekmi...

- Jesi spomenuo vezu iz vrha stranke?

- Sve po redu, Kiseli, sve po redu.

- Jesi ga podsjetio da je dužan uslugu?

- Ništa nisam prešutio.

- Mislim... možda nisi bio dovoljno jasan...

Mima je napokon pregorjela: - Idiote - zaurla u suzama - Ti... ti baš sve moraš pokvariti!

Slijedilo je dugo, dugo kočenje. Mima i ja poletjesmo naprijed na šajbu. Dok se prednji dio kombija, kao na zglobnom autobusu, izvijao u stranu, onaj stražnji plesao je po rubu odvodnog kanala. Kada se zatim prašina malo slegla, shvatih da smo u sporednoj uličici. Iva je zašaltao u ler. Ušne su mu se resice zacrvenjele, a pogled dodatno zakrvio. Dohvatio je cigarete, puštajući kombi neka stenje u mjestu. Tek tada obratio se Mimi: - Koliko sam ti puta govorio da mi ne govoriš „idiote“ u društvu? Koliko puta? - Iva je nastojao ostati cool, ali onaj žar s ušiju ubrzano se širio po vratu i obrazima. Otpuhnuo je pregršt dima prije nego što mi se obratio službenim akcentom: - Kiseli, pusti je napolje.

Što sam mogao nego izići, pridržati joj vratašca dok se s nogama prema naprijed izvlačila iz kabine. Dodao sam Mimi njezin Cosmo i pitao ima li za taksi. Nisam mislio ništa loše.

- Nek crkne - reče ona - a i ti skupa s njime.

Nismo otišli ni sto metara dalje, Iva je nanovo zakočio i po tko zna koji put toga dana nosom poljubih šajbu. Ugasio je motor i pustio volan.

Neka ugodna tišina naselja uvirala je u kabinu; mirisale su bašće tamo iza krivotrupih plotova sa zataknutim loncima na vrhovima. Neki je ofucani mačak upravo šmugnuo u visoke gredice kupusa. Obojica zabacismo glave na tapacirane zaslone sjedala; osjećao sam propuh a rub autofiranglice nježno me golicao po vratu.

Iva je gledao u svoje ispružene ruke. Kao u fenomen.

- Znaš kad su mi se zadnji puta ovako tresle? - Nisam imao pojma.

- Nakon što sam gazio po trbusima onih rezervista...

- Baš čudno - dodao je. Shvatio sam da se smije, ali taj Ivin smijeh kao da je bio izjeden dosadnim crvljivim umorom, a onda je, poslije svega, još imao volje izvući palicu ispod sjedala. Šutke je kliznuo sa sica i izašao ne zatvarajući vrata za sobom. Gledao sam ga kako prelazi cestu i kako zatim ulazi u birtijicu kroz dvorište. JOKS, tako se zvala birtija. Pođoh za njim. Unutra nas je dočekala solo-konobarica na šanku.

Iva uzdahnu: - Gdje je doček? Zašto nema hrvatskog grba na zidu?

To je govorio i zamahivao palicom; ustajali zrak uzmicao je pred masivnim drvetom.

- Samo čas - reče konobarica - samo da pokupim stvari iza šanka.

Iva napravi začuđenu facu: - Jel nas neko najavio? Konobarica se zagonetno smješkala iznoseći ruksak iz šanka: - Izvolite, sad možete - reče nakon što je izmigoljila mimo nas. Usput je pokupila meki Benston sa šanka, sjela u separe i zapalila. Iva tada jednim jakim zamahom iz ramena razbi cjenik na zidu:

- Krenulo me - reče kao da se pravda pred sobom i Bogom.

- Gurni mi bar pivo - te moje riječi zagušio je zveket odvaljenih grlića žestokog pića. Ponijelo ga je vrlo silovito. Uskoro je već bio na šanku i lupao po kave-aparatu. Prvi puče mlinac i zrnca kave provale u lavabo. Jednim oko pratio sam flaše žestokog pića - one s gornje police - kako se ruše Ivi pod noge. Jedno stakalce prozviždalo mi je pokraj sljepoočnice pa se povukoh u zaklon separea.

- Zar te srce nimalo ne peče? - upitao sam konobaricu koja nije skidala pogled s Ive.

- Ovo je već četvrti puta u mjesec dana - odgovori ona.

- Zgrabi bar mjerač ispod pulta, poreži se na staklo, pokaži da ti je imalo stalo do gazdine imovine - uvjeravao sam je pokušavajući joj skrenuti pogled. Kad me najzad pogledala, učinila mi se puno zgodnijom nego maloprije. Rošavo lice zapravo je skrivalo plavooku ljepoticu, savršenih zuba.

- Četvrti put mi razbijaju lokal, ne slušaš me - ponovila je.

Sada se gornja polica obrušila na pod, uz puno staklenog košmara.

- Gazda će te nogirati, odbit će ti 80 posto plaće, opet ćeš biti na Birou!

Mjerkala je Ivu dok sam je pokušavao navesti na očaj.

- Osiguranje će platiti – reče ona nehajno.

Malo sam razmislio, pa izvalio: – Kidnapirat ćemo te!

- Da bar! – živnu ona. – Onaj tvoj kompanjon baš dobro izgleda. To je prvi tip koji razbija lokal sa stilom. – Smijuljila se stavljajući koketno cigaretu među zube. Požurih s upaljačem. – Hvala – reče otpuhujući mi dim u lice.

- Kako ti se zove prijatelj? – upitala je ne ispuštajući Ivu iz vida. Zabacila je pramen iza uha.

- Iva – rekoh – Iva Doberman, s jednim „n“.

Klimnula je. Oboje smo sjedili i šutke promatrali Ivu kako barata palicom po inventaru. U međuvremenu, sredio je veći dio šanka.

- Ima dobar pregled situacije – konstatira konobarica. Ja sam se sve više povlačio na svoju stranu separea. Ostao sam bez komentara. Iva je lupao po palisadi, još uvijek bez daha, a onda mu pažnju privuče halogenka na stropu. Pogodio ju je točno, jednim kratkim zamahom. Nešto je puklo. Prokuljao je dim. Iva se, kao pogođen bliskim rafalom, sruši na koljena.

- Oči – viknu – moje oči!

Konobarica kao da je samo to i čekala. U dva koraka već je bila nad njime: – Pusti ruku, čuješ me, ruku dolje – Iva ju je poslušao i ruke opustio na pod kafe bara JOKS. Čuo sam ga gdje tiho ječi: – Ništa ne vidim...

- Brzo daj gazu iz špajze – dreknu ona. Lako sam našao kutijicu prve pomoći.

- Sad donesi čašu vode! – naređivala je dalje. Jedva sam se probio do lavaboja, ali tko me je što pitao? Kako nisam našao ni jednu cijelu čašu, napunih praznu pivsku bocu. – Brže to! – vikala je na mene. Odmotala je gazu, rastresla je i nježno napučila usne u smjeru Ivine tintare.

- Dobar dečko – gotovo da mu je tepala.

Nisam to više mogao gledati. Pokupio sam se van, na kasno poslijepodnevni oganj. Kombi je stajao na istom mjestu, širom otvorenih vrata. Preko puta, s glavom među koljenima, sjedila je već pomalo zaboravljena Mima. Zovnuh je i ona lijeno pređe cestu.

- Šta je s Ivom? - upita.

Šutio sam, naravno.

- Šta je bilo, čovječe? - uhvatila me s obje ruke za ramena. Nastojao sam je smiriti. Da je barem beba, pomislio sam, pokazao bih joj prstom u mali bijeli oblačić i stvar bi bila riješena. A ovako...

- Govori, šta je bilo? - uletjela je u ono što je još bilo ostalo od JOKS-a. Na pola puta do kombija čuo sam njezina dva vezana krika. Zatim i masnu psovku.

Znao sam da će mi se brzo pridružiti na prednjem sicu. Tiho je grcala u suzama. Htio sam joj sugerirati da to ne rade Cosmo djevojke, ali nisam. Čuo sam kako ponavlja da ne može vjerovati u ono što je upravo vidjela.

- Za pet minuta - okrenula je svoje vlažne obraze prema meni - Njemu je dovoljno pet minuta da me prevari s konobaricom.

Naravno, pomislih.

- I to nasred kafića... u onom rusvaju... njemu je svejedno gdje to radi... - cvilila je vlažeći jednu te istu maramicu na kojoj su se nazirali isprani likovi Mikija i Mini kao zaljubljenog para. U tom sam času mogao, i trebalo je, da je obgrlim, da uvučem ruku u njezin dekolte i utisnem joj poljubac; da pokrenem kombi i krenem u bolji život. Ali, suzdržao sam se, iz gluposti. Može se reći da sam bio solidaran prema prijatelju.

I kada je Iva napokon ušao u kombi, ne skidajući taj samozadovoljan osmijeh s lica, i kada smo laganim tempom krenuli uličicama što su vodile na aveniju, dok se krunica na retrovizoru uspavljujuće ali uporno gibala u sparnoj kabini, misli o propuštenoj prilici nikako me nisu napuštale.

Iva je fućkao neki otrcani hit Unprofor Big Banda.

U retrovizoru se gasio dan. Iznad razgranatih krošanja nešto truloljubičasto rastezalo se horizontom, ali bilo je jasno da je još daleko od bilo kakve kiše.

Sutradan, utakmica između Obilića i Cibalijsa u Beogradu završila se neriješeno, 1:1, i Cibalijsa se plasirala u drugo kolo Intertoto kupa.

Nazvao me je Iva Doberman.

- Sretna vijest - rekao je - Mima i ja se ženimo.

- Uh - pobjeglo mi je.

Ivin ushit kao da je malo splasnuo.

- Zovem te za kuma - rekao je - Ne moraš mi odmah odgovoriti.

Završili smo razgovor. Izgubljeno sam se osvrnuo po sobi prije negoli ću izići van.

Grad, okupan ljetnim pljuskom, slavio je pobjednike.

Gordan Nuhanović

Rođen 1968. godine u Vinkovcima. Devedesetih radio kao novinar u Globusu, Slobodnoj Dalmaciji, Danasu i Jutarnjem listu. Priče su mu prevedene na više stranih jezika i uvrštene u domaće i inozemne antologije, a izbor pod naslovom *Survival League* objavljen je u SAD-u. Napisao monodramu *Što to ljudi govore iliti buka* (2004) koju izvodi glumac Slavko Brankov. Trenutno živi i radi u Zagrebu.

Objavio: *Liga za opstanak* (priče, 2001, 2002, 2005, 2011); *Bitka za svakog čovjeka* (priče, 2003, 2013); *Posljednji dani pankaa* (roman, 2006); *Vjerojatno zauvijek* (roman, 2009); *Agenti kulture* (roman, 2013); *Šale su ostale kod kuće : putopisne priče iz zemalja bivšeg SSSR-a* (2013).

Zbirka priča *Liga za opstanak* uvrštena je među pet najboljih proznih knjiga 2001. godine u izboru Jutarnjeg lista te nagrađena Ivanom i Josipom Kozarcem za prvijenac i nagradom Slavić DHK za najbolju prvu knjigu.

Biblioteka Online

knjiga 103

Gordan Nuhanović

BITKA ZA SVAKOG ČOVJEKA

© 2013 Gordan Nuhanović

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2013, 2015, 2016

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Aleksandra David

Urednici

Krešimir Pintarić
Dario Grgić

Fotografija

© hal_pand_108 / Fotolia.com

ISBN 978-953-7669-56-0 (HTML)

ISBN 978-953-345-027-8 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-028-5 (PDF)

ISBN 978-953-345-029-2 (MOBI)

Prvo izdanje

AGM, Zagreb, 2003.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu

Grada Zagreba i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

